

RYKK 2005

FORFATTERSTUDIET
VED UNIVERSITETET I TROMSØ
2004-2005

Trykk 2005

Trykk 2005

Tekster fra forfatterstudiet ved Universitetet i Tromsø,
påbyggingsemne 2004–2005

Redaksjon:
Knut Olav Homlong
Lene E. Westerås
Morten Wintervold

Det humanistiske fakultet
Universitetet i Tromsø
9037 TROMSØ

ISBN 82-90423-71-3

© 2005 Forfatterne
Omslag og utforming: Knut Olav Homlong
Satt med Hoefler Text 11/15
Papir: Multicopy 80 g / Colorit 225 g
Trykk: Tromsprodukt AS

Innhold

Trykkes hull i egg 7

Ane Solvik Grydeland 8

Marry Ailonieida Somby 24

Jørgen Krog 44

Roy-Morten Østerbøl 58

Morten Wintervold 74

Hilde Skancke Pedersen 86

Anita Hartviksen Ravn 98

Sylvi Inez Liljegren 114

Wenche Stork 130

Annie Krog 144

Knut Olav Homlong 164

Ellisiv Lindkvist 180

Kjersti Kollbotn 194

Kristin Eriksen Bjørn 212

Lene E. Westerås 228

Etterord 244

Takk 247

Trykkes hull i egg

Trykkes hull i egg. Kes hull i egg. Ull i egg. Vi er de første femten i Norge som har gjennomført et års påbyggingssemne i kreativ skriving.

Vi er de første femten i Norge som har gjennomført et års påbyggingssemne i kreativ skriving. Ørt et års påbyggingssemne i kreativ skriving. Eativ skriving. Det skjedde ved forfatterstudiet på universitetet i Tromsø.

Det skjedde ved forfatterstudiet på universitetet i Tromsø. Fatterstudiet på universitetet i Tromsø. Ersitetet i Tromsø. Og dette er vår antologi.

Og dette er vår antologi. År antologi. Tologi. Den er uten foto av hver og en av oss. Likevel skulle du kunne bla og bli forelska.

Red.

Ane Solvik Grydeland

Født i 1972

Bor i Tromsø

grydeland@yahoo.no

Romanutdrag

Oppløst

Forfatteren er død. De sier det i radioen allerede før jeg har fått i meg frokosten. Maten stopper i munnen. Han var ikke gammel. Han var gammel nok til å ha skrevet et helt liv, men ikke så gammel at han burde falle død om. Stemmen hans surrer i hodet mitt, har vært der så lenge jeg kan huske, som sang, som dikt, som pussige, eventyrlige fortellinger. Jeg sitter alene på en stol i mitt eget kjøkken og gråter. Det er ingen grunn til at jeg skal føle sorg. Han var et fremmed menneske jeg aldri har sett. Jeg burde spare tårene mine til noen andre. Tusenvis av mennesker dør daglig uten at jeg tar meg nær av det. Det kan gå måneder uten at jeg feller en tåre. Nå er de ikke til å stoppe.

En gang fikk jeg et brev fra ham. Jeg var tolv år, og verden holdt på å gå under. Jeg skrev et langt brev mens tårene fløt utover arket og bokstavene nesten gikk i oppløsning. Jeg fikk svar fire dager senere. Han hadde knudrete voksenskrift som var vanskelig å lese. Han skrev at jeg ikke måtte la livet gå så hardt innpå meg. Han hadde fått brevet mitt og hadde satt seg ned for å svare meg nesten med det samme. Han sendte brev til meg, et fullstendig fremmed barn som han aldri kom til å høre fra igjen. Kanskje reddet det livet mitt en gang. Jeg

gjemte brevet i mange år. Nå vet jeg ikke hvor det er. Kanskje har noen kastet det.

Det står i avisa at mennesker valfarter til huset der han bodde. Det er bilde av blomsterhaugen på fortauet. Det har ikke slått meg før at jeg har flyttet til samme by som han. Jeg har aldri tenkt på å oppsøke ham. Noen ganger tenkte jeg at jeg kom til å møte ham, men det skulle være tilfeldig, som om jeg ikke på forhånd visste hvem han var. Vi skulle snakke om interessante ting, og så skulle jeg si, bare i forbifarten, forresten fikk jeg et brev fra deg en gang, for lenge siden, da jeg var tolv år. Og han skulle si at han husket det. Han skulle si at brevet gjorde sånn inntrykk på ham at han var nødt til å svare. At han etterpå hadde satt seg ned og skrevet et dikt fordi dette brevet fikk ham til å tenke nye tanker.

Men det er lenge siden. Jeg tenker ikke sånn lenger. Jeg har aldri trodd at det jeg skrev, betydde noe for ham, han var vel bare bekymret for meg. Jeg tar bussen til huset der han bodde. Jeg har med meg en bukett margeritter. Jeg legger blomstene ned blant de andre blomstene og de tente lysene og brevene på fortauet utenfor huset. Jeg bøyer hodet sammen med andre bøyde hoder, og tårene renner på nytt nedover kinnene mine. Hvordan kan jeg forklare hvorfor? Overfor de andre som står foran huset der han har bodd, holder det å si navnet hans, og de vil forstå. Kanskje har de lest bøkene hans selv, kanskje har de hørt den myke stemmen hans i radioen der de nyvåknet og litt døsige satt inne i dyna med brødsiver og melkeglass foran seg. Kanskje har noen lest høyt for dem, varmt inne i armkroken rett før leggetid. Kanskje føler de seg akkurat nå fortapt i en stor og farlig verden.

Jeg ønsket meg alltid et fotoapparat. Jeg var redd for at tida skulle forsvinne. Den rant mellom fingrene mine som vannet når jeg prøvde å fange eremittkreps i fjæra. Jeg stod på langgrunna i de grønne gummistøvlene og stakk hendene ned i vannet for å få tak i de pilende

dyrene. Og tida rant og rant. Og verden var så vakker. Og jeg var den eneste som stod her og kunne se det. Jeg ønsket meg et fotoapparat. Jeg ville ta bilde av det, fange det, bevare det for ettertiden. Fordi jeg var den eneste som kunne se det. Jeg var redd for å glemme. Jeg husket mye, men jeg ville huske alt. Jeg stod i vannkanten og lot bølgene skylle opp over støvlene mine, de små, blanke bølgene som preget sandbunnen med sitt eget mønster, denne lyse sanda med bølgemønster og de blå skjellene og de gule sneglehusene. Jeg samlet ikke på de grå og brune sneglehusene, bare de gule. Eller de oransje med røde striper i, de var enda sjeldnere. Jeg lot bølgene skylle over støvlene mine. Jeg bøyde meg ned og stakk hånda ned i vannet. Jeg samlet blå skjell og hvite steiner som lå godt i hånda. Jeg rettet meg opp. Skyene lå lavt nedover fjellsidene, og det var et finkornet regn i lufta. Alt var grått. Fra det mørke havet til de blågrå fjellene, og de lysegrå skyene som gled over i mørkere skyer, og lysere igjen, og de skrå, rette lysstrålene som falt ned gjennom skyene og lyste opp skjærene ute i fjorden. Jeg ønsket at jeg hadde et fotoapparat så jeg kunne ta et bilde. Lysstrålene gjennom skyene. Grått på grått på grått. Og de blå skjellene og de gule sneglehusene mot den hvite sanda nede i det blanke vannet. Og en rød kråkebolle. Jeg hadde bare funnet tre røde kråkeboller i mitt liv. Røde kråkeboller var sjeldnere enn knivskjell, de var bedre enn gule sneglehus, de var penere enn blåskjell. En rød kråkebolle. De grå skyene. Det blanke vannet rundt støvlene mine. Jeg tok kråkebollen med meg og la den i den lille kista på rommet mitt. Jeg ville huske alt. Jeg ville ikke glemme noe.

Jeg kjenner byen godt. Jeg går i den hver dag. Det er en stor by. Det er ingen som kjenner meg her. Jeg går i den store byen. Menneskene løper ut og inn av butikker. Jeg stopper på gatehjørner. Over hodet mitt kjører togene på høye skinner. Lysene i gatekrysset skifter fra

rødt til grønt. Mennesker skubber borti meg. Alle har det travelt når de skal krysse gata. De prøver å komme seg over på rød mann. Jeg står og venter. Livet er sekund på sekund som tikker i en jevn rytme. Jeg har det ikke travelt. Jeg venter på grønn mann. Jeg står helt stille mens de presser seg forbi meg for å løpe foran bremsende biler med sinte sjåfører inni. Jeg har det ikke travelt. De presser seg forbi meg. Jeg lukker øynene og åpner dem. Lukker dem og åpner dem. Fremdeles biler i gata. Fremdeles tog drønnende over hodet mitt. Jeg lukker øynene. Det skriker i bremsen. Jeg åpner øynene. Små mennesker løper opp trappene for å rekke toget før det ka-dunker seg videre. Så meningsløst å rekke et tog. Å presse seg inn i den fulle vogna før dørene slår igjen. Å stå der i sin egen svette og sukke lettet til det korte fløytesignalet idet konduktøren vifter med det grønne flagget. Så rekker man det toget. Så er man på vei et sted. Så nærmer man seg noe man ikke vet hva er.

Det står en statue i parken. Det er ikke alle som legger merke til ham. Han står der i sin sølvmalte frakk og leer ikke på et øyelokk, men noen ganger når de går forbi, hopper han til og roper til dem. De fleste skvetter da, og hylar tilbake. Kanskje noen synes det er morsomt, de gir ham i hvert fall penger, nærmer seg nølende der han igjen står faststivnet i samme positur. Han står der hver dag. Det er mange gateartister i parken, og flere statuemenn også, men det er alltid han som står der hvor stien deler seg. Jeg sitter på gresset og ser på ham. Han er min statue, de andre ser ham ikke, men jeg ser på ham hver dag. Jeg sitter sammenkrøpet på gresset i parken med de nakne armene hvilende mot knærne og ansiktet hvilende mot armene. Jeg liker lukta av min egen kropp. Det lukter varm, solsvett hud. Jeg har gått gjennom parken i sommerkjolen og latt sola skinne på kroppen min. Rundt meg løper glade mennesker som kaster frisbee og spiller badminton. Ei jente ved siden av meg har

strakt seg ut på et teppe, hun har en liten shorts og en kort topp på seg, og når hun legger seg på ryggen, sklir toppen opp så hele magen vises, og puppene nesten ramler ut. Jeg ser at de ser det. At guttene med frisbeen kaster blikk mot henne så de snubler i sine egne bein. At de kaster frisbeen nærmere og nærmere, liksom tilfeldig, og hun lukker øynene bak solbrillene og later som om hun ikke merker det. Jeg kikker på mannen i sølvfrakken for å se om han ser på henne, men han stirrer rett framfor seg. Jeg lurar på hva han tenker. Noe må han tenke når han står der time etter time hver eneste dag. Kanskje han bare konsentrerer seg om ikke å røre musklene.

Noen ganger setter jeg meg borte ved fontenen for å se ham fra en annen vinkel. Da sitter jeg nærmere den muskuløse mannen ved siden av ham, han med steppeskoene, som danser og danser, og smiler og ler til kollegaene sine når han tar pauser for å drikke vann, og den unge mannen med celloen. Han ser alvorlig og innadvendt ut og spiller etyder hele dagen. Turistene kaster penger til Sølvmannen for å få ham til å bevege seg. Han løfter armen med en metallisk lyd og bukker mekanisk. En robotstatue. Jeg har aldri gitt ham penger. Jeg vil ikke at han skal røre seg. Jeg vil at han skal stå der han står.

Jeg ser henne på lang avstand. Det er en sånn situasjon jeg prøver å unngå, redd for at jeg skal hilse overentusiastisk og at hun skal se på meg og ikke vite hvem jeg er. Vi jobber sammen, og jeg har snakket med henne flere ganger, så hun burde vite det. Men jeg vet ikke hva hun synes om å treffe meg her, i parken, langt unna lunsjrommet. Kanskje hun ikke liker å tenke på jobben i det hele tatt. Kanskje hun prøver å glemme de kjedelige, innpåslitne menneskene hun tilfeldigvis er satt til å arbeide sammen med. Kanskje hun ikke setter pris på at jeg hilser, men helst vil late som om hun ikke ser meg. Så jeg ser en annen veg, prøver å virke spesielt interessert i et ekorn til hun etter mine beregninger skal være så nær meg at hun ikke kan unngå å se meg.

Ikke hvis jeg snur meg på riktig måte og ser passe overrasket ut. Ikke for mye, det vil vises at jeg spiller. Men litt. Jeg snur meg og fanger blikket hennes. Hun ser meg. Hun smiler og stopper. Synes vel hun må stoppe siden jeg sitter i ro. Det blir dumt. Jeg sitter på benken og ser opp på henne, hun setter seg ikke, skal videre snart. Det blir for lang avstand mellom oss. Jeg må heve stemmen for at hun skal høre meg. Hun spør hvordan det går. Jeg sier at det går bra. Hvordan skulle det ellers gå? Jeg vil at hun skal foreslå noe. Foreslå kafé. Kanskje hvis hun åpnet for det, kunne jeg foreslå kafé, men ikke nå. Jeg sier at jeg har hørt om en bra film som går på kino. Hun sier den høres spennende ut. Kanskje hun må få med seg søsteren sin på den. Søsteren hennes. Ikke meg. Jeg skulle ønske hun ville foreslå at vi så den sammen en dag. Jeg vil være vennen hennes. Hun er morsom. Jeg vil sitte ved et kafébord og snakke og snakke og aldri tenke på at kaffepausen snart er over. Kanskje lage mat til henne og invitere henne hjem. Vi kunne være venner. Vi kunne være en del av hverandres liv.

Jeg har drømt om henne om nettene. Jeg har drømt at hun kysset meg. Jeg tør nesten ikke å tenke det mens hun er i nærheten. Det er ikke sånn ment. Jeg vil bare være en av dem når hun ler og takker for sist. Være en av de som blir regnet med. Jeg kjenner at rødmen stiger i ansiktet. Jeg skulle aldri ha tenkt på den drømmen. Den var altfor levende, og jeg prøvde å unngå henne i flere dager etter at jeg drømte den. Jeg vil ikke at hun skal kysse meg. Jeg vil bare kjenne henne litt bedre, sånn at jeg har noe å si når hun stopper for å prate med meg.

Hun sier at hun må videre. Jeg nikker lettet. Jeg har ikke sagt noe galt. Har bare hatt en kort, overfladisk samtale i parken. I morgen når vi treffes, vil hun knapt huske det. Hun trekker veskestroppen lenger opp på skuldra og går vekk fra meg. Så stopper hun. Hun har ikke gått mange skritt. Hun snur seg og smiler.

– Vi burde treffes en dag, ta en kaffe eller noe, sier hun, tilfeldig liksom. Jeg svarer ja, det høres koselig ut, det burde vi gjøre. Hun

nikker og går videre. Jeg vet at hun ikke mener det. I morgen når vi treffes, vil hun ikke nevne det igjen. Likevel sitter jeg på benken og smiler tåpelig til alle som går forbi.

Jeg er voksen. Jeg står i garderoben etter at jeg har svømt og tørker kroppen min sakte. Det er en damekropp. Den har vokst og formet seg til å bli som den er. Jeg kjenner musklene i overarmen gjennom håndduken. Muskler fra alle svømmetakene. Jeg er voksen. Jeg kan svømme tusen meter uten å drukne.

Nedover langs skaprekka går ei spinkel jente i lyseblå badedrakt. Det lange håret ligger i en floke nedover ryggen. Hun går sakte fram og tilbake foran skapdørene, stopper noen ganger og prøver å se gjennom sprekkene i døra på det som ligger innenfor. Hun har nøkkelen med den røde gummistrikken i hendene. Hun går ned til enden av rekka, snur og kommer tilbake. Hun luter skuldrene litt framover og snur ansiktet mot skapene når hun passerer meg. Det er ingen andre i garderoben. I dusjen hyler en gutt at han ikke vil ha sjampo i øynene.

– Skapnummeret står på nøkkelen, sier jeg. Jenta ser fort på meg, så kikker hun på nøkkelen hun har i hånda. De små, graverte numrene er ikke lette å få øye på. Hun smiler til meg og mumler takk før hun åpner riktig dør. Jeg svøper håndduken rundt meg og går bort til speilet for å gre håret. Jeg er voksen. Jeg kan være til hjelp. Jeg kan lese kart. Jeg tør å svømme på dypt vann. Jeg kan bevege meg rundt i byen uten å gå meg bort.

Jeg blir satt til å vikariere for ei av jentene i bakeriutsalget. Det er bygd som en torgbod inne i supermarkedet, og det er ikke plass til mer enn to ansatte der. Dama jeg skal jobbe sammen med, heter Ellen og er rund og vennlig. Hun koker kaffe mens jeg smører rundstykker, og hun forteller meg om mennene sine. Hun har vært gift fire ganger.

To av mennene døde fra henne. Den tredje forlot hun. Den fjerde forlot henne. Hun ler litt og spør om det er greit at hun går ut og røyker. Til gjengjeld får jeg sitte på bakrommet og spise wienerbrød når hun kommer tilbake. Jeg liker det lune rommet. Ute i butikken er det som om alt forsvinner opp under det høye taket med det blåhvite lyset. Her inne dempes lydene av de tynne veggene rundt meg, lyset er mykere, og det lukter kanelboller. Jeg lener meg tilbake på stolen og lytter til Ellens småprat med kundene ute i disken.

Etter lunsj blir det travlere. Vi pakker inn kaker med lykkeønskninger og marsipanroser, legger napoleonskaker i små esker, smiler til småbarnsmødrene som kjøper boller som de stapper i de hylende ungene i vogna. Så blir det roligere en stund. Ellen har akkurat gått ut for å drikke kaffe da en av kundene fra tidligere på dagen kommer tilbake. Jeg kjenner henne igjen på den limegrønne drakten. De høyhælte skoene hennes klikker hardt mot gulvet. Hun kommer mot meg med faste skritt og setter en kransekakeboks på disken foran meg.

– Den er svidd, sier hun opphisset. Det lyse håret hennes beveger seg forsiktig idet hun rister på hodet. Jeg kjenner at kundesmilet sitter fast i ansiktet mitt. Diskré, så hun ikke skal tro at jeg gjør narr av henne. Jeg åpner boksen og ser at kaka er mørkere enn den burde være.

– Jeg skal ordne det, sier jeg, fortsatt med det vennlige smilet, rolig, det ordner seg, jeg tar kaka ned fra disken og går inn på bakrommet. Jeg vet at vi ikke har flere kransekaker igjen. Jeg setter den mørke kaka på bordet. Den er ikke montert. Jeg løfter opp en av ringene. Den er mye lysere på undersiden. Jeg ser på Ellen. Hun sier ikke noe. Forsiktig snur jeg ring etter ring og legger dem på hverandre med den lyse sida opp. Så bærer jeg kaka ut igjen og setter den foran den limegrønne kunden. Hun nikker fornøyd.

– Det er bedre.

– Jeg beklager bryderiet, sier jeg. – Hva om vi monterer kaka for deg, vederlagsfritt, selvsagt? Det tar bare noen minutter.

Kunden nikker igjen og skyver underleppa litt fram, hun synes hun gjør en god handel nå, og foreslår at hun kan ta seg en runde i skoavdelingen mens hun venter. Jeg bærer kaka tilbake til Ellen og ber henne montere den. Vi setter på noen smellbonboner til slutt, og når kunden kommer tilbake, er hun ikke annet enn solskinn. Vi ønsker henne ei god helg, og hun tripper av gårde med kaka i hendene.

Noen ganger drar jeg opp i den høyeste bygningen i byen. Jeg betaler billetten og går inn i heisen, og dørene lukker seg og jeg står inne i det lille rommet sammen med glade turister og kjenner suget i magen mens vi beveger oss oppover i full fart. På toppen er det vinduer på alle kanter. De andre sprer seg utover i rommet, løper fra vindu til vindu mens de roper og peker på kjente bygninger og turistattraksjoner. Jeg går bort til vestveggen og legger hendene på rekkverket som er satt opp så man ikke skal gå helt inntil glasset. Jeg ser mot huset der jeg bor. Jeg klarer ikke å skille det fra massen av andre murhus som står tett langs gatene, men jeg ser kirka som ligger et par kvartaler unna, og klarer å regne meg fram til hvor det må være. Jeg løfter blikket og ser hvordan byen strekker seg ut og forsvinner i disen. Jeg kan se havet, de hvite stripene etter båtene. Jeg kan se parken. Sett herfra er den bare grønne plener og store trær. Menneskene er hvite prikker mot det grønne. Jeg tenker på menneskene som går på stiene under trærne. Jeg tenker på ekornene som løper nedover trestammene og lurar seg opp i søppelkassene på jakt etter matrester. Jeg tenker på steppemannen og cellisten og sølvmannen som står på sokkelen sin og får penger fra turistene. Jeg vet at de kan se toppen av bygninga over trærne, men de ser ikke meg, seksti etasjer over bakken bak speilglassruter. De vet ikke at jeg finnes. Jeg tenker at steppemannen

tar en pause. Han henter vannflaske si fra bagen og setter seg på benken. Han lener seg bakover mens han drikker vannet, han ser opp mot den blå himmelen og toppen av byens høyeste bygning. For ham er det bare et hus. En glatt, skinnende flate som de små murhusene rundt den speiler seg i. Et landemerke som han kan orientere etter. Hvis han lukker øynene mens han danser og så åpner øynene og ser den høye bygningen, vil han med en gang vite hvilken veg det er til havna og hvor han skal gå for å finne nedgangen til nærmeste t-banestopp. Han er på bakken. Han vet ikke at jeg står her oppe og ser ned på ham. Jeg bøyer meg fram over rekkverket så ansiktet mitt nesten når bort til glasset som er mellom meg og avgrunnen. Jeg kjenner svetten i håndflatene, blodet som dunker hardt i tinningene, pusten som går fortere, suget fra bakken der nede.

Hun heter Johanne. Det står på det lille navneskiltet som er festet til den lyseblå skjorta. Jeg har ikke snakket med henne siden jeg traff henne i parken, og plutselig ser jeg at hun har garderobeskap bare noen meter unna meg. Hun smiler til meg idet hun vrenger av seg butikkuniformen. Hun har svart blonde-bh under. Jeg fikler med knappene på min egen skjorte. Johanne spør hvordan det går.

– Bra, sier jeg og finner fram genseren fra skapet sånn at den er klar når jeg får av meg skjorta. Johanne har trukket den rød genseren over hodet, og det lange, mørke håret løsner fra hestehalen og legger seg utover skuldrene hennes.

– Jeg har forresten avtalt å møte Merete på Kafé Togo i morgen kveld, sier hun. – Du kan jo komme dit, hvis du ikke er opptatt?

Jeg nikker og sier at jeg vet hvor det er.

– Klokka sju! sier Johanne idet hun løper for å rekke bussen.

Jeg kommer for tidlig til kafeen. Jeg må sitte her alene i nesten en halvtime. Kanskje mer hvis de ikke er presise. Jeg vet ikke om hun pleier å være tidlig ute til avtaler. Tenk om det er hun andre som

kommer først. Merete. Jeg er ikke engang sikker på hvem Merete er, men jeg tror at hun jobber i butikken hun også, for Johanne sa det som om jeg burde kjenne henne. Klokka er ti over halv sju. Jeg er for tidlig ute, men bedre det enn å komme for sent sånn at de allerede er inne i en samtale jeg ikke er en del av. Eller kanskje kommer det flere også, og de allerede har satt seg ved et bord som er fullt så jeg blir stående og ikke vet hvor jeg skal sette meg. Eller det er én plass igjen, og den er ytterst på kanten. Ytterst på kanten er verst. Når den som sitter ved siden av meg, snur seg mot sin andre sidemann for å prate, og jeg sitter alene på hjørnet og ikke har noen å snakke med og ingen ting å si. Det er da jeg burde rope. Snakke høyt og fortelle en morsom historie. Men jeg vet at stemmen min ikke vil bære. Og til en historie må den bære så lenge. Jeg kommer til å snuble i ordene, høre etter første setning at historien ikke er morsom nok, men jeg kan ikke stoppe når jeg først har begynt, og de vil miste interessen og begynne å snakke med hverandre igjen, og jeg vil sitte med en halvferdig historie og ord som ikke virker. Best å komme for tidlig. Best å velge et rundt bord så ingen blir sittende på hjørnet. Jeg finner fram den lille kalenderen jeg har i veska, så det skal se ut som om jeg er opptatt og ikke venter på noen. Jeg finner fram 4. september og skriver «Kl. 19.00 møte Johanne på Kafé Togo». Klokka er ti på. Jeg blar opp på de blanke sidene bakerst i boka og skriver «Hvor kommer gleden fra?» Jeg tenker over det en stund. Jeg tenker på det lange, mørke håret til Johanne. Jeg tenker at jeg burde være penere. Jeg er ikke stygg, men jeg kunne sikkert ha vært penere. Håret mitt blir ikke sånn som hennes når det blir langt. Det blir bare tungt og kjedelig. Men kort hår er ikke spesielt morsom det heller, og jeg vet ikke hvordan jeg skal få frisøren til å gjøre det spennende. Kanskje det ikke er mulig, kanskje jeg er et håpløst tilfelle. Klokka blir sju. Jeg har drukket opp kaffen. Jeg ser etter Merete eller hun jeg tror er Merete. Kanskje det ikke er noen jeg vil kjenne igjen, kanskje

hun sitter ved et annet bord og venter på Johanne hun også. Og når Johanne kommer, vil hun bare se Merete og ikke meg, og de vil sette seg ned ved bordet og snakke sammen, og jeg vil ikke vite om jeg burde holde meg unna eller gå bort til dem og avbryte samtalen. Jeg skulle ha visst hvem Merete var, så kunne vi sitte sammen ved bordet og bli kjent med hverandre, og når Johanne kom, ville vi akkurat le av noe Merete hadde sagt, og Johanne ville sette seg og være den som kom sist og var utenfor samtalen. Klokka er fem over sju. Jeg kjøper mer kaffe og blar fram og tilbake i kalenderen. Det er ikke mye jeg har skrevet der. På 23. august har jeg tegnet et svart kors. Dagen da Forfatteren døde. Tanken på at han er død, gir meg plutselig lyst til å gråte. Jeg tenker på bøkene han aldri vil skrive. Det er ikke rettferdig. Verden er full av uinteressante personer. Hvorfor kunne ikke en av dem falle død om? Jeg har mistet noe, alle har mistet noe. Og vi vil aldri få vite det.

Jeg ser på døra. Hvis jeg stirrer lenge nok på den, vil Johanne komme inn. Hun vil smile mens hun prøver å se skyldbetyngt ut. Hun vil klage på t-banen som liksom skal være så effektiv. Hun vil unnskyldte Merete som ikke kunne komme likevel. Hun vil kjøpe kaffe og sette seg ved bordet mitt. Alle vil se at vi sitter sammen. Minuttene vil gå fort. Vi vil snakke så vi glemmer tida. Klokka er bare kvart over sju. Det er vanlig å komme et kvarter for sent. Når noen sier sju, mener de jo ikke sju, de mener sånn omtrent sju. Akkurat som jeg kan komme 25 minutter for tidlig, kan de komme 25 minutter for sent, og de vil synes at det er jeg som er rar. Det er mer normalt å komme for sent enn å komme for tidlig. Jeg trenger ikke å si hvor lenge jeg har sittet her. Johanne vil si unnskyld for at hun er sen, og spørre om jeg har sittet lenge, og jeg vil svare ikke så veldig, det gjør ingen ting. Det gjør ingen ting. Det viktige er at hun kommer. Klokka er halv åtte. Jeg henter en avis fra avisstativet. Jeg leser sakte. Hun kommer ikke til å komme. Hun har glemt det. Har Merete også glemt

det? Kanskje Merete ikke engang eksisterer. Kanskje jeg har blitt lurt. Så ler hun godt, Johanne, når hun forstår at jeg sitter og venter på et menneske som ikke finnes, som om jeg kunne innbille meg at hun vil gå på kafé med meg.

Jeg sitter til kvart over åtte før jeg går hjem. Jeg har drukket for mye kaffe. Jeg kommer ikke til å få sove. Jeg går sakte, tenker at hun kanskje kommer løpende, men hun kommer ikke. Jeg stopper foran det lille konditoriet som har håndlaget konfekt utstilt i vinduet. Dama som jobber der, er i ferd med å rydde inn for kvelden. Hun løfter opp brettene med sjokoladetrunkne jordbær, hvite sjokoladefrosker, marsipanroser og pistasjfylte konfektbiter. Kanskje merker hun at jeg ser på henne. Hun ser opp og smiler til meg. Jeg nikker og går videre. Jeg ønsker at det var åpent. Jeg går forbi vinduet nesten hver dag, og så har jeg aldri vært inne og kjøpt noe der. Jeg burde ha gjort det. Jeg burde spise flere sjokoladetrunkne jordbær. Jeg har ikke engang smakt sjokoladetrunkne jordbær. Jeg skal gå dit i morgen og kjøpe noen. Jeg skal kjøpe ei hel eske. Jeg skal peke på dem og si jeg tar ti av dem, og se på at hun løfter opp ett og ett bær med en liten klype og legger dem pent i den hvite eska, og hun vil spørre om det er noe mer, og jeg vil be om ti stykker at pistasj-sjokoladen, og kanskje noen av de mørke sjokoladebitene med et dryss av ekte gull på toppen og marsipankulene med aprikosfyll.

Jeg ser over på den andre sida av gata, på de store, opplyste vinduene på Ottos kafé. Ved ett av vindusbordene sitter Johanne. Hun sitter sammen med noen fra jobben. Jeg stopper. Kanskje jeg husker feil, at det var Ottos hun sa. Jeg ser på klokka. Den er halv ni. Hvis de møttes klokka åtte, har de ikke sittet der så lenge. Jeg kan gå inn der og late som om jeg er sent ute. Jeg skal ikke unnskyldte meg, bare sukke litt så de forstår at jeg har mye å gjøre, men likevel tar meg tid til å gå på kafé med dem. Eller kanskje de vet at jeg har sittet på Togo og ventet på dem. Kanskje de kom dit og så meg, og bestemte

seg for å gå et annet sted. Kanskje Johanne slett ikke ba meg med på kafé. Hvorfor skulle hun det, hun har Merete og alle de andre. Jeg prøver å huske hva hun sa. Kanskje jeg misforstod, at hun bare fortalte meg at hun skulle ut, og ikke mente at jeg skulle være med. Når jeg kommer inn dit, vil hun forstå at jeg har misforstått, og det vil oppstå en pinlig pause i samtalen, de vil se fort på hverandre, men de er så høflige at de rydder plass til meg ved bordet. De vil måtte trykke seg sammen for å få plass til en stol til, og selv om det er et rundt bord, vil jeg bli sittende utenfor. Hvis jeg prøver å si noe, vil de se på klokka eller veksle umerkelige blikk. Jeg vil komme med en meningsløs kommentar bare for å ha sagt noe, kanskje si at det er mye folk ute i kveld, eller at høsten er på veg, og Merete vil se på meg og spørre hva jeg mener med det. De andre vil le, og jeg vil le sammen med dem og forstå at det er på tide å gå hjem, men det vil være for sent. Hvis jeg går inn dit, vil jeg ha ødelagt alt sammen. Jeg snur meg vekk så ikke en av dem skal se opp fra samtalen og få øye på meg.

Det er nøyaktig sju skritt fra sofaen inn til utslagsvasken på kjøkkenet. På gode dager kanskje fem og et halvt. Fra vasken og bort til kjøleskapet er det tre skritt. Fra kjøleskapet til benken med kaffetrakteren bare ett, hvis jeg gjør det ekstra langt. Fra benken med kaffekopp i hånda og tilbake til sofaen er det elleve skritt. Om sommeren er det alltid for varmt i leiligheten. Jeg ligger på sofaen i bare t-skjorte og truse. Jeg ser på endeløse tv-serier og drikker kaffe. Jeg drikker altfor mye kaffe. Telefonen ringer. Jeg tar den ikke. Tre ganger har det vært en uinteressert stemme som har villet selge meg nummerviser. Jeg har sagt nei hver gang. Kanskje jeg burde ha sagt ja, så kunne jeg ha latt være å svare neste gang. Jeg ser på telefonen som ikke gir seg. Jeg vil ikke snakke med noen. Jeg skrur tv-lyden litt høyere. Den vakre kvinnen på skjermen har et lidende uttrykk

i ansiktet. Hun kan ikke bestemme seg for om hun skal gifte seg med Jeff som er veldig rik, og som er ganske slem, men på en sånn måte som kvinner liker, eller om hun heller skal velge Chris, som er kjempesnill og elsker både henne og barnet hun har. Kaffekoppen er tom. Telefonen slutter å ringe. Jeg slår av lyden på tv-en. Kvinnen smiler. Kanskje hun har bestemt seg. Det durer lavt i kjøleskapet på kjøkkenet. Utenfor kjører bussen forbi.

Marry Ailonieida Somby

Bor i Tromsø
marry@somban.com

Dikt

hva føler jeg
når drømmeprinsen løser seg opp
i princerøyk og sitter der og drikker kaffe

honey, honey
trodde du på ord
har løftene noen ganger gjentatt seg
sørgebånd rundt hjertet

drømmefangejoikeren har tatt pause
løgnene det joikes om
hvorfor ikke vedta avlysningsrett

trengte ikke langveisbillett
i natt sto ufoen din klar
som å elske i en lavvo med
skinnende bålglør utafor mørket

jeg møtte deg i natt
du så så blek ut
fullmånen nappa deg i forhuden
du var fyrte opp
av bensin
sprit og sinne

visst savner jeg deg
du har parkert en ferrari
ved ildstedet i hjertet mitt

under dine hete hender
varmer dagen min hud
du er alt å miste
alt å ha
vi er frøene som spirer opp hamp og brennesle

vi tok på oss skuddsikkert undertøy
før vi slo ut kjønnsåret

kyssene dine
som tatoveringssvie
på kinnene, panna hårtuppene
halsen, brystene, magen
fitta, lårene, leggene,
kyssene dine saunavarme mellom tærne
munnen kysser du som en full engel

Kautokeinoopprørets domstol 1852

Var Ellen Skum, min oldemors søster
var hun redd, da hun gikk inn i rettslokalet
var hun redd for å bli pågrepet
disse menneskene, hennes stamme
hadde mistet alt, bøtelagte, forfulgte
En lensmanns død
en brennevinsselgers flaske hadde sluttet å klukke
var hun redd, der hun gikk inn i rettslokalet
med sin hvite fjellpesk
og lot tre av sine heargis, kjørerein
stå utenfor, ventende med spente pulker
kjøreklare til flukt
skalv hun litt i stemmen, den høye joikestemnnen
eller var hun rolig og klar
da hun erklærte sin skyld
Hun hadde planlagt det hele
hun var den som hadde kommandoen
om noen skulle straffes
var det henne, ikke Aslak og Mons
eller prøvde hun bare å berge sin elskers liv
følte hun at hun ikke ble trodd
av embetsmennene
herrefolket som skulle dømme bak bordet
Tre kjørerein klare til flukt
hun visste hun måtte være snar
snu seg og løpe
komme seg til det trygge fjellet

skogene rundt henne
reinsdyra, søstra, barna og mora
måtte få puste seg fri
ved Aldovannet

Snøspruten sto da Ellen kjørte
og viste bakbeina av heargiene, kjørereinene
til embetsmennene bak bordet
som skulle dømme
et hysterisk lappisk fruentimmer
som de sa det

I lange tider
satt Ellen og spant ull i en krok i Trondheim
mens hun snakka med mora si
de forsto hverandre
og var så utrolig hengivne mot hverandre
at de, fengselsstyret
ikke hadde hjertelag til å skille dem

Når Ellen slapp ut
etter innrätten tid
i en grå kofte av spunnet ull
var hun redd da
Elskerens hode på en stake
var fjernet
Båret vekk i en blodig sekk
sendt bort for å finne feilen
ved lappeskallen
som var blitt hogd av
For å ha gjort opprør

Hvem er vi?

Hvem er vi
sønner og døtre av solen
født av en kvinnelig stjerne
bloddråper på jorda
eller skapninger av
jordsjamanen og bjørnen

eller vi barna
tvunget til firkantskolene
med skamklipt hår
forbudt språk
smerten
dette fraværet av åndelighet
i ren forstand

I stedet har man
den nære sataniske kirken
en religion hvor
man tilber et lik
hvor blod drikkes
hvor menneske er ofret
hvor dets kjøtt spises
hver gang

Saivu
ble forbudt
trommenes brann
svir i våre hjerter
i stedet fikk vi
liktilbedelse
blodoffer
menneskeofring
og kannibalisme

Ved seaidien, offersteinen
morkner hornene
smelter sakte sammen
med jorda

Samene våre kommer ikke fra fødestuene, i komser, fra gammene
tullet inn i babytepper
men fra skapene
har de sittet der i tett mørke
under støvete klær
har skapt en annen dør
en dør ut til fjordene, universitetene, byene
under støvete klær
har skapet et liv hvor noen er trønder, tromsøværing, av blå fransk
kongeslekt eller kvæn
er skapet en fødselstunnel
hvor folk plutselig gjenfødes som samer
samene som kommer ikke i komser, fra gammene
fødestuene tullet inn i babytepper
men fra skapene (de store franske, skal vite)

Takk til de tørste

takk til deg
som ikke var så lydig
fulgte ikke alltid
loven og de ti budene
men lot det sterkes medisin
varme ditt bryst
slik at den forbudte joiken
kom seg fri
fra sitt stengsel i halsen
hjertet fikk fly
litt nærmere de gamle guder
der vi helst skulle glemme
Du joiket
og sørget for at
arven vår
ble holdt i live
slik at den i dag
kan lyde
på scener
og glede selv konger
Før våget ingen andre
enn den fulle å joike
Takk for at du drakk
og joiket

Skiene mine

Første smak av redsel
for myndigheta, når bestyreren
har overhørt noe i skolegården
Han forsto språket, uten å ville det
uten å blottlegge det
Forhør etter skoletid, gikk i tredje klasse
hadde flyttet mye, tilhørte nomadenes
oppreiste stjerneuer for de åtte årstidene
tilhørte folket, kledd i nordlysfarger
som enda passet på at bål plassene ikke ble for mange
visste om krafta i reinsdyrhorn som bøyer seg fremover
I tredje klasse på barneskolen, lekte med de andre
sa noe, om skiene mine
ville ikke gå skoleskienn, konkurrere, pese og puste anstrengt
eller vinne noen medalje
Bestyreren forsto språket
uten at vi visste, uten at han ville si det
dele sin, vår smerte, med fortielsen
sa noe om skiene mine
urgammel samisk oppfinnelse
norsk nasjonalsport
ville ikke det, på hans måte, sa noe
han sperret min barnesjel
i et redselsfullt gjerde

angststappa, som et knivredd reinsdyr
og spurte meg, hva jeg mente, om skiene mine
hans ord, utspørrelsesmetoder
piskens ytterkant
ydmykelsen han selv hadde måttet tåle
for å forstå språket
ville han viske ut, straffe meg vekk fra
overføre, noe av sitt skadede selv på meg
på oss som lekte i skolegården
glede, snøen med alle ordene, og du har sisten
han trodde nok ikke det var lett
å komme flyttende, bytte skole flere ganger hvert år
den fjellkulturen, den nomadismen
ville han hugge lassoen av

fremtida var som han
en bitter gulsott
som ikke ville se opprør mot ski
eller annen spire i mosen der ute på viddene
med en knyttneve i kateteret ville han
ikke berge oss
på samme måte
som det i tusen år hadde kjørt blendavask i hjernen hans
jeg sa noe om skiene mine, ville ikke
ble straffet
han var ikke lykkelig norsk selv

Vi var der på skolen
for å få de stores flagg i våre hjerter
han skulle torturere det inn
Jeg sa noe om skiene mine, og møtte skolegestapoen

hvor han kunne straffe i en enkel skihistorie
Hans nasjonalisme, den misforståtte
uten farger, bare grått
selv uten rødt, hvitt og blått
i et jævla kors
som han mente at vi alle skulle bære sammen
jeg skulle ikke si noe om skiene mine
på hans lappiske skole for fornorsking
skulle vi være fargeløse og klare
for å tjene industrisamfunnet
og arbeide flittig, som små maskiner
bruke jordas skoger, ødelegge oksygenet
på alt det unyttige
flittige små maskiner
trenger mer, trenger alt
og kommer vi til himmelen med komagan på
sa noe om skiene mine

Jørgen Krog

Født i 1979

Bor i Marker

jorgenkrog@hotmail.com

Romanutdrag

MARVIN LOT GRIPEKLØRNE plassere de siste flaskene på pallen, og slo inn stoppknappen. Klokka i taket var allerede fem over tre, folka på kveldsskiftet hadde fordelt seg rundt på maskinene. Broren hadde ikke kommet. Kanskje han lå hjemme og kalte seg forkjøla, det var vel på tide nå, måtte være flere uker sida sist. I så fall var det jo egentlig ikke noe problem med nøkkelen, men han skulle nå gjerne hatt den i lomma for å være sikker.

Radioen i hørselvernet var midt i en sjamporeklame. Han skrudde av og vipa de to halvkulene løs fra svetteringene rundt øra, tørka dem i skjorta og folda dem inn i hodebøylen. Han strakk seg og hengte dem innpå den øverste knaggen på bjelken. Hvis skoleungene abso-lutt ville låne dem uten å spørre først, kunne de i alle fall finne seg noe å stå på.

Posen med matpakka og juicen sto på arbeidsbordet. Jakka lå ved siden av. Han sjekka i lommene etter nøkkelen, men fant bare et lommetørkle og et gammalt batteri. Det hørte hjemme i fjern-kontrollen til tv-en. Fôret strødde hånda hans full av små blinkende polyesterfliser. De stakk litt når han børsta dem av. Det var ingen nøkkel i posen heller. Han stilte seg opp langs veggen, på ei bruskasse som sto opp-ned, og fikk oversikt over det meste av lokalet. Broren var ikke å se. Det var vel ikke noe alvorlig, han var nok bare forkjøla. Nekta jo alltid å høre på råd og gikk altfor tynnkledd. Nå lå han nok svett og bleik på sofaen, var sikkert tørst. Marvin planla å kjøre ned

i sentrum og kjøpe eplejuice og batterier, så kunne han være god storebror og servere eplejuice og fjernkontroll på fat.

En unggutt hadde kommet for å ta over maskinen. Marvin nikka til ham og tok på jakka. Med posen trædd innpå armen skjøv han tralla under den fulle pallen og jekka opp litt ekstra, så den skulle trille lett. Gjengen på lageret satt i bua og drakk kaffe. Hadde vel for lite å gjøre. Han stoppa midt i salen og kløp inn hendelen. Pallen gikk i betongen så det buldra i veggene, og gutta begynte å vinke og peke for å vise hvor de ville ha den plassert. Marvin lot den stå. På vei forbi bua løfta han armen og så på klokka.

Han kjente på døra hjemme. Den var ikke låst. Royne dreiv og hilsa, samtidig som han hoppa opp og ned mellom plenen og taket på hundehuset. Noen ganger virka han mer som en fuglehund enn en elghund, men det var sikkert bare sånn det skulle være. Det var mat og vann i fata hans, broren hadde tydeligvis vært ute. Han strakk i løpestrengen så forbeina steila. Marvin satte seg på huk og løfta forlabbene opp på låra. Likte at klørne stakk gjennom buksa.

– Hvor er pappa hen i dag? Er pappa sjuk, ligger pappa på sofaen og er sjuk mens du står her og kjeder deg? Han klødde ham bak øra og gned huet mellom henda. Royne dytta seg mot ham og beit i hånda.

– Er du så sterk du? Er du så tøff?

De brøt en stund, men Marvin lurte på hvordan det var med broren. Han gjorde seg slapp i hånda så Royne skulle slippe.

Det var stille i huset. På kjøkkenbordet sto en tallerken med rester av noe med ketchup, kanskje spagetti. Sofaen i stua var tom. På bordet lå ei pakke sigaretter oppå kryssordet i Romerikes Blad. Pennen ved siden av hadde tuppen ute. Han klikka den inn. I røykpakka var det bare tre igjen, femten færre enn i går. Han rista på huet. Vannrøra langs veggen begynte å summe.

Marvin åpna døra til det vesle badet. Broren sto i underbuksa, med ryggen til. Et håndkle hang over nakken. Han barberte seg,

vannet gikk for fullt. Marvin smøg seg rundt ham og kjente på den luftige strålen. Det var lunkent, nesten varmt. Han satte i proppen og skrudde av. Broren måtte alltid sløse.

– Hei Marvin. Han rista høvelen i vannpytten. Marvin ble usikker. Broren pleide ikke å bruke navnet hans sånn, og det rare smilet. Han så ikke sjuk ut i det hele tatt. – Er du sjuk?

– Nei, jeg er ikke sjuk.

– Hvorfor er du ikke på jobb?

– Marvin, jeg er snart tredve år.

– Har du blitt sagt opp?

– Jeg er ferdig på Roma.

– Det kan de ikke gjøre.

– Det er jeg som har sagt opp.

– Har du sagt opp?

– Ja.

– Skal du slutte?

– Jeg hadde den siste dagen min i går.

– Sa du opp i går?

– Jeg sa opp for tre måneder sida. Han dro opp proppen i vasken og satte på strålen igjen. Vaska bort restene av barberskummet og trykka håndkleet lenge mot ansiktet. Snudde seg vekk.

– Skal vi ikke jobbe der mer, spurte Marvin.

– Jeg skal dra. Han klemte seg forbi med bøyd hode.

Inne på soverommet begynte han å kle på seg. Klærne lå klare på stolen. Den store sekken hans sto lent mot veggen. Den så helt full ut. Marvin sto i døra.

– Skal du langt?

– Ja, sa broren. Han sto med ryggen til og klemte en sokk i hånda.

– Burkina Faso.

Marvin svarte ikke.

– Det som het Øvre Volta før, fortsatte broren.

– Tuller du med meg?

Broren fant et atlas under senga og satte seg i stolen. Det var slitt i kantene, Marvin hadde ikke sett det før. Broren leita seg fram og satte fingeren på et punkt.

– Ouagadougou. Der lander jeg i morra tidlig klokka seks.

– Da står vi opp samtidig. Hva sa du?

– Ouagadougou. Han la huet i henda og albuene tungt mot atlatet. Marvin løfta på ham og trakk det løs.

– Afrika.

Broren nikka ned i henda.

– Hva skal du der?

– Veit ikke.

– Veit du ikke?

– Nei.

– Det må du vel vite.

– Jeg må komme meg ut.

– Ut?

Broren svarte ikke.

– Er det ikke varmt der?

– Kanskje jeg drar videre etter noen måneder.

– Du må ikke dra hvis du ikke vil.

Broren reiste seg og la arma rundt ham.

– Jeg er glad i deg.

De gikk ned i førsteetasjen. Broren med sekken på ryggen. Marvin tett bak. Fra kjøkkenvinduet så de Royne stå og drikke fra blikkfatet. Tunga fikk kroppen til å bølge. Han stoppa og stirra opp på dem. Bjeffa og vifta med rumpa.

– Tar du ham, spurte broren.

– Jeg hadde nesten glemt at han er din.

– Takk.

– Han blir aleine når jeg er på jobb, sa Marvin.

- Han er ikke valp lenger.
- Skal du ikke tenke litt på det. Til over helga?
- Broren så på klokka.
- Når går flyet?
- Om halvannen time.
- Jeg kjører deg.
- Det kommer en drosje.
- For noe tull.
- Den er på vei.

Marvin rista på huet. - Har du huska alt?

- Tror det.

- Pass?

Broren nikka.

- Det er ikke for gammalt, da?
- Fikk det i forrige uke.

Marvin ble blank i øya. Det stakk i kroppen.

- Hvorfor har du ikke sagt noe?

Broren så ned.

- Du har visst det i flere måneder.
- Jeg hadde tenkt å si det.
- I går sa du at vi hadde det fint her.

Han svarte ikke.

- Er du redd for meg?
- Det ble bare ikke til at jeg sa noe.
- Ble bare ikke til?

Broren prøvde å gi ham en klem. Marvin snudde seg bort. Han dro av flanellskjorta og heiv den bak seg. - Takk for lånet.

Lufta var kald mot den nakne overkroppen, men broren kom og klemma seg inntil ham. Hjertet slo mot ryggtavla.

En bil stoppa utafor. Den var svart. Det var drosja. Broren ble stående og vugge Marvin. Kinnene mot nakken var mjukt og glatt.

- Jeg kommer tilbake en dag.
- Det blir akkurat som du er dau.
- Vi sees. Han tok på seg sekken.

Kjøkkendøra og ytterdøra gikk opp og igjen. Det sang i løpestrengen og han hørte broren si noe med stemmen han pleide å bruke overfor Royne. Fikk det til å høres ut som en helt vanlig dag, at han skulle komme tilbake om kvelden, og så skulle alt være som før. Drosja tuta. Royne smågneldra og blåste gjennom nesa, som om han kosa seg. Marvin gikk ut. Han tok Royne etter halsbåndet med den ene hånda. Med den andre slo han sekken så broren falt overende og ble liggende på ryggen. Han så redd ut og aka seg unna. Royne klynka og prøvde å rive seg løs. Marvin holdt ham fast. Broren var i drosja. Han løfta hånda til hilsen og lukka døra. Drosja gled stille av gårde. Snart forsvant den inn i skogen, bare knitringa fra singelen kunne høres. Royne bjeffa lavere og lavere.

Det ble stille.

DØRHÅNDTAKET VAR KALDT. Han åpna og gikk inn i gangen. Brorens vernesko, størrelse 44, sto ved siden av hans egne, 46. Begge para hadde åpne lisser, de var klare til å trås rett inn i. Gulvet var gruset. I kuppelen på taklyset lå flere døde fluer. På kjøkkenet sto tallerkenen med spagettirester fortsatt på bordet. Han dro fingeren langs kanten av tallerkenen og stakk den i munnen. Det var den sterke ketchupen. Ved siden av sto et glass med en melkeskvett i bønn. Han kjente nesten ikke at han drakk det opp, melka var helt lunken.

Han vaska opp og tørka tinga. Da han skulle sette det på plass, fant han spagettikjelen og dørslaget uvaska i skapet. Han vaska opp det også. Tørka og satte det på plass. Ute hadde det kommet ei regnskur.

Dråpene gled nedover vinduet og tok med seg andre på veien. Royne hadde gått inn i huset sitt. Marvin fant en plastikksekk i skuffen og gikk ut i stua. Sigarettene, lighteren og avisa med kryssordet gikk nedi sekken. I gangen fant han skoa og arbeidsklærne, i kjøleskapet plukka han ut brorens matvarer. Han la det nedi og dro den med seg opp på badet. På brorens hylle var alt borte, unntatt ei flaske barberskum og en høvel med skjeggresten mellom bladene. Marvin skrudde på vannkrana til strålen ble hard og holdt høvelen under. Skjeggrestene forsvant når han gned på bladene med tommelen. Han tørka den i brorens håndkle og la alt i sekken.

På brorens soverom lå dyna bretta til sida. Det var som om han nettopp hadde stått opp. Hodeputa var trykka ned på ytterkanten. Han pleide å sove med hånda rundt kanten på puta, og huet hvilende mot håndbaken. Marvin satte fra seg sekken. Han stramma lakenet og klappa luft i puta. Folda dyna og la den pent. Strakk i dynetrekket for å glatte ut.

Nøkkelen til rommet sto i døra. Han satte den i på utsida og så over en siste gang. Stolen han hadde sitti i med atlaset i fanget. Nattbordet med vekkerklokka Marvin hadde gitt ham. Den brunstripa tapeten. Det hvite klesskapet med knotten som ikke ville sitte.

Han lukka døra. Nøkkelen gled rundt når han hjalp til med et skubb med hofa.

Nede på kjøkkenet la han nøkkelen i den øverste skuffen, under alle gaffene. Det var så mye bestikk der at bunnen hang. Han løfta og skjøv samtidig, så gled den fint på plass i den gamle trebenken. Respatexen på benkeplata var fortsatt god som ny. Han dro håndflata over. Den var ujevn. Broren pleide å bake boller, det var nok melrestene som hadde satt seg fast. Han merka varmen fra ovnen. Åpen, med bollene inni. Han skrudde på varmtvannet og venta litt. Det tok en stund å få det opp fra kjelleren. Når det dampa fra strålen, satte han den røde vaskebalja under og fylla opp med vann og såpe. Vaskekluten hang stiv

over skillet mellom stålkummene. Den tinte når han slapp den oppi balja. Med overkroppen som tyngde skrubba han plata med kluten, dro av såpevannet med et kjøkkenhåndkle rett fra skuffen. Noen av melflekkene var der fortsatt, han prøvde igjen. Det hjalp ikke. Han kokte opp vann i vannkokeren og skifta ut vannet. Plastikken ble bløt av varmen, balja vrei seg med et lite dunk. Han hella i dobbel dose grønnsåpe og klemma på kluten nedi vannet. Varmen fikk det til å rykke i overkroppen hans, ansiktet ble varmt og vått av dampen. Etter å ha vaska var henda hans røde og hovne. Flekkene var borte.

Sola var tilbake. Royne løp på kryss og tvers under løpestrengen og bjeffa innimellom, han drev visst og jagde noe. Det var ei linerle. Ho løp rundt ham, hoppa litt, løp igjen og fløy små runder over huet hans. Stjerten vippra, ho så riktig sjølsikker ut. Hadde nok skjønt at Royne bare ville tulle, men hvis han fikk tak i ho, ville han nok fike til og ta ho i kjeften til det ble stille. Royne hoppa etter for å fange ho med forbeina. Ho fløy over ham, han gikk opp på to og strakk seg bakover så han landa på ryggen. Nå klikker det vel, tenkte Marvin. Men Royne hadde nok med å finne ut hva som var opp og ned og komme seg på beina igjen.

Linerla forsvant over garasjetaket da han kom ut. Royne bjeffa en siste gang, i feil retning. Marvin satte seg på huk og klemma fingra innunder bilringene rundt skinnhalsbåndet. Han klikka av hempa og bar ham inn i gangen. Det var litt trist å snyte broren for å ta ham inn i huset for første gang. Eller kanskje ikke.

– Skal vi gå inn her?

– Skal vi se assen det er inni huset? Han brukte kosestemme og fikk litt sikkelpå albuen. Fikk opp døra uten å sette ham ned, og dytta så den gled sakte opp, uten å slå i skapet bak. Royne så kjøkkenet. Han var stille. Marvin satte ham ned på det gamle laminatet. Royne gikk mot stua. På vei over gulvet gned han seg mot innsida av beinet på stuebordet, og hoppa rett opp i Marvins lenestol. Helt rolig la

han seg med haka på forlabbene og lukka øya. Marvin løfta ham etter halsbåndet og kasta ham ut på trappa. Henta støvsugeren under trappa. Posen inni var proppfull, han reiv den i to. Innholdet ble kasta utover i ei sky av støv og dritt. Det la seg sakte på gulvet som et brunt teppe av møkk, med en stor, sammenhengende støvbunt i midten. Han løfta den opp og dro den fra hverandre. Støvballer, tannpirkere, druekvister og negler. Og vaser av hår. Han studerte en av dem, dro håra fra hverandre. Det var hundehår. Han sank sammen på gulvet. Broren hadde hatt Royne i huset mens han sjøl var på jobb. Mer enn én gang.

Om kvelden, etter at han hadde sett på tv sammen med Royne og laga matpakke for dagen etter, la han seg tidlig. Henda sved, han blåste på dem. Det hjalp bare akkurat når han blåste.

HARVIN STO I UNDERBUKSA foran speilet på badet. Natta hadde gjort alt litt mindre tungt. Og på jobben måtte han jo tenke på det han holdt på med, og så kom det snart til å være natt igjen. Han stramma overkroppen.

Etter å ha kledd på seg satte han seg for å spise frokost. Utafor var Royne i gang med et av utbrudda sine. Han sto på hundehuset og hoppa opp og ned, samtidig som han bjeffa høyt mot noe som ganske sikkert ikke var der. Han beit i belegget på taket, det så ut til at han ville rive opp hele hundehuset og filleriste det, som spekkhuggere når de leiker med seler før de spiser dem. Marvin la henda mot melkekartongen. Den var kald og fuktig. Han trykka den mot panna.

Royne tok sats fra taket så lenka til løpestrengen stramma seg i lufta og rykka ham bakover. Han kom seg på beina og la rumpa

mot plenen. Slepa seg bortover med forbeina, til endestolpen av løpestrengen. Han gned sida mot den og stanga. Småbeit og skrapa poten mot plenen. Etter en stund gikk han tilbake mot hundehuset. Gjorde seg nok kostbar. Det så bra ut, helt til han vikla beina inn i båndet. Hylende av skrekk snubla han bortover, kom seg ikke løs før i enden av strengen. Der heiv han seg rundt og styrta mot stolpen. Traff den med pikken først og støtte til. Det sang i strengen, den bølga i takt med jukkinga. Det minna om sånne strippere som vrikker mot stenger i de gamle Derrick-episodene. Marvin banka i ruta. Royne stoppa opp et øyeblikk. Marvin banka igjen. Royne gled ned fra stolpen. Med hodet bøyd tassa han inn i hundehuset. Marvin rydda bort, hadde ikke så god tid før han måtte gå på jobb, og tok med mat og vann ut til Royne.

Det sto regnvann i matskåla, han bytta det ut med en ekstra stor porsjon. Blomsterkanna med vannet hadde lang tut. Han la den inntil kanten på blikkskåla. Vannet sirkla nedi og fikk det til å synge i stålet. Sangen stilna når vannet steig, det gled sakte rundt med et gresstrå som kompassnål i midten. På den andre sida av jorda, der broren var, snurrer vannet ned i sluket i motsatt retning. Han stakk tuten på kannen i vannet så det skulle stoppe fortare. Broren var vel i gang med frokosten. Sikkert på hotell. Marvin satte seg på gresset foran fata. Royne la seg på fanget og spiste. Fukten i bakken trakk gjennom buksa og underbuksa. Lufta var kjølig, men Royne lå som et varmt teppe. Marvin klødde ham i nakken og kjente hundekroppen bevege seg. Han ville sitte litt, kunne spare inn tida ved å ta bilen til jobben.

Royne hadde spist ferdig og sto oppreist på fanget. Det var godt å kjenne presset fra potene. Klokka var ti på sju, han måtte reise med én gang. Rumpa var kald og våt, han holdt på å miste følelsen. Hadde han ikke visst bedre kunne han like gjerne trodd at han var varm. Han ga Royne litt ekstra kos, for å runde av, men da la han seg på fanget igjen. Varmen bredte seg.

Hvis han venta til klokka ni kunne han begynne etter kaffepausen som de andre pleide å ta. Han varma henda i hundepelsen og lytta etter telefon. Han kunne ikke huske å ha hørt ringelyden helt der ute, men det var nok best å høre etter, i tilfelle jobben lurte på hva det var. Han hørte den ikke. Da var det vel i orden.

Linerla kom tilbake, Royne leika med den. Marvin så på, helt stille. Turte ikke å bevege seg før ho fløy av gårde av seg sjøl, da var klokka langt over ni. Han utsatte jobben til etter lunsj. Visste ikke hvor lenge han hadde vært uten fravær, kunne ikke huske sist han var borte.

Det begynte å regne kraftig. Skyene gjorde det mørkt. Royne var tilbake på fanget. Dråpene prella av den feite pelsen og gled gjennom arbeidsbuksa. Jakka var varm, men han var bar på huet. Vannet silte bak øra og på sidene av nesa. En frysning rista ryggen hans, vannet som var demma opp i kragen spredte seg nedover ryggen. T-skjorta klistra seg inntil, vannet kilte seg vei ned i rumpesprekken. Han frøs. Var så våt at han ikke kunne gå på jobb. Royne gikk og la seg i hundehuset. Marvin så på sitt eget hus. Det var stort. Vinduene var mørke, som om det ikke var noe på innsida. Han nappa en neve gress og knadde det til en ball.

– Royne!

Han kasta ballen. Royne byksa etter, ut av huset. Ballen gikk i oppløsning og Royne løp videre, gjennom svermen av strå, til halsbåndet stoppa ham. Mens han snuste etter ballen i gresset var Marvin på vei inn i hundehuset. Hofta ble sittende fast i åpninga. Han vrei på seg og gikk med henda samtidig, som en sel. Det var lunt i huset, nesten varmt. Han satte seg med haka mellom knærne. Regnet tromma på taket, det var mørkt. Det minna om telta i militæret. Det var det beste året han hadde hatt. Royne løp bjeffende mot åpninga. Bare han ikke fløy i strupen på ham.

Hundeøya stirra inn. Det var nok skummelt å se to øyne i huset sitt. Royne holdt litt avstand, men iblant rykka han fram og bjeffa mot åpninga.

– Har du fått besøk i huset ditt, du da? Har Roynegutten fått besøk i huset sitt?

Royne trakk seg bakover. Knurra.

– Rolig.

Royne snudde seg. Bjeffa mens han løp nedover mot veien. Kanskje en bil, Marvin lytta mellom bjeffa, men hørte ingen motor. Var kanskje flere hundre meter unna. Kunne ikke sitte inni hundehuset hvis noen kom. Han la seg over mot åpninga og fikk etter hvert huet ut. Resten av kroppen satt spent fast mellom veggene. Bilen dura nede på sletta. Han fikk trøkka den ene armen ut gjennom åpninga. Ei krampe satte seg i hofta, det var ikke plass til å strekke ut. Bilen kom oppover bakken, han ville tilbake inn igjen, i mørket. Det lynte i hofta når han vrei på seg, han var låst. Bilen kom rundt svingen. Den hadde vindusviskerne på fullt, det var den gamle naboen. De hadde øyekontakt. Marvin løfta huet. Hilste til panna. Naboen hilste ikke tilbake.

Royne klynka og lå med huet helt nedi gresset. Rumpa stakk litt opp, som om han tilba bilen. Når lyden stilna dytta han seg framover med bakbeina og slapp ut en lang, syngende lyd. Etter ham, mellom beina, ble det ei slags renne, som hjulspora etter gressklipperen. Igjen nærma han seg endestolpen. Marvin vrei på seg for å komme rundt på ryggen, måtte prøve å sparke seg ut.

– Nei!

Royne var oppe på to, med stolpen mellom forbeina. Han støta til, strengen gynga.

– Nei! Royne!

Han kom ut av det og gled ned fra stolpen. Nærma seg hundehuset. Det keitete ganglaget fortalte at han fortsatt var stiv. Med arma fikk Marvin vridt seg rundt på ryggen, og skulle sparke til. Men beina hadde sovna. Regndråpene kjølte ansiktet, pusten fra Royne var ujevn og heftig. Han spaserte over ansiktet og klemte seg inn i huset. Marvin lå verre enn før, beina var helt døde. Kanten på åpninga skar

i armhulen på den ene sida og i halsen på den andre. Med armen som ennå var inne i huset prøvde han å dytte ut Royne, men det var som skipet i flaska. Royne sto på magen hans, gned seg mot brorens flanellskjorte. Frotterte stoffet.

– Slutt!

Magen bevega seg når han ropte, Royne bjeffa og begynte å jukke. Først forsiktig, så raskere. Marvin prøvde å klemme ham mellom knærne, men beina var fortsatt svake. Han stønna, slaga fra hundekroppen gjorde lyden til en hakkete during. Royne sto på, raskere enn før, spasmene bølga gjennom ham. Marvin la huet bakover i regnet. Royne gjorde noen lange, tunge støt før han stilna. Et område av skjorta følte varmt og litt tyngre. Ei lita, varm elv rant mellom skjorteflaka, ned på huden. Marvin snudde på seg for å få det til å renne bort, men det rant bare utover. Royne var på beina igjen, potene klemte det utover. Han smøg seg gjennom åpninga, enkelt. Marvin vri huet unna så godt han kunne. Royne kom etter og slikka ham i ansiktet.

– Nei!

Forlabbene sto på panna og øret, pikken mellom beina var våt på tuppen. Den nærma seg. Royne spaserte over ansiktet hans, pikken gled over haka, leppene, videre på sida av nesa, før den slo mot øyebrynet. En tjukk dråpe la seg på øyelokket. Royne gikk til blikkfata for å drikke. Lenge.

– Du er vel tørst nå.

Tårene, regnet og sæden blanda seg i ansiktet.

Royne svarte ikke.

Roy-Morten Østerbøl

Født i 1972

Bor i Tromsø

rmooest@online.no

Dikt

Variantene banker på
og ber om min signatur

de har drømt om sin slave

Vinteren krever arbeid
det hvite må forstyrres

det har stillhet

som dalende blader
og vandringer hjem

Oversikt

Det er mitt ansvar å la blikket falle med snøen
ned mot mine dobbeltgjengere
som vandrer alene i gatene
inn i min hukommelse

Null graders hukommelse

Jeg ser på flakene som daler

svarthvite fotografier
oppløses i den våte snøen

minnene flyter tilbake til jorda

Hver dag reiser jeg
og blir en annen

lukter fuglekassa

hvor to av mine dobbeltgjengere
planlegger drapet på minst

én av meg

etter alt dette
er null og niks forandret
skulle tro det var noe mer
når veggen kan males i det uendelige
men den er fremdeles her
mellom oss

Jeg ser etter noe

du hjelper meg
på villspor

opptatt og blind

men det er ikke over

svarene leder til
forbigående kosmos

Invasjon

Lyden av deg i lufta
skaper spenning

hva gjør du over skyene
naturstridig

hvem forheksa deg?

slik at du kunne slippe bomber
og sykdommer på meg

med krav om kjærlighet

Allerede på vei opp trappa
visste du at jeg var i rommet

ville ut av døra
som var mellom oss

da forsto du
at det var vi som skapte

trafikken i sommervarmen
fem etasjer lenger nede

Natta kom med fransk pop

du ble med meg inn

for å høre spørsmålene

jeg ikke stilte

men savnet

Under senga ligger jeg

akkurat som du

vi ser begge inn i speil

jeg ser meg

du ser deg

speilet ser oss

bak ligger mørket

Varianter rundt meg

skygger formet av smeltet snø

speilbilder av de som forsvant

Når grensen er synlig
frykter jeg innholdet
over terskelen ligger noe
og venter på meg

Hvor ble det av fargene
der sola ikke kommer fram
jeg er bare vakker og
blind for nyansene

Hva er poesi?

Hun spurte: «Hvorfor alle disse trærne, fuglene og hendene?»

Jeg så på henne, ville le, svarte rolig (og følte meg som en forretningsmann):

«Se ut av vinduet, se på treet, lytt til fuglen, legg hånden mot glasset.

I det fuglen letter fra grenen, vil du se ...»

«Vil jeg se ...?», hun var meget skeptisk.

Jeg svelget og prøvde nok en gang:

«Du vil se noe mellom fingrene dine,
noe som, noe som ...»

«Hva? Hva? Hva vil jeg se?»,

rasende hoppet hun rundt på det sjakkruta gulvet.

Og jeg lo og gråt, lo og gråt, lo og gråt, lo og gråt, lo og gråt (det var ikke bra)

Den lave eikedøra ble slamret igjen, og ned fra bokhylla ramlet tre gjenstander:

én utstoppa måke (skutt av min skotske filleonkel)

maleri at et japansk minitre (kjøpt av en fattig kunstner)

røntgenfoto av ei hånd jeg en gang elska (knipset av en sur lege)

Morten Wintervold

Født i 1981

Bor i Tromsø

wintervold@hotmail.com

Dikt

å underskjørte hanheten

først sa Man
ta muskelkremen
fra tøyoldefar

han er ikke gammel nok

knepper apedrakten av
under sprektrallyset
fra diskokula på Kaos
går veien ned i skinnlomma
og sleper opp en neve
oldepar i sprell
som knipser ut
i et høyhimla romantisk
landskapsmaleri
hvor de straks
tar til å leve og arbeide

fra frølur

til frølur
blir Man kasta
gjennom alle kjente stadier
av historia

gjør Kråke seg klar
til å fly opp til månen

pakker Man
selvfølgelig veska
knyter slipset
og aker seg ut

hilser på mor si
med blod i håret
tar toget til der han skal bo

celleKvin tar plass i katapulten

med eggveska i fanget
knyter hun sverdet
spenner hun beltet
blir hun skutt

akkurat
i en seigslima
bananbue

fra sædavgang
til familiealbum

fra pupp til pupp s&c

i første Pupp
et rosa gutterom
hvor glattbarberte Man
kan ri My little pony

i andre Pupp
ei glattcelle
hvor Straponqueen kan trekke
magisverdet til He-man

i tredje Pupp
et rekkehus
hvor Dyret ligger livlaus
i lys fra tv-shop

(i tredje Pupp
hallo

i tredje Pupp
hallo)

Man søker Kvin

lalle dukke Lenaleinen
oljesøl på skrott
gnukke seg med kampesteinen
Onan gnukker rått

og grådig råkostriver seg
til blods og roper stat
men mener noe mykere
et blubbekonsentrat

et kvinneske av klokkekjøtt
et løvetemmertjei
med blomstermunn som støtt
og nei

tid å høste inn

i metallhagen til Man
(rabarbra av titan)
står Kvin med klitt i klem
og koseslikker blodfrø

(direkte kvinlig

for rødlakka negler
gir bølgeblikk etter
på feiteste stubb)

Kvin om morsmål

bare kvinnemenn
og prepubertale oldinger
setter ord i parentes
mener Kvin og lar piskene hvine

enten må ordene
være stabbestein i teksten

(eller de må viskes ut:

i restene av gummi
mot den svarte duken
ligger ditt edleste motiv
godt)

drøm om et avrunda kjøtt uten åpning

det er den drømmen Man bærer
at takene tekkes
at rektum forstoppes
at fødekanal og reklamekontor
og kjæresteord går tett

at melet drysses
i grotter og blodhav
at alt som er fuktig
og hult gror igjen

ot olt som or foktog
og holt gror og on
●t ●lt s●m ●r f●kt●g
●g h●lt gr●r ●g ●n

det kråker og går i blodrom

muskelmusikken spiller
fødekverna maler
før han rekker å daue helt
blir pungen vrent

(parallele navlestrenger
spent opp
i ei rektangulær ramme

på føtter i kryss
som en sjelden gang
når tøyet er reint

og ligger i sine hyller
er slått sammen
og satt bort)

småkropp strødd på bordet
o n p et l
og an uell
g Ma perp

Hilde Skancke Pedersen

Født i 1953

Bor i Kautokeino

hildeskanckep@hotmail.com

Romanutdrag

Lysstoff. Kapittel 1

Haresporet hadde kommet siden i går. Da hadde hun sett seg ut en god slette, svakt hellende mot sør, mot det sparsomme lyset. Flaten var jevn og fin, uten store groper eller tuer. Den så ut som den pleide noen dager etter snøfall. De små ruglene i overflaten førte tankene hennes til akvarellpapir av beste sortering. Hun hadde følt det velkjente suget som synet av slikt papir alltid skapte i henne. I morgen, hadde hun tenkt, i morgen, i de korte timene med tilnærmet dagslys, da går jeg ut og lager et bilde. Men i løpet av natten hadde en hare rukket sette spor på lerretet hennes, den hadde funnet det for godt å spasere rett over hennes rene, dyrebare tegnepapir. Hun så seg om, visste at hun kom til å finne en like fin slette litt lenger unna. I sommer gikk hun og ryddet bort røtter, sprikende nedfallsgreiner og gamle, døde trær i lyngbakkene rundt huset. For hun hadde sett det allerede den første vinteren hun bodde her. Langt ut i januar, like før sola var tilbake, hadde hun skjönt at snøen skulle bli det nye underlaget for arbeidene hennes.

Nå betraktet hun tegnene som et dyr hadde kalligrafert en tidlig, stjerneklar morgen.

Hun plukket opp kamera og stativ fra transportbagen. Bildet ville framstå som et kvadrat delt av en diagonal. Sporene som løp på skrå

gjennom bildet, kom til å være blå, og der de vendte mot sør, kom ruglene i snøen til å danne gylne punkter i flaten. Hun visste aldri hvilken blåfarge snøen har tenkt å gi fra seg denne gangen. Hver gang tenkte hun at hun kunne bearbeide fargen digitalt senere. Men den fargen som vinterlyset la over snøen, var den som ble stående, fordi den alltid syntes å være den eneste riktige.

Hun demonterte utstyret og pakket det ned. Mens hun blåste på de kalde fingertuppene, så hun seg om etter en ny flate å arbeide på. Litt lenger bort fra huset skimtet hun en fin slette i sydhellingen. Hun slengte bagen over skulderen og vandret innover i skogen. Hun monterte nok en gang kameraet på stativet og trakk på seg arbeidshanskene, sto og snuste inn i frosten. Duften av snø kjentes ren og ny.

En kråke lettet fra en furutopp over hodet hennes, et lett dryss av snø falt fra den vaiende grenen. Hun lot blikket sveipe over omgivelsene på leting etter materialer hun kunne bruke til å bygge opp bildet med. Langs skogsveien hang store tuer av snøtung krøkebærlyng utover fra skråningen. Vårløsningen gravde hvert år ut mer av sanden under det magre sjiktet med jord og lyng. Da dro vannet med seg gylne bekker av finkornet sand, gullstøvet glitret i sollyset. Men nå midtvinters hang mengder av istapper ned fra tuene. Hun brøt løs noen av de frosne spydene, og begynte å stikke dem ned i snøen slik at spissene stakk opp. Hun stanset, betraktet resultatet en stund, og arbeidet metodisk videre, til små og store istapper danner en blinkende spikermatte i snøen. Da hun var ferdig hadde lyset falt. Hun arbeidet raskt og konsentrert med å forevige installasjonen. Gjennom kameralinsen så hun hvordan istappene speilet skumringslyset, glassklart. Snøflaten sto tørr og dempet mot det blanke.

Hun merket at hun holdt pusten mens hun tok bildene. Så lukket hun øynene og hvilte.

Det er som om jeg puster inn blå lystgass, tenke hun.

Hun skvatt av de to pipelydene fra mobilen. Hun trakk av seg den ene hansken og fomlet mobilen fram av lommen, trykte les. Hun kjente plutselig hvor kaldt det var. Et sted mellom brynene frøs huden til et følelsesløst punkt da hun så at beskjednen var fra Vilho. Han spurte om han kunne låne penger når han kom til Grensen om en halvtime. Hun nølte, puttet mobilen tilbake i lommen. Hun aktet ikke å svare. Hun hadde lånt Vilho penger før, og fått dem tilbake, det var ikke det. Men hun visste hva nærværet av Vilho på Grensen ville si.

– At du kan være så dum, sa kolleger som visste bedre enn henne.
 – Du blir bare utnytta av den fyren, pleide de å si. Tonen var ofte indignert: – Han ble innkjøpt av kulturrådet på utstillinga på kunstsenteret nå nettopp, tre bilder. Husk at han får utstillingsvederlag også. Og han har akkurat fått honorar fra forlaget. Du har nesten ingenting å rutte med!

Det var som oftest kvinner som sa slikt. De fleste av de mannlige kollegene var rause og fulle av forståelse for Vilhos særegenheter. Det hadde til og med hendt at et par av dem hadde vrent lommene for å dekke en av Vilhos legendariske drosjeregninger. Når tørsten og utferdstrangen tok overhånd, bestilte Vilho taxi. Da gikk turen lenger enn til det lokale vannhullet. For ham var det ikke uvanlig med drosjeturer på 25 mil. Ikke rart at hennes medsøstre satte i til henne, tenkte Elen.

– Den mannen er en snylter på alle områder, sa de. Elen hadde flere ganger tenkt at de så ut som de visste hva de snakket om. Ikke det at Vilho ønsket noe mer fra henne enn de pengene han lånte når han en sjelden gang kom på at hun fantes. Riktignok hadde det vært en og annen tilnærming fra hans side, som i distraksjon, mellom drinkene, etter festmiddagen på årsmøter, på hotellet etter en vernissasje. Hun hadde aldri tatt disse tilløpene til flørt seriøst,

hadde aldri hatt lyst til å følge dem opp. Når sant skulle sies, nærte hun en vag vemmelse for Vilho, innrømmet hun for seg selv. Samtidig var hun litt redd ham. Men så var hun også redd for det meste, uten at hun helt visste hvorfor.

– Hadde han enda levd opp til den uregjerlige livsstilen sin i de bildene han kommer trekkende med, sa mange. Men som kunstner ble Vilho regnet som middelmådig, hvertfall av kollegene utenfor det lille miljøet i nord. Den energien, det pågangsmotet, den konsentrasjonen og de tekniske ferdighetene som alkoholen ikke hadde brutt ned, det hadde løsemidlene gjort kål på, mente mange. Likevel var det Vilho som stadig ble tildelt stipender, som fikk prestisjefylte utsmykkingsoppgaver, ble invitert til workshops og fikk illustrasjonsoppgaver i de mest ettertraktede publikasjonene. Han likte å framstå som en som ristet arbeidene ut av venstre erme. At dette langt på vei stemte med virkeligheten så ikke ut til å innskrenke mulighetene hans. Tvert imot syntes Vilhos skryt å vekke beundring, særlig blant hans kunstnerbrødre. For Vilho hadde venner som kledde viktige posisjoner i den lille kunstverdenen på Nordkalotten og ellers i Norden. Slikt sa folk.

Hun var av dem som ikke sa mye. Dumsnill, hun visste det. Unnfallen, kanskje. Hun fikk seg ikke til å nekte folk et lån, så sant hun hadde penger. Det var heller ikke så ofte noen spurte. Men nå var hun ganske blakk selv, og i tillegg trengte hun arbeidsro. Hun kunne ikke ha Vilho på nakken. Det var på grunn av den avsides beliggenheten at hun hadde flyttet hit.

Gudene skal vite at det er fredelig her, tenkte hun. Litt for stille, bortsett fra den iltre lyden fra snøscooterne som så godt som sneiet hushjørnene. Det var fredelig her bortsett fra de gangene da Vilho og svirebrødrene hans rykket seg løs fra hjemplassen en ti mils vei unna, og dro på rangel til de traktene der hun tilfeldigvis bodde.

Tangotonen som hun hadde valgt som ringelyd på mobilen, muligens under påvirkning av nærheten til karaokebaren over

finskegrensen et par kilometer borte, lød dempet nede i lommen på den store vinterjakken hennes. Jeg får svare, tenkte hun, jeg får meg ikke til å la være.

– No e æ på Grensen, kommer du? Stemmen til Vilho var dyp, tonen kort. Så uhøflig som det kunne virke var det kanskje ikke ment. Vilho hadde ikke brydd seg med å lære de finere nyansene i det norske språket. Elen kunne gripe seg i å like måten han uttrykte seg på, kunne finne sjarmen i den ukritiske blandingen av nordnorsk og svensk, ispedd finske og samiske kraftuttrykk. Selv snakket hun dårligere samisk og finsk enn han behersket norsk og svensk.

Hun bekreftet viljeløst at hun skulle innfinne seg i baren snart.

– Men æ har ikke særlig mye å rutte med for tida, sa hun, så det kan ikke bli det store lånet. Vilho gryntet noe i den andre enden, og avsluttet samtalen.

Hun sto midt i det som var hennes skjøre fred, svimmel. Nå er det jo for mørkt til å arbeide ute likevel, tenkte hun. Hun snuste ut i lufta, lukket øynene igjen, ville bare bli her.

Så pakket hun raskt sammen fotoutstyret og bar det i hus.

Da hun kjørte ned bakken mot hovedveien, så hun de gule lysene fra grensestasjonen i det fjerne. Hun kunne såvidt skimte brospennet som markerte landegrensen. Hun brukte de minuttene det tok å kjøre dit, til å prøve å samle seg. Men i det hun krysset grensen, harket bilmotoren, og hun kjente forskrekkelsen rive i brystet. Den gamle bilen mistrivdes i kulden, men hentet seg inn i det hun passerte tollene. Hun parkerte utenfor baren, men torde ikke annet enn å la motoren gå. Hun tørket vekk rimet under nesen, og skyndte seg inn på kafeen. I Raju Baari, i likhet med utestedene på norsk side, lå feststemningen i dvale etter den frenetiske førjulstiden. Det var tidlig på ettermiddagen, men hun så at Vilho var godt i gang med festen allerede. Han kom skjenende over den tomme gulvplassen foran karaokeskjermen, som om han prøvde å forsere dansegulvet på danskebåten i sjøgang. En diskokule hadde mistet halvparten av spilmosaikken, men sendte

ennå ut spredte lysglimt over det barkede rommet.

Sur røyklukt spredte seg fra de kalde tømmerveggene. Smektende musikk blandet seg med de skarpe lydene fra en spilleautomat. Hun kjente igjen Vysotskis «Ystävän laulu», sangen om en venn. Musikken her på Raju Baari gikk henne alltid til hjertet, og mer nå enn noen gang før.

Den utilslørte melankolien klemte til i brystet hennes.

Mistä tunnet sä ystävän? Hvordan kjenner du din venn?

– Bare tre hundra, sa Vilho surt da hun rakte ham pengene. – Æ hadde rekna med å minstone tusen.

– Æ har ikke fler kontanta, ikke så mye mer på kontoen heller. Hun hørte selv hvor unnskyldende ordene hennes lød, som om hun var grepet på fersk gjerning, i ferd med å svindle ham. Et sted i tankevirvaret sa en stemme til henne at hun ganske riktig, og av helt uforståelige grunner, var i ferd med å begå en stor dumhet. Hun ville bare ut av baren og bort, og snudde seg fra Vilho. Han langet ut etter armen hennes og holdt henne fast, hardt.

– Inte så snabbt, Elen! Du kan nog ta ut pengan hos ho her, sa han, og dro henne bort til bardisken. Undrende ble hun vitne til sine egne søvngjengeraktige bevegelser da hun tok fram lommeboken og dro ut bankkortet. Kvinnen bak disken ristet på hodet da Elen rakte fram kortet. Kontantuttak var ikke mulig her.

– Så får du bjuda mæ på nån drinka og betala med kortet, befalte Vilho.

– Det blir vel bra? spurte han damen bak disken. Damen nikket likegyldig og tok kortet.

Selv følte hun seg som en ku et ektefelle, noe hun visste at Vilho hadde i fullt monn hjemme.

Men hun så at damen bak disken tenkte at hun var noe helt annet. Hvorfor gjorde hun dette som fikk henne til å krympe seg, mens skamrødmen krøp oppover fra halsen og la seg som en het hinne over øynene?

– Tre Koskenkorva, sa Vilho.

– Skal du ta alle tre på en gang? spurte hun, og hørte at hun mer og mer gikk inn i rollen som kone, som kjerring. – E det ikke lurere å ta dem etter hvert?

– Greit, sa Vilho, og gjorde med et nikk en avtale om resten av drinkene med kvinnen bak disken. Han grep glasset med fingrer inngrodd av trykkfarge og nikotin. Uten å se i hennes retning krysset han lokalet. Sangen i bakgrunnen var inne i det siste verset.

Siitä tunnet sä ystävän. Av det kjenner du din venn.

Kompisgjengen satt i et mørkt hjørne, de glante utilslørt på henne, gliste. De smektende tonene vedble.

Kun on vierelläs vielä hän. Når denne er ved din side.

En kvinne hun kjente flyktig, satt ved et bord inntil bardisken. Kvinnen tittet opp fra kaffekoppen og så langt på henne i det hun gikk mot utgangen.

Turhat tuttavat luotas ois. Dine nytteløse kjenninger.

I forbifarten smilte hun blekt til kvinnen, kjente ikke beina under seg. De siste mollstemte strofene tonet ut.

Hävinneet pian pois. De forsvinner fort.

I bilen på vei hjem fyltes hullet i magen av den brennende skammen. Det var blitt helt mørkt, skogen ruget svart rundt huset da hun gikk ut av bilen. Inne i den lune stillheten var hun sin egen. Hun tenkte at hun nettopp kom inn fra arbeidet med istappene. Hun gikk inn i verkstedet. Det var her hun hadde det best, nest etter timene i det store blå rommet ute.

Hun dro fram en skissebok fra en haug med bøker og papirer. Hun åpnet den, bladde.

Her hadde hun samlet all dokumentasjonen av snøbildene sine fra tidligere forsøk. Planen var å lage store trykk av de beste arbeidene. Hun hadde også laget en slags animasjon av et av motivene ved å låse

et kamera og fotograferer en snøtegning med jevne mellomrom over flere døgn. Ved å sette sammen bildene hadde hun fått en film på tre minutter, der lysforhold og vær skiftet, og der tegningen til slutt var utvisket av snøfall og vind. Hvis hun fikk utstillingsplass, hadde hun tenkt å kjøre filmen i en sløyfe som gikk uavlatelig. Hun merket at hun enda en gang maktet å fordrive skammen ved hjelp av tankene på arbeidet. Hun ble fylt av det som var hennes. Når hun arbeidet var hun ikke umulig, sky og alene.

Den stakkato tangotonen lød svakt ute fra gangen. Hun mistet skisseboken i gulvet, ble stående og puste anstrengt. Så gikk hun og hentet mobilen i jakkelommen.

Ubesvart anrop, det var fra Vilhos nummer. Hun ringte mobilsvr. Vilhos stemme var grøtet.

– Kan du kjøre til bygda og ta ut mer penga? Bare den ene setningen, formulert som et spørsmål, men framført som en befaling.

Hun kjente et sinne røre seg bak øynene. Hun var mest sint på seg selv. Vilho kunne man alltid bli sint på, men til ingen nytte. Selv om hun skulle ha mot til å si ifra, ville det ikke ha noen virkning. Han hadde for lengst bitt hodet av all skam, i motsetning til henne.

Hun aktet ikke å svare. Og hun aktet ikke å kjøre to mil til bygda og enda lenger tilbake over grensen til Raju Baari med sine siste kroner. Det lille, tafatte sinnet flammet opp. Hun prøvde å bite det i seg, og kjente at det gravde seg inn et sted bak skammen og slo seg til for å bli.

Like etter ringte det på nytt. Hun svarte ikke. Jeg fortjener dette når jeg er så dum, tenkte hun. Nei, jeg fortjener ikke å gå her en fredagskveld, urolig og sint. Alene. Det går fint så lenge jeg får arbeide i fred, tenkte hun. Hun slo av mobilen. Hvorfor hadde hun ikke gjort det før? Men hun hadde bare mobilen, hun ville ikke være uten kontakt med omverdenen.

Noen kunne ringe. Noen andre kunne finne på å ringe. Hun hadde venner. Noen få hadde hun da, men de bodde i byer langt borte.

Så umulig som hun var, så ble hun likevel kjent med sympatiske mennesker, bandt seg til dem. Men så flyttet de. De fikk en bedre jobb, fant et hus nær familien, ungene skulle begynne på skolen, de burde få flere tilbud enn de som fantes her. Folk flyttet i særlig stor grad fra de små stedene der hun hadde bodd. I det siste hadde hun blitt overveldet av en matthet som hadde hindret henne i å oppsøke bekjente, en tretthet ved tanken på å skulle møte nye mennesker. Jeg må ikke gruble over dette akkurat nå, tenkte hun, jeg trenger bare å sove. Det blir bedre i morgen. I morgen kan jeg kjøre ned til kysten og lete etter nye bilder, et annet lys.

Hun skulle til å slukke rundt om i huset da hun hørte lyden av en dieselmotor utenfor. Det for gjennom henne at gudskjelov, hun hadde allerede låst. Hun sto i gangen mellom verkstedet og kontoret. Nå hørte hun bankingen på ytterdøren. Hun så seg fort rundt.

På verkstedet var vinduene store og uten gardiner, lyset var på. Hun måtte holde seg ute av syne. Vilho kunne komme til å gå rundt huset for å se inn gjennom verkstedvinduene.

Så oppdaget hun at kontordøren sto åpen. Det gikk opp for henne at også herfra kunne hun være synlig utenfra, gjennom vinduet i kontoret. Hun bykset inn på badet, der det ikke var tent lys. Fra et vindu høyt oppe på veggen kunne hun gløtte ut gjennom en glipe i gardinene. En sort van sto utenfor, dieselmotoren malte mørkt, farlig. Hun tenkte at sjåføren måtte være edru, han måtte stanse Vilho hvis han prøvde å bryte seg inn i huset. Bankingen tiltok i styrke, Vilho dundret på den slarkete døren så den slamret i hengslene. Hjertet hennes hamret seg oppover i brystet, pulsen dunket i halsen.

Hun kunne ikke se om det var flere enn Vilho og sjåføren, det var for mørkt. Hun sank ned på gulvet under vinduet og prøvde å puste rolig. Det er ikke farlig, prøvde hun å si til seg selv, han er bare ute etter penger. Men hun hadde ikke penger. Han kom til å bli sint for at hun ikke hadde mer kontanter, for at hun ikke svarte da han

ringte, for at hun ikke kjørte til bygda etter penger. Hun skulle gjort det, så hadde hun sluppet dette. Men ingenting var noen gang nok for Vilho. Hvordan kunne hun være så dum å svare da han ringte første gang?

Hun for sammen da bankingen flyttet seg fra ytterdøren til vindusglasset over hodet hennes. Vilho brølte navnet hennes, igjen og igjen. Han kan ikke vite at jeg er her, tenkte hun.

Han skjønte at hun var hjemme, bilen hennes var her. Man dro ingen steder til fots, her i dette bekmørket, med dyp snø på alle kanter. Hadde hun gått langs hovedveien, ville han sett henne fra bilen. Men han kunne ikke vite at hun var i dette rommet.

Hun prøvde igjen å tøyle pusten, kjente lukten av vaskepulver rive i nesen. Det svimlet for henne, så hun måtte legge seg ned på gulvet. Den vonde hjertebanken tiltok. Hun stirret ut i det mørke rommet mens hun undret på om vindusglasset kom til å gi etter. Det flakket uhyggelig i lysstoffrørene i taket, som om de ikke kunne la seg slå helt av. Det var som om en rest av nordlys førte en klaustrofobisk tilværelse under taket i det lille badet. Hun hadde lest et sted at om man holdt et lysstoffrør under en kraftledning, ville det lyse opp som av seg selv. Nå virket for henne som om det som det var hennes høyspente nerver som aktiverte lysstoffet.

Etter det som fortonet seg som en evighet, ga bankingen seg. Hun hørte den singlende lyden av glass som ble knust, en ed, en latter. Bildører smekket i, bilen kjørte bort. Hun ventet lenge før hun reiste seg, skjelvende. Knuste han et vindu? Nei, lyden hadde vært mindre, spinklere. Hun turde ikke gå ut for undersøke.

Lørdag morgen våknet hun av at hun måtte kaste opp. Hun styrtet inn på badet.

Frostluft og nattevåk hadde gjort øynene hennes tørre og sviende. Da hun brakk seg, fyltes de av tårer.

Senere, etter at hun hadde hyrt seg mot kulden, gikk hun ut i den lysnende dagen.

Hun unngikk så vidt å trække på restene av et ølglass, skårene lå rett foran døren. Hun skrittet over dem, gikk og plagget i kabelen til motorvarmeren. På vei tilbake plukket hun opp skårene. Hun betraktet dem, holdt dem opp mot vinterhimmelen. Glasset fanget det sparsomme lyset. Hun gikk inn og la skårene i en plastboks. Hun slo på mobilen, nølende.

Mens hun forsøkte å få i seg litt frokost, tenkte hun på en havstrand hun hadde lengtet etter å se i dette brytningslyset. Hun bestemte seg for å reise dit i dag. En gang hadde hun sett at der den snødekte sletten møtte den steinete stranden, dannet det seg tynne flak av skjør, hullet is, som blondekanter på en kritthvit duk. Hvis hun var heldig, kunne hun lirke løs store fragment av kniplingsis. Mens bølgene skyllet innover fjæra i rolige drag, skulle hun skape et bilde hun aldri hadde sett før. Kanskje skulle hun også lage et bilde med innslag av knust glass. Hun tok med seg fotoutstyret og boksen med glasskår, og gikk ut. I det hun skulle til å starte bilen ringte telefonen i jakkelommen. Hun tok den opp. Vilhos nummer tegnet seg i det lysende vinduet. Hun la fra seg mobilen på passasjeretsetet, startet motoren og lot bilen rulle langsomt ned mot hovedveien. Ringingen stanset, men tok til igjen med det samme. Hun plukket opp mobilen. Hun trykte avvis.

Anita Hartviksen Ravn

Født i 1968

Bor i Finneidfjord

anita.ravn@online.no

Romanfragmenter

Stamgjesten

En dag jeg satt og så ut av vinduet, bare satt der og stirra på vannstrømmen som flyter forbi og ender i ei vik som jeg kan se herfra og plutselig bare så jeg en måse komme flytende. Vingene spredt ut over vannskorpa, som om den skulle fly eller nettopp hadde landa. Hodet under vannet. Det var et langt dykk, tenkte jeg. Ei underlig stilling å legge seg til i, tenkte jeg. Den rørte seg ikke, fløt bare viljeløst til den ble liggende innerst i vika og stange mot steinene. Den måsen tenkte jeg, den måsen må være død.

Jeg sykler på jobb i dag. Tørr asfalt under hjulene og en frisk bris i fjeset. Det er denne våren. Den gjør meg glad og redd på samme tid. Som om at det er for godt til å være sant. Om det er mulig at ting kan være så lette? At jeg kan kippe på meg sko og en liten jakke og trille ned alle bakkene, alle de lange bakkene på sykkelen. Jeg liker å ta meg av åpninga. Liker å steike vaflene, koke sausene, hakke og skjære. Det tar ikke så lang tid. Bare man husker å slå på ovnene, slå på trakterne, kakaomaskinen, viftene, bare man husker å sjekke alle temperaturene og sette fram lefsene, sjekke kakedisken og slå på lysene og radioen slik at kafeen fylles til tross for at den er tom, så går alt som smurt. Etter det er det bare å åpne. Åpne døra og sette ut skiltet. Åpen kafe står det. Kafe med k. Jeg liker kafeer med k. De er til å stole på.

Smulene på tallerkenen. Jeg trykker fingertuppen hardt mot den hvite flaten, slikker fingeren ren, klokka tikker sin tid ut i rommet og jeg tenker at det er på tide å rydde. Kaffekoppen kan stå, men jeg fjerner tallerkenen og utenfor vinduet ved bordet har solen åpnet sin forestilling og den er allerede utsolgt. Stolradene er fulle og det er ingenting å gjøre med det. Jeg merker meg at det heller ikke er noe å gjøre med kjøkkenet, så jeg går inn i stua. Det er alltid noe å foreta seg i stua jeg kan bare ikke komme på noe i farta og telefonen står der. Den er hvit og den ringer ikke og kjøkkenet er det lite å gjøre med, men det bekymrer meg ikke. Jeg er ikke et kjøkkenmenneske og nå er jeg altså i stua. Varmen er kvelende og jeg går ut i gangen. Jeg stirrer på ytterdøra som jo er lukket naturlig nok, men det er bare å gå bort til den. Gå bort og presse håndtaket ned og jeg bestemmer meg for å få orden på skohylla. Men jeg tenker meg at det kunne vært deilig å sitte på trappa i solveggen eller kanskje i skyggen. At det kunne vært noe.

Ostesnitzel sier hun. Dobbel ostesnitzel med kryddersmør sier hun. Det er en rolig dag og jeg har lite å gjøre. Jeg smiler til henne og hun smiler forsiktig tilbake. Hun med veska kommer alltid til åpninga og skal alltid ha middag. Men først sitter hun her en time eller to. Observerer. Snakker litt, hvis noen av de hun kjenner kommer innom. Men det er ikke så ofte. Hun velger alltid bordet nederst i hjørnet med utsikt over hele kafeen. Hvis bordet er opptatt, går hun igjen. Eller hun går på altanen med en kopp kaffe og ei avis. Noen dager tar hun ut penn og ei stor blokk fra veska. Jeg vet ikke hva det er hun skriver men de sier at hun er noe for seg selv. Det er de ordene de bruker. Noe for seg selv. Det hender at han med skjeget går og setter seg ved hennes bord. Det ser ikke ut til at hun mistrives med at han setter seg. Men aller oftest sitter hun bare og ser. Så bestiller hun middag og så fortsetter hun med å se eller å skrive. Smiler av og

til et lite smil og så dukker hun ned i papiret igjen. Når hun skriver, har hun ikke tid til å se opp en gang når jeg kommer med maten. Hun skygger bare for blokka med armen og sier takk. Jeg skulle gitt mye for å se bare litt av det hun skriver. Bare noen få ord. Det kunne gitt meg en pekepinn. Jeg interesserer meg for skriving. Ikke for hva de har skrevet, men for folkene som skriver. De får meg til å lure på hvorfor de skriver. Hvorfor i all verden, liksom. Hva får en person til sitte dag ut og dag inn og skrive. Hjelper det. Jeg vil vite om det hjelper å skrive.

Vi har noe sammen. Vi deler noe. Vi møtes og vi snakker sammen om alle mulige ting. Jeg deler ikke alt med ham. Det er ikke mulig å dele alt med et menneske, men han vet at jeg har dager jeg ikke går ut. Jeg lurar på om vi kommer så langt en dag at jeg ber ham med hjem.

Jeg går meg en tur. Jeg har gått langs alle gatene og veiene og sett på snøen som begynner å smelte. Det som er igjen, ligger i råtne, svarte hauger i vegkantene. Det som ligger under er udefinert. Gresset er vanskelig å skille fra jorda, der som det ligger masse råtne kvister. Jeg tenke på forfall. Jeg går i gatene og tenker på forfallet. På at dette er et sted jeg aldri kommer til å forlate. Jeg kommer til å reise men aldri forlate, akkurat det er en stor forskjell. Jeg vet ikke hvorfor jeg tenker på å reise. Kanskje fordi jeg går så mye. Går og går hele kveldene, og om dagene sitter jeg.

Det kom inn ei gammel kjerring her i dag og spurte om vi hadde ordentlig fisk eller om vi hadde bare gammelmatt. De som spør om sånt, er alltid eldre damer med barna og barnebarna på slep. Damer som aldri er ute og spiser og som tror de er på restaurant når de kjører til nærmeste veikro for å slå ut håret og vrenge spanderbuksene. Og

så spør hun sekundet etterpå om å få kaffen på kjøpet, selv om hun har valgt en rett som ikke er inkludert kaffe. Snakk om å være frekk. Nå var du snål, sier hun snurt når jeg sier nei. Gjerne det, di hurpe. Jeg sier det ikke høyt. Hadde du vært litt hyggelig eller i det minste høflig eller en stamgjest, så kunne du kanskje fått kaffen på kjøpet, siden du betaler for hele følget ditt og er raus. Men sorry bitch, det toget har kjørt. Og så har du de skikkelig sunne, det er alltid kvinner, gjerne iført tunika, eller anorakk eller en fargerik strikkegenser, og de saumfarer menyen mens de rynker på nesa og om vi ikke har vegetarmat? Ja, sier jeg, vi har vegetarpizza, omelett med grovt brød og salater. Med kinakål? Med kinakål. Sier jeg. Og om vi ikke har noe annet enn vanlig kaffe? Har vi ikke latte eller espresso? Dette er ei kro, hva fan tror du vi serverer? Tenker jeg. Det er ingen av disse menneskene som kommer inn her som ikke vet hva slags varer det er vi selger. De vet at vi serverer mat og drikke som må kunne tilberedes så raskt at kundene rekker ferga. Mat som ikke blir ødelagt på kjøla etter bare en dag med dårlig omsetning. Det er sånn mat vi har. Det er derfor veikroer på bøgda finnes. De vet det. De vet det så jævli godt. De sier det fordi de er redde for ikke å holde høy nok standard. De sier det i tilfelle Gud hører dem, eller i tilfelle jeg som står her bak disken skulle tro at de er den typen person som spiser denne typen mat til vanlig. Det de sier, er at egentlig liker jeg ikke biffsnadder eller burger, egentlig spiser jeg bare hvitt kjøtt og asparges og salat og saus bare på søndager. De sier det fordi de tror at jeg som står her bak disken er helt uten både utdanning og dannelse. Det de egentlig sier, er at dette er en nødløsning jeg ikke står inne for og jeg føler det nødvendig å vise mitt egentlige ansikt før jeg bestiller mat fra dette tarvelige kjøkkenet. Det er det de sier. Og etter å ha fått vite at vi har salat, vi har omelett på grovt brød, vi har løsninger som ikke drypper av høyt kolesterol, etter at de har fått vite at vi serverer poteter også til de rettene som i utgangspunktet serveres med chips, etter alt dette,

etter at køen bak dem har vokst seg lang og bred, så bestiller de en burger. Med chips. Det er faen ikke til å tro. Og jeg ser det på dem før de åpner munnen. Hvilken type de er. Etter at fiskekjerringa i dag hadde gått og satt seg sammen med fiskefamilien sin, kom hun med veska. Hun fikk gratis kaffe. Og et smil på kjøpet.

Hvordan blir man venner. Kan man si at hun er en venn? Jeg vet ikke. Kanskje er det latterlig, men det har oppstått en viss kontakt. Hun ga meg gratis påfyll i går og hun smiler alltid. Hun ser komfortabel ut når hun serverer meg og jeg har observert henne. Hun ser ikke alltid komfortabel ut. Noen dager ser det ut som om hun stresser rundt selv om det ikke er noe å gjøre. Hvorfor er du her selv forresten? Jeg har ikke sett at du har bestilt noe? Hvordan får man en venn? Det kan se ut som du trenger en. Kanskje du vil sette deg her ved mitt bord? Det er fullt mulig at du kommer hit og setter deg ved mitt bord. Så kan du se at hun behandler meg annerledes.

Tordivelen. Den har et mektig navn, tordivelen. Kraftfullt. Det samme gjelder skorpion, sebra, sjiraff, salamander, alligator. Menneske. Menneske er et tafatt ord. Det har ingen riktig slagkraft. Jeg skjønner ikke meningen med å gi mennesket en så laber betegnelse når vi sitter her og skaper trådløs kommunikasjon mens de går rundt og tygger drøv og sover utendørs. Hvorfor hete menneske, når det fins navn som tordivel? Hvordan kunne vi gi bort de beste navnene? Vi er jo ellers ikke spesielt gavmilde. Kanskje navnene rett og slett var tatt? For tordivelen og salamanderen og skorpionen og alligatoren levde jo lenge før at vi kom hit. Tordivelen og de andre må ha fått navnet sitt allerede den gang. Men hvem ga dem navn? Jeg mener, det var jo vi som kom hit og gav jorda ordene og musikken og alle navnene. Før

vi kom var det jo ingen her nede som snakket sammen? Eller hva? Nå ble jeg litt urolig. Kan det være at det var noen andre her før oss og gav dem navnene? Eller gjorde de det selv? Det er jo mulig. Det åpner for en rekke muligheter og innfallsvinkler. Men det er lite sannsynlig. Lite sannsynlig, det er det det er.

Vi har avtalt å gå sammen i dag. I dag har jeg ingen andre planer enn å gå sammen med henne. Vi har tenkt å spise. Jeg vet ikke helt hva jeg vil spise men det finner jeg nok ut. Vi kan stå der foran disken og se på spisekartene sammen, selv om vi begge vet akkurat hva som står der. Som om det var første gangen vi besøkte dette stedet. Som om vi var et ektepar som hadde kommet kjørende forbi med bil og hadde lagt merke til skiltet på veggen og så foreslo kanskje jeg, ektemannen, at vi skulle stoppe og spise. Og så gjorde vi det. Svingte av veien for å spise. Det er bare en tanke jeg har. At vi er som et gammelt ektepar. Et ektepar som skal på sitt første stevnemøte med hverandre. Vi skal møtes på samvirkelaget. Hun sa hun var nødt til å handle brød og pålegg før vi gikk videre. Hun la vekt på at vi skulle gå dit sammen. Hun er heller ikke i stand til å bære tungt, derfor handler hun annenhver dag. Jeg er ofte på butikken. Det var på den måten vi ble kjent. Mellom reolene så å si. Jeg har ikke tenkt å kle på meg noe spesielt. Jeg har tenkt å ta på meg ei alminnelig rein skjorte og den vanlige jakken, men jeg har barbert meg. Vi har sittet ved samme bord en rekke ganger men vi har aldri kommet sammen. Det er litt spesielt.

Sitte, kjenne tyngden trykke kroppen mot denne stolens jevne flate bare en liten motstand før kroppen flyter ut og inntar stolens form så å si til man reiser seg og cellene umiddelbart utvider seg innenfor kroppens usynlige ramme, plasserer seg i nøyaktig posisjon, til man innehar sin opprinnelige form, eller riktigere sagt sin nåværende

form i løpet av brøkdelen av et sekund, tyngden forflytter seg nå til fotsålene og der skal den være, limt fast til jordoverflaten beveger vi oss rundt.

Det er noen inne på do, sier damen. Vedkommende må ha vært der inne ei lang stund, for jeg har kjent på døra flere ganger. Sier damen. Jeg blir nødt til å gjøre noe med det. Jeg ser det på henne at hun forventer at jeg utviser en handlekraft som står i stil med min posisjon som den ansvarlige. Det er tross alt jeg som er ansvarlig. Det er ingen andre her. Tenk om det virkelig er noen der inne? Har jeg nøkkel? Hvordan kommer jeg meg inn hvis det er ingen som åpner? Jeg skal ta meg av det, sier jeg. Du kan bruke personaltoalettet imens, sier jeg og smiler mitt mest beslutsomme smil. Jeg viser henne inn og roser min egen handlekraft. Hun stoler på meg og jeg er tvunget til å gjøre noe. Så snart hun kommer ut av toalettet vil hun spørre meg om jeg har funnet ut av dette med den låste døra. Jeg ser det på henne. Hun er ikke av den diskre typen. Jeg vet at sånt har hendt før, og jeg henter en mynt fra driksglasset. Så ringer jeg til Trine. Bank hardt på døra først, sier hun. Og ring hvis det er noe. Jeg går med bestemte sandalskritt bort til damedoen. Jeg kjenner blikkene til de som sitter i kafeen. Det er ingen jeg kjenner godt nok til at jeg tør be dem bli med meg inn. Jeg ser ikke på dem. Går inn døra som fører til kundetoalettene. Ring hvis det er noe. Hvis det er noe, betyr hvis noen der inne er syke. Eller døde. Eller bevisstløst fulle. Jeg banker på døra. Hallo, sier jeg med lav stemme inn mot døra. Hallo, er det noen der inne? Det er ingen som svarer. Jeg banker hardt i døra. Hallo, roper jeg. Nå låser jeg opp døra og kommer inn, roper jeg. Og så gjør jeg det. Jeg åpner døra. Sakte. Jeg passer på å stille meg langt unna selve døra i tilfelle. I tilfelle hva? At det skulle stå noen der? I tilfelle noen ligger lent inntil døra og ramler over meg idet jeg åpner? Før jeg åpner døra helt, fester jeg blikket langt ned og mot veggen, jeg vet ikke hvorfor. Det sitter

noen der. Jeg kvepper til, selv om jeg visste at det kom til å sitte noen der. Hun har hodet oppi servanten. Hun har buksa på. Heldigvis har hun buksa på. Det er hun med veska som sitter der og jeg kjenner at jeg skammer meg. Jeg føler meg som en innbruddstyv, som en kikker. Jeg pirker henne i skuldra. Du kan ikke sitte her og sove. Hun svarer ikke. Jeg har ikke sett henne her i dag, hun må ha kommet og så gått rett inn på toaettet. Hun rører seg ikke. Nå må du våkne, sier jeg. Mrm sier hun. Nå tror jeg du må gå hjem og sove, insisterer jeg. Hun retter seg litt opp. Mumler. Jeg bøyer meg og plukker opp veska. Du mistet visst denne, sier jeg. Hun ser på meg. Hun ser lenge på meg. Hun skammer seg ikke. Jeg kan se at hun ikke skammer seg i det hele tatt og jeg kjenner at det gjør meg glad.

Tryggheten er en trøtt hund. Ingen tid kommer inn gjennom sprekker i gamle tømmervegger bare lyden av vind i krokene som å være ute mens varmen spraker i ovnen jeg er uangripelig. Dette skrøpelige skallet, en blindvei i verden. Lufta er så gjennomsiktig, de lysmalte veggene så slitte at de ser ut som kalket stein. Ingen forbipasserende blikk inn vinduene bare dette lyset gjennom rommene, renner uhindra tvers gjennom uten å måtte ta veien rundt intrikate romløsninger, slipper klatre over taket eller runde hushjørnet. Ingen hindringer her inne for lyset som tar snarveien til havet gjennom mitt skjulested, mine rom, det ene rommet etter det andre

En dag var hun bare borte. Han som jeg ikke engang vet navnet på, ringte og sa at de hadde funnet henne i vannet. Jeg fattet først ikke hvordan det hadde gått til. Men så begynte jeg å lese alle brevene hennes. Jeg leste dem samlet. Og så reiste jeg hjem

En dag skal jeg, når klokka ringer og noen står der foran disken, kanskje for å bestille en biffsnadder eller grillskiver eller øl eller hvisomhelst ganske tidlig på dagen, det er mange som kommer på kroa allerede klokka tolv når jeg åpner og kaffen er nytrukket og jeg nettopp har satt frem nystekte vafler og smurte lefser og de overser vaflene og lefsene kikker bare rett på meg og sier at de vil ha øl eller full middag og skal de ha middag må alt være klart på kjøkkenet, sausene for eksempel må jeg ha laget ferdig, salaten oppskjært, klar i blikket, smilende skal jeg en dag ta imot bestillingen på en helt ubesværet måte, iført svart skjorte, bukse og forkle samt en halvkilo melange trykket fast som en gul liten lue øverst på hodet. Så hardt har jeg trykket den ned på hodet at den rektangulære lysegule massen har formet seg i en omvendt svai på hodet, fastklistret til håret slik at den ikke sklir ned til enhver tid, for kunden vil ofte ha isvann til maten eller noen isbiter til colaen de har kjøpt og jeg må kunne bøye meg lett ned mot ismaskinen uten at nakken er påfallende stiv, det må se naturlig ut ellers har det ingen hensikt og jeg vipper ryggen altså lett forover, heldigvis har jeg lange armer. Jeg holder kundens glass, kjører det nedi isbitene, den enorme massen med is som til enhver tid fyller ismaskinen, isbitene kommer og kommer inn i maskinen, faller nedi med et skrall flere ganger om dagen kommer de fra Gud vet hvor og jeg retter meg opp igjen, smiler og sier verssågo uten å fortrekke en mine. Jeg tenker på det mens jeg åpner frysenskapet, tar ut en porsjonspakning chips og en ditto med biffsnadder, chipsen rett i frityren en klatt melange på grillen etterfulgt av de små biffbitene og jeg tenker på det mens jeg snur dem varsomt med steikespaden slik at de ikke svis. Jeg tenker på det mens jeg kaster oppi en neve frossen paprika og sjampinjong på boks og litt løk helt til slutt. Løkbitene blir så lett svidde, biffsnadder er den retten som lettest svir seg hvis man ikke passer seg, og jeg tenker over det mens jeg steiker den siste

vafla og går inn på kjøla for å hente melangen, at det ville jeg vært i stand til, det er bare et spørsmål om tid.

Jeg slo hull i haka engang, jeg var ett år og skulle bære ved. Plutselig datt jeg og slo hull i haka. Jeg har i ettertid hørt at jeg blødde en del, men at man ikke trodde at jeg trengte å sy. Jeg har ennå arr. Jeg har også brukket foten en gang, ellers er alt intakt. Jeg er ganske forsiktig av natur. I den forstand at jeg ser meg for når jeg beveger meg rundt. Kanskje er det fordi de få gangene jeg har foretatt ugjennomtenkte bevegelser, så har det gått skeis. Jeg har ennå et hakk i kjeven etter hullet i haka, og jeg var fjorten da jeg brakk foten. Dreiv og klatra på disse bergene som er skrellet for all vegetasjon, du går i lia, bare går der sammen med et søskenbarn i skogen den første feriedagen uten noe spesielt formål og plutselig ligger de der, bergene, og man kan ikke styre seg. Man må gå på dem. Hoppe. Det er som med bergene ved sjøen, bare at der går man barføtt som regel og har bedre kontroll og jeg skled. Det var det som skjedde. Helt uforutsett havnet foten min på et sted der det rant vann, jeg forstår ennå ikke hvordan den havnet der, jeg er ekstremt god til å klatre og jeg husker at jeg kikket mot det stedet der vannet sildra nedetter berget mens jeg sikta meg inn på den andre sida. Men av en eller annen grunn satte jeg foten min der, jeg gikk meg fast på et vis og skulle bare trå kjapt ned akkurat der med tåa og hoppe videre, jeg tror det var sånn det hendte, men jeg skled altså. Ti meter ned skled jeg, sittende på huk på en måte i sakte film nedover. Jeg husker at noen ropte navnet mitt der oppe, bak meg et sted, før jeg havna i ura. Jeg vet ennå ikke helt hvordan det gikk til, for jeg er et forsiktig menneske. Jeg er sjelden ute for ulykker. Det er vått ute, terrassen er sleip, den er av tre og man skal ikke undervurdere faren ved å gå med kjapp gange over vått treverk. Fjellene var gule av sola i dag tidlig. Og jeg tenkte at jeg kunne gå i

skogen. Den tanken har slitt seg nå, for jeg ser jo at det er vått og jeg tror at skogen vil bli for mye akkurat nå. Vi snakket mye om skogen, vi skulle gå i skogen i sommer, det var det som var planen. Bare hun kom seg litt, skulle vi gå i skogen. Det er dessuten for vått. Jeg føler meg ikke vel i våte sko, langt mindre i våte klær og jeg ser for meg at hvis jeg går innover i skogen et stykke, vegetasjonen er såpass høy selv om det altså går en sti innover, at buksebeina etter hvert vil bli våte og det er jeg ikke innstilt på. Nei, jeg tviler sterkt på at jeg går ut. Jeg tenker at jeg setter meg foran tvn. Kanskje ringer telefonen og da skulle det tatt seg ut om jeg ikke var hjemme.

Det er ingen barn ute. Jeg stusser litt over at det ikke er noen barn ute langs veiene. Har alle verdens mødre ropt barna sine inn til kvelds? Har de stått der ute på trappa alle sammen, hutrende fordi sola nesten har gått ned har de stått der og ropt gjennom hender formet som trakter mens kveldsmaten har stått ferdig smurt på kjøkkenbordet? Eller de har ringt naboene og bedt dem sende barna hjem, for nå er det kveldsgrøt eller kanskje nybakte brødskiver med brunost eller nugatti. Er et mulig at absolutt alle har hanket barna sine inn? At ingen har glemt seg? For det er jo fort gjort. For eksempel å sovne under Dagsrevyen og så blir barnet gående ute lengre enn vanlig, for han eller hun har gått helt opp i leken sin oppe i trehytta eller bak huset der hvor det har dannet seg en dam man kan bygge demning av, for eksempel. Og elver. Og broer av greiner over elvene. Og så når man til slutt kommer inn så ligger mamma og sover på sofaen. Og kanskje har hun glemt å kjøpe brød? Neida. Hun har bare har glemt å ta brødet opp fra fryseren. Det er sånn det henger sammen. Det ser ikke ut til at det er noen barn ute. Ingen gjenglemte barn bak husene eller ved gjerdene eller langs veiene. Det er nesten for godt til å være sant.

Det var ikke mange i begravelsen. Det var jeg og presten, et par naboer og tre barndomsvenninner som sikkert gråt mest fordi de hadde dårlig samvittighet. Vi har ingen nær familie. Det var så stille når vi sto der og presten kastet de tre spadene med jord på kista. Ingen biler kjørte forbi, ingen lyder fra skolegården. Bare lyden av jorda som traff kistelokket. Etter at vi hadde senket kista, så jeg at hun sto utenfor muren. Hun sto helt stille et stykke unna porten og så på oss. Det virket som om hun var på nippet til å komme bort inn, men var usikker på om det passet seg. Hun var svartkledd. Jeg tror hun er en person som alltid er svartkledd, men jeg er ikke sikker. Jeg motsto trangen til å løfte handa og vinke henne bort til oss. Det kunne jo være at hun bare sto der, at hun bare hadde kommet forbi tilfeldig og ble stående. Kanskje skulle hun inn på kirkegården og ville vente til vi var ferdige. I så fall ville det bli ubehagelig for henne om jeg vinket henne inn. Det kunne blitt pinlig, så jeg nikket bare såvidt i hennes retning og hun løfta handa si så vidt, bøyde fingrene i et slags vink tilbake. Men hun ble stående. Når vi var ferdige ved grava, så jeg at hun sto der ennå. Jeg vet ikke hva slags forhold hun egentlig hadde til mor, annet enn at hun var en av gjestene. En slags stamgjest, kan man vel si.

Plutselig bare står han bare der i døra. Jeg sitter med morrakaffen og blir var en bevegelse i øyekroken og jeg snur meg og der står han. På dørkarmen inn til kjøkkenet og han har noe i hendene. Jeg veit bare ikke hva, ei eske av noe slag. Goddag, sier han og dytter opp døra med foten. Banka på, men det var ingen som åpna, sier han. Kan stemme det, for her jeg sitter har jeg ikke hørt noen som har banka, svarer jeg og nipper til kaffen. Vil du ha en kopp spør jeg, uten særlig entusiasme. Og han nikker og setter fra seg eska på kjøkkenbenken. Bare behold skoene på, sier jeg og henter en kopp fra skapet, skjenker

i og han setter seg rett overfor meg. Han plasserer de svære albuene på kanten av bordet og jeg legger merke til at det er et ganske lite bord jeg har. Jeg ser for meg hvor liten plass de må ha hatt rundt dette kjøkkenbordet, de to. Hvis han noen gang har vært her. Jeg skal spørre ham om det. Men ikke i dag. Sukker, byr jeg og rekker ham skåla. Og han tar seg en bit, dypper den i kaffen og suger den søte blandinga i seg på et gammelmannsvis. Det ser merkelig ut. Så du kommer nå, sier jeg og rører i kaffen. Ja, jeg kommer nå, sier han og vi er stille ei stund og han ser på meg. På en spørrende måte tror jeg, og jeg bestemmer meg for å gå rett på sak. Det var i går, sier jeg. Hva, sier han. Det var i går. Du veit at det var i går? Spør jeg. Han ser på meg, som om det er noe som demrer. Så det var i går altså, sier han og snur seg vekk. Myser ut vinduet. Jaja, sier han omsider og vrir seg litt i stolen. Visst faen, sier jeg og reiser meg for å hente den lille flaska jeg vet at hun alltid har stående i hjørneskapet.

Går det an å være ærlig? Går det an å gå bort til bordet og si at jeg har en jævlig dårlig dag? Si at jeg nesten ikke kom meg opp av senga fordi lyset i rommet var så grått? At lyset var ikke til å holde ut. Kan jeg si at jeg ikke vet om jeg kommer til å holde ut.

Hun hadde en slags kjæreste. Eller en kavalier. Det er vel kavalier det heter når man er på deres alder. Han virket sorgtung og uklar. Jeg tror han har gått på fylla og at det er derfor han ikke kom. Men hvordan glemmer man en begravelse? Jeg kjente at jeg var forbanna. Skikkelig pissed, men jeg klarte å beherske meg. Jeg så jo den svære kransen han hadde lagd, han hadde faktisk lagd den sjøl og jeg kjørte ham bort til kirkegården sånn at han skulle få legge den på. Av jord er du kommet, messet han, før han nikket kort til meg og gikk. Jeg visste

hvem han var lenge før jeg kom hjem i vår og ingenting sto til å redde. Men jeg hadde aldri møtt ham. De var mye sammen. Det forstår jeg ut fra alle brevene. Det er rart hvordan man kan se for seg mennesker man bare har hørt om, men aldri sett. Det samme er det med hun på kroa. Jeg veit ikke om hun veit hvem jeg er, eller om hun bryr seg. Vi er jo alle sammen bare kunder som kommer innom og går igjen. Jeg har ikke rukket å danne meg noe inntrykk av henne. Jeg tror jeg kan like henne. Hun ser ikke særlig snakkesalig ut. For mamma var hun ei slags heltinne. En velgjører og en venn. Jeg vet ikke hva de snakket sammen om. Snakket de i det hele tatt sammen?

Det er plussgrader. Plussgrader gir nye muligheter. Som for eksempel å leite fram joggeskoene fra skapet. Jeg har fått vaska ned hele huset. Det var noen av nabodamene som tok seg av det. De tilbød seg og jeg takket ja. Men det er fremdeles hennes hus. Det skal mye til for at det blir mitt. Jeg veit ikke om jeg vil bo her. Om jeg kan. Jeg kunne leie ut en del av huset. Jeg kunne leie ut to soverom med fri benyttelse av kjøkkenet og badet og sånn sett få litt lyd i veggene. Huset ligger sentralt i bygda. Bare å gå over veien så er man på det lille senteret med bakeriet. Og like ved ligger butikken og kroa. Hvis jeg står på verandaen kan jeg se rett inn til bordet hennes. Stirre fra det ene hjemmet hennes til det andre. Jeg har ikke vært der siden jeg kom tilbake. Har ikke vært der siden sist jeg var hjemme på ferie og alt var som det skulle.

Jeg tar meg en tur på kroa sier jeg. Jeg har lagt alle klærne i søppel-sekker, blomstervaser og nips og naps i esker, jeg skal få dem kjørt til Fretex. Jeg tar meg en tur på kroa, gjentar jeg, sier det høyt ut i rommet, man kan jo aldri vite, det er ingen som svarer og jeg går ut i gangen, tar den svarte blazeren. Jeg trekker den på meg, den er glatt

inni og sklir nesten av seg selv oppover armene. Jeg stopper opp foran speilet, trer kammen kjapt gjennom håret og går ut. Det er ingenting i postkassa, det er lørdag formiddag og jeg stiller med blanke ark. Jeg skal på kroa, visst pokker skal jeg det, den mest naturlige ting for en ung mann som har et par timer å slå i hjel. Jeg kjenner at skrittene mine er gode og lange og at det er godt å gå mot et konkret mål. Jeg tenker på hennes skritt. Hvor mange ganger har ikke hun gått denne veien? Hvor mange av dem med lette, lange skritt? Jeg tenker meg at de må ha vært lette de siste gangene. Jeg forestiller meg det. Noen minutter seinere er jeg framme. Jeg trekker opp den treige ytterdøra og går rett bort til disken, trykker på ringeknappen og før klokka ringer ut, så står hun der. Hei, sier hun og smiler som om hun kjenner meg og kanskje gjør hun det. Hun er ikke typen som farer med tørrprat, sånn sett har vi mye felles, hun driver ikke og spør hvordan det går mens hun egentlig driter i svaret. Hun bare smiler på en måte som får meg til å innbille meg at hun syns det er ok å se meg. I dag hadde det forresten ikke gjort noe. I dag kunne jeg svart på hva det skulle være. En halvliter, sier jeg og rekker henne en hundrings. Femtifire, sier hun og slår inn på kassa. Jeg får vekselen tilbake og blir stående mens hun går for å tappe. Jeg sikrer meg dagens avis, legger smilet hennes i lomma, går innover i lokalet, og tenker at jeg ikke fatter hvordan de som serverer klarer å balansere tre, fire tallerkener fulle av mat så lett som bare det, når jeg sliter med å koordinere en pils og en avis mens jeg klemmer lue og hansker fast under armen. Det er folk ved bare to av bordene men musikken liksom fyller liksom de tomme plassene og det gjør ikke noe at jeg ikke ser noen jeg kjenner. Jeg setter meg ved et vindusbord. Jeg er med på det som skjer. Jeg er helt til stede midt oppi alt.

Sylvi Inez Liljegren

Født i 1954
Bor i Tromsø
s-lilje@online.no

Dikt

tatoveringens tidsalder

det er tid
for å skrive erfaringene inn i huden
sånn at jeg ikke skal glemme

en dag
sto du der ute

mektig viking
med solvind i håret

med all din frihet
landa du skadeskutt på dørterskelen
fylte døråpninga

aldri mer slapp jeg ut

langsomt begynte
nervene under huden
å synge

synger
langs vibrerende strenger

synger
langs tråder i mitt indre

synger
som saltsmak på tungespissen

synger
en sukret bitter ettertone

helt inn i ryggmargen

huden er en møteplass
nerven er ei elv som holder meg våken
smerten er en tråd som forbinder meg meg jorda

krysser barrieren
mellom ytre og indre
utenfor er du

innenfor
er det ordløse språket

ser deg

lukker øynene

inne i meg er du

hår av solkrystall og bevegelig vind

hører deg

registrerer stemmen

elektriske lydbølger over membraner

som kiler øregangen

kjenner deg

på innersida av huden

som impuls aksjonspotensiale

smaker deg

fingertupper av rullerøyk og røykalaks

og lukta av deg

alltid naken av laken og lyst

inne i meg er du

et hav av natriumioner
forstyrrer spenningen
i mitt aksjonspotensiale

bryter barrierer over celleveggen
endrer gjennomtrengeligheten
inn mot kjernen

forstyrrer balansen
aktiverer
kalsium ionehæren
invaderer
vakuolene
av transmittersubstans
som tømmer seg ut i nerveendene

og fyller
et helt
synapsegap

synapsen er stedet vi møtes
uten å møtes

slipper våre substanser fri

og kommuniserer
med hverandre
langt ut over enhver fatteevne

du er langsom smerte

tynne tråder av lin og silke
som spindelvev og drømmesyn

langsomt overføres signalene

om natta når jeg snur meg
og rekker armen ut i tomme rommet

et helt nettverk er du
inne i min egen kropp

hvordan kan jeg noensinne
beskytte meg

knuste hjerter
smerter som knuste ribbein

aktiverer anterior cingulare cortex
smertesenteret i hjernen

samme sted
like helvetes vondt

et blikk er nok

kniv

behøver du ikke

hvis nerven
har et språk

som formidler
over synaptiske gap

hvorfor har ingen dekodet oss

når nåla treffer
nervens ytterste punkt

går du
kaldt og varmt
gjennom meg

stikker nåla
igjen og igjen

synker inn i området
mellom hud og underhud

slipper tatoveringsblekket ut i kroppen

mister deg aldri igjen

huden er
et mektig lerret

skriver deg
inn i hendene mine

risser runer
arabiske skrifttegn
og hieroglyffer

for å forstå
hva som binder oss til hverandre

slik skriver jeg deg i mitt bilde

med alle signaler for fare
før jeg forlater deg

Wenche Stork

Født i 1967

Bor i Sandnessjøen

wenche.stork@monet.no

Romanutdrag

Å STÅ VED et vindu og se ut. Det er en gjennomsiktighet. Slik hun ser at fuglene der ute synger, uten å kunne høre hva de synger om. Det er bare hun som er her. Alle de andre er borte. Det er en stille dag. Fuglene er utenfor vinduet, midt i byen. De flyr omkring, kretser om hverandre, opp og ned i brå bevegelser og hurtige kast. Inntil hverandre flyr de, men kolliderer ikke. Det er som om de synger til hverandre.

Hun tar seg i å nynne, med munnen lukket. Så åpner hun den, synger vilkårlig, ingen spesiell sang, ikke noe hun har hørt på radioen eller noe, hun bare nynner det hun selv finner på. Åpner munnen og traller. Tar en runde i butikken, finner ingenting å gjøre, alt er ryddig og fint. Så kommer det noen. To kvinner i følge, kvinnene er som oftest i følge med hverandre, de er ikke særlig modige når det skal handles klær. Hun kan se at disse to er interessert, at de har kommet hit med et oppriktig ønske om å finne noe nytt. Hun loser dem vennlig gjennom utvalget, nokså forsiktig, dette er damer av den tilbakeholdne sorten. Men de mener det nok når de går inn i en klesbutikk, det er en oppriktighet over det hele, de gjør ikke dette bare for fornøyselsens skyld. Begge damene finner seg flere plagg hver og går for å prøve. På myke såler går hun til spiserommet for å ta en kikk.

I forretningen er det to prøverom. Det er et spørsmål om kapasitet. Det er speil inne på hvert rom. De fleste kundene setter pris på at de

slipper å gå ut i butikklokalet for å finne et speil å mønstre seg selv i, de ønsker ikke at andre skal se dem før de selv vet hvordan de tar seg ut. En viss kontroll har de behov for. Kvinnene som prøver klær hos Nikolai Kristoffersens eftf., vet ikke at betjeningen kan se på dem fra sitt spiserom når de speiler seg inne på prøverommet. Prøverommene ligger inntil betjeningens spiserom. Det er enveisspeil kundene ser seg selv i; gjennomsiktighet fra en side bare. En innretning beregnet på å begrense svinnet, konfeksjonsforretningen Nikolai Kristoffersens eftf. har tradisjoner å ta vare på. Hun følger med fra spiserommet, selv om hun kunne ha sverget på at disse damene ikke kommer til å prøve seg.

En stund senere kommer Enoksen. Det viser seg at han har vært ute. I bygatene var det ikke mange å se, påpeker Enoksen. Som om han har vært ute og rekognosert. Byen er aldri helt blottet for menneskelig aktivitet. Noen er alltid i bevegelse, de er ute og går, noen som enten ikke greier å holde seg unna butikkene, eller som har et legitimt ærend, et virkelig behov. Det kommer flere kunder, det plinger ved døren. Enoksen stiller seg bak disken, hun flytter seg, går for å finne noe annet å gjøre. Hun går bort til hyllene med gensere, myke gensere i mange forskjellige farger. Hun skal sjekke størrelsene, om det er orden i systemet. Men hun blir bare stående. Hun blir oppmerksom på at hun er i ferd med å bite fingertuppene sine. Hun biter i huden. Neglene rører hun ikke, hun har aldri vært en neglebiter. Hun har intakte negler. Godt bevarte negler ytterst på de sorgelig tynne fingrene hennes. Det er huden hun river strimler av. Ytterst på hendene hennes blir de ømme fingertuppene stående igjen og lyse. Hun har lysende røde fingertupper.

Ikke som Enoksens. Han har tykke fingrer. Kortklippede negler, han biter ikke negler, han heller. Og ikke biter han i huden på fingertuppene. Enoksens fingrer er nokså korte, det er kanskje derfor de virker tykke. Hun betrakter hendene hans der han står med dem

på disken, han har plassert hendene sine ved siden av hverandre. Tett inntil hverandre på kanten av den brune, lakkerte disken. Hendene hans ligger helt i ro.

Foran disken står en ny kunde. Enoksen snakker med kunden. De snakker ikke om varene. Det er ikke klærne de snakker om, det er kundens fetter. Kundens fetter er noen Enoksen kjenner. Eller – kanskje er det ikke slik. Kanskje kjenner Enoksen bare til denne fetteren, kanskje har han sett ham noen få ganger og hilst på ham eller til og med snakket med ham, helt kort. Eller kanskje aldri snakket med ham. Nå snakker Enoksen med kunden om fetteren hennes. Lenge og inngående. Det er damen som snakker. Det er alltid kundene som snakker. Og betjeningen lytter, nesten ivrig.

Hun kjenner at hun får lyst på kaffe her hun står og omsider har begynt å rydde i klærne med ett øre vendt mot samtalen mellom Enoksen og kunden, en samtale som ikke så mye er en samtale som det er en monolog. Det er mest snakk om utgyltelser fra damens side. Og kunden har alltid noe på hjertet, som Enoksens far pleide å si. Gamle herr Kristoffersen. Det var han som drev forretningen før Enoksen overtok for ti år siden, det er snart duket for en aldri så liten markering.

Hun sjekker at klærne er riktig ordnet, at de største størrelsene ligger øverst, de minste nederst. De største klærne skal ligge øverst. Det er et sympatisk trekk ved Nikolai Kristoffersens eftf.s filosofi; de tykkeste kvinnene skal slippe å lete etter størrelsen. De store kommer først til sin størrelse. De mindre kvinnene får lov å lete. De må bla seg ned gjennom stabelen. Har dere ikke størrelse seksogtredve, sier de spinkleste kvinnene med høye stemmer. De tykke slipper å bruke stemmen for å komme frem til sin egen størrelse. Alt ligger ute, pleier hun å si til de tykke, når hun skjønner at de ikke har funnet den rette og ikke vil spørre. Vi har ingenting på lager. Som regel pleier betjeningen forresten å hjelpe til med letingen i stablene.

Kundene slipper å være overlatt til seg selv, med mindre de ønsker det. Noen av kvinnene kommer inn i butikken med klart formulerte behov. De vet hva de har kommet for å få. De får det som regel; Nikolai Kristoffersens eftf. har et rikholdig utvalg. Andre kvinner vet ingenting. Og vil heller ikke ha hjelp, ikke av noe slag. Disse kommer gjerne alene og vil gå rundt alene, rundt alle stativene på egen hånd. De ser ikke på noen der de blar seg gjennom alle plaggene og svært sjelden finner det de leter etter.

Plutselig begynner hun å tenke på en okse hun så en gang, som var i ferd med å dø. Hun var bare jentungen. Hun var på besøk på en gård der en av oksene var syk. Den lå i en bås for seg selv. Stor, tung og slapp. Som et berg av kjøtt som noen bare hadde sluppet og gått ifra. Men denne oxen var ikke forlatt, her hadde noen tatt affære, noen hadde ringt dyrlegen. Dyrlegen kom mens hun var der. Like innenfor fjøsdøren sto hun og så på at dyrlegen hadde gjort det syke dyret om til en okse igjen. Han snakket til oxen med myk brumlestemme. Han gjorde også noe hun ikke så hva var, kanskje ga han oxen en sprøyte. Hun sto der lenge, hele tiden mens dyrlegen var der, ble hun stående like innenfor døren. Hun hørte ikke hva han sa. Bare tonen kom gjennom til henne, den forplantet seg gjennom den tette luften der inne i fjøset og nådde helt frem til henne.

Enoksens kunde snakker fremdeles om fetteren sin, men nå er kundens bevegelser i ferd med å anta en retning, kunden har gått og kikket blant klærne mens hun har snakket, hun har gjort det så umerkelig, det har ikke vært særlig tydelig at hun har vært ute etter å kjøpe noe. Nå viser det seg at hun har samlet sammen flere plagg, hun går mot prøverommet.

Hun går på spiserommet. Hun er glad for påskuddet til å ta seg en kopp kaffe. Kaffekannen står på bordet. De koker kaffen, og heller overskuddet etter den første morgenkaffen på kannen. Hun setter seg med koppen i hendene og ser på denne kvinnen som kler av seg

uten blygsel, av med skjørt og strømper, av med genseren. Magen er stor, den velter utover når hun drar av seg klærne. Alle eldre kvinner har store mager. Store mager og store bryster, selv de tynne kvinnene er forholdsvis store på midten. De tynne har gjerne bare pipestilker til bein, pipestilker nedenfor de store, myke partiene på midten av kroppene deres. De er nesten som strutser å se til. Noen har lange føtter selv om beina er tynne. Men de fleste har føtter av passelig lengde, noen har riktig nette føtter også. Korte. Det er hennes egen generasjon som har lagt seg til så store føtter. Størrelse førti er ikke unormalt lenger, eller er det produsentene som har forandret størrelsene? Hun vet ikke om det er en styring bak det, om det er en større makt som bedrar dem alle og får dem til å tro at de er større og mer klumpete enn de i virkeligheten er. Eller om kvinnekjønnets virkelige er i forandring, om kvinnene er i ferd med å bli større, mer monstrøse. Latterlige tanker. Dessuten er det en nokså normal kvinne hun har foran seg her, med en normalt stor mage, normale bein. Ingen åreknuter. Og hun stjeler ingenting. Hun kjøper en buksa av Enoksen.

Resten av dagen går på et vis. Den går over. De stenger klokken fem. Hun tar bussen hjem. Det er for langt å gå, og hun har ikke bil. Hun har ikke førerkort heller. Hun er et menneske som er avhengig av de offentlige kommunikasjonsmidlene. Noen må gjøre seg nytte av fellesskapsløsningene også, hvordan skulle de ellers la seg opprettholde? Som om busselskapet hadde et problem med sviktende eller spinkelt kundegrunnlag. Hun er et menneske med en avhengighet, hun er avhengig av det offentlige kommunikasjonstilbudet, eller sin egen kropps evne til å ta seg frem i verden. Det er ikke noe i veien med kroppen hennes, hun har kanskje ikke så god kondisjon som hun pleide å ha, men det feiler henne ingenting. Likevel tar hun bussen de fire kilometerne fra sentrum til der hun bor, i leiligheten hun arvet etter farmoren. Hun sitter inne i et stort, motorisert kjøretøy som

hun aldri ville vært i stand til å føre selv. Hun kjenner bevegelsene i busskroppen, gyngingen, hører bremsenes sukk hver gang bussen stanser for å ta med enda flere mennesker. Alle er på vei hjem fra jobben eller skolen, på vei til de ulike bostedene sine. Noen til familier, noen til kollektivene sine, hva vet hun. Hun har også bodd i kollektiv. En gang bodde hun i et kollektiv i åtte måneder.

Det er vått i været, det blir fuktig inne i bussen også. Dampen legger seg på rutene og gjør det vanskelig å se ut. Kanskje er de for mange her inne, nesten alle setene er opptatt. Hun sitter tett ved et vindu på høyre side. Det sitter et menneske på plassen ved siden av henne. Det er en kvinne med rødmalt munn, en stor munn. Tykke, røde lepper på denne kvinnen som sitter på plassen ved siden av henne. Hun har alltid syntes at mennesker med store munn er frastøtende. Især kvinner med store munn er motbydelige. Når de har brede lepper og munn som de holder åpne hele tiden, der de sitter og ser på alle og bare tenker på om de andre legger merke til dem.

Forleden kveld så hun et fjernsynsinnslag om mennesker som ikke kunne synge. Disse hadde alltid fått høre at de ikke kunne synge, men nå hadde de blitt med i alle-kan-synge-koret, og det ble et riktig så bra resultat når de bare sang sammen. I hvert fall var det det inntrykket tilskuerne fikk eller var ment å skulle få. Men en kan aldri vite, når noen andre har vært der som medium, vært der mellom tilskuerne og disse menneskene, det har vært noen mellommennesker der, men la oss si at de låt bra i samklang, at de låt bra sammen, alle disse menneskene som ikke kunne synge og derfor hadde blitt med i alle-kan-synge-koret, når hun tillater seg å tvile på fremstillingen av korsangen som hørbar, er det på grunn av denne ene kvinnen som var med i programmet. Denne ene kvinnen kunne fortsatt ikke synge etter utallige timer hos sangpedagog, og hun var så overmåte lykkelig, for nå kunne hun synge, så nå var hun villig til å stå frem på tv og bevise det. Hun kunne ha nøyd seg

med å synge kun for sin egen tilfredshets skyld. Det hadde vært et valg, et alternativ. Men denne kvinnen valgte å tvinge seg på alle andre, å synge på tv, når hun ikke kunne synge, og snakke om det attpåtil, hun lot seg eksponere som en som angivelig kjempet og vant, vant over undertrykkingen, trakasseringen eller hva det var, barndommens tildragelser, og oppvekstens, og voksenhetens for den del, her hadde det vært en ektemann inne i bildet også og for lengst konstatert at hun ikke kunne synge. Han var med på tv-reportasjen, han også, han smilte og sa at han alltid hadde sagt at hun ikke kunne synge og nå sto han frem på tv foran hele det norske folk. Slik sto han frem som en fjott, som en fjott som hadde latt seg dupere, det lot til at også han var hjernevasket av disse pedagogene og nå plutselig var så enig i at hans kone kunne synge, og at han hadde tatt feil hele tiden, men han hadde ikke tatt feil, han hadde hatt rett, hvorfor sto han ikke fast ved sin beslutning, hvorfor lot han seg drive med i dette spillet.

Hun går av ved brua og blir truffet av væten som henger i luften. En væte som ikke er regn, men som bare er der og gjør at alt blir vått. Hun luter seg idet hun går det siste stykket hjem, over brua og opp den korte, bratte bakken.

For bare to dager siden lå det et snølag over det hele. Nå er all snøen borte igjen. Den lille hageflekken hennes ligger bar. Hun ser på de to rosebuskene i bedet, begge omhyggelig pakket inn i strie. De ser ut som to små nisser som har gjemt seg inne i hver sin sekk. Som om de sto og ventet på at hun skulle komme hjem. Hun har leilighet i første etasje. Det er et hus med fire leiligheter i, alle like store. Huset er fra 1920, det er solid bygd. Da hun arvet leiligheten, vurderte hun å selge den for å kjøpe noe annet, i et bedre strøk eller nærmere jobben. Men den tekniske standarden er for god i forhold til prisen hun ville ha fått for leiligheten. Så beholdt hun den, og flyttet inn. Fortsatt kan hun få følelsen av at hun burde ringe på før hun går inn. Som

om hun fortsatt bare kommer på besøk. Eller er det denne følelsen av at det er flere her? Hun har for vane å rope et stille, spørrende hallo inn gjennom gangen når hun har åpnet ytterdøren og tatt det første skrittet inn. Hun setter skoene i vindfanget og henger jakken, skjerfet og hanskene i gangen innenfor. Så går hun inn på kjøkkenet og begynner med maten. Potetene koker hun i mikrobølgeovnen. Mot slutten legger hun i kjøttkakene. To kjøttkaker som hun tok ut fra fryseboksen før hun dro på jobb i morges. Ertestuing varmer hun på komfyren, hun lager den fra pose, tar omtrent halvparten av innholdet i gangen. Det er fort gjort å lage middag. Det er fort gjort å spise den. Selv om hun prøver å lage en stemning, har levende lys på bordet og lar dempet musikk komme inn fra stuen, er middagen alltid fort unnagjort. Etterpå vasker hun opp og lar koppene tørke i stativet på kjøkkenbenken.

Kveldene har en tendens til å bare forsvinne. Det står ofte ikke helt klart for henne hva hun bruker disse timene til. Nå tar hun frem en bok og kryper opp i skuvsengen hun har stående inne på stuen. Hun bruker den gamle sengen som en sofa. Den er full av puter og myke tepper, det er et godt sted å ligge. Hun kan jo bare ligge her.

Mange av butikkene i byen har begynt å vente til klokken ti før de åpner. Nikolai Kristoffersens eftf. gjør ikke det, hos Nikolai Kristoffersens eftf. hopper de ikke på ethvert nytt innfall uten grundige markedsanalyser først. Markedsanalysene består i å registrere hvor mange kunder som kommer mellom ni og ti. Det kommer alltid noen, Enoksen har rett i at det fortsatt finnes et behov. Men mange kunder er det ikke. Snart er det bare Nikolai Kristoffersens eftf. som åpner så tidlig. Enoksens evne til å stå fast ved en prosedyre gir, om ikke annet, en rolig start på dagen. De kan tusle rundt i forretningen og bli skikkelig våkne før den første kunden

kommer. Ennå har de ikke opplevd å måtte vente helt til klokken ti med å betjene dagens første kunde.

Hun har begynt arbeidsdagen med en kopp kaffe. Vanligvis drikker de ikke kaffe inne i butikken, blant alle klærne. Dette er et unntakstilfelle. Hun har tatt kaffekoppen med bort til vinduet, der har hun stilt seg opp, hun kikker ut. Hun legger merke til at det har begynt å dryppe fra takrenna. Å kalle det drypp er en underdrivelse. Dette er nærmest for en liten flom å regne, disse vannmassene som kommer ned fra takrenna. Takrenna må ha fått en skade. Det må ha oppstått et brudd, eller en flenge, som gjør at vannet kommer rett ned hvor det slett ikke skal komme rett ned, nemlig i hodene på folk som går på fortauet og kanskje har tenkt seg inn hos Nikolai Kristoffersens eftf., eller bare skal forbi. Hun må huske å si fra til Enoksen om skaden. Han kommer senere. Enoksen er aldri først på jobb, han kommer som regel ikke før etter elleve. Hun ser på disse menneskene som går forbi på fortauet. Alle ser ut til å ville gå forbi i dag. Plutselig ser hun en kvinne hun ikke har sett på lenge. Hun vet at denne kvinnen har vært syk. At hun har hatt kreft. Kanskje har hun den ennå, kreften. Hun ser så frisk ut der hun går med raske skritt på den andre siden av gaten, på god avstand, altså, men hvem vet. Hvem vet noe som helst om hvordan det står til inne i de andre menneskene?

Hvis hun hadde hatt en kul i brystet, ville hun ha sørget for å få fjernet hele brystet. Brystprotese skulle hun hatt. En gang så hun en dame på stranden som hadde brystprotese på venstre side. På den høyre siden av brystkassen hadde hun fortsatt et bryst. Kanskje hadde det venstre brystet vært slik som det høyre, like stort, med et like stort rødbrunt felt rundt vorten, som eneggede tvillinger kunne brystene hennes ha vært. Eller kanskje hadde det venstre brystet vært annerledes enn det høyre helt fra begynnelsen av. Kanskje hadde det alltid vært noe underlig med det venstre brystet, kanskje

hadde kvinnen tenkt, når hun fikk bekreftet sin mistanke, hun hadde gått og kjent på kulen i noen dager, kanskje uker, og hadde også fått elskeren sin til å kjenne på den og bekrefte at den var der, flere kvelder på rad hadde hun gjort dette, mast om denne kulen og fått elskeren sin til å kjenne, han hadde motvillig gått med på det, på å kjenne, klemme ekstra hardt for å bekrefte kulen hennes, han hadde vært en feig, liten jævel og etterpå hadde han gått fra henne, etter operasjonen, han hadde sagt det var på grunn av ungene sine mens det i virkeligheten var fordi hun var blitt frisk igjen, hun hadde sørget for å bli frisk igjen, hun hadde tatt hele brystet, fjern det, hadde hun forlangt når legen hadde sagt det slett ikke var nødvendig å ta det hele vekk, jo, ta det vekk, hadde hun sagt, jeg vil ikke vite av det, det har alltid vært noe med det, hadde hun sagt bare til seg selv, mumlet, sagt det likevel i fall noen med et våkent øre skulle høre, men så lavt at de ikke trengte hvis de ikke ønsket å høre, hun hadde visst det, hadde skjønt det, barnet hadde aldri likt det venstre brystet, det høyre brystet hadde vært lettere å suge av, det venstre brystet var nærmest morens hjerte, men det var det høyre brystet barnet hadde foretrukket, nå var det venstre brystet borte for godt, og nå lå hun her på stranden og solte seg, hun og det høyre brystet. Protesen lå delvis skjult inne i T-skjorten og behåen som lå ved siden av henne. Hun hadde lagt seg ved siden av kvinnen, ikke så nær at det hadde vært påfallende, men hun hadde tatt plassen på kvinnens venstre side, det hadde vært ledig der, stranden hadde vært overfylt, men på kvinnens venstre side hadde det vært en ledig plass. Den hadde hun tatt.

Det plinger borte ved døren, det er noen som kommer. Noen kommer inn og vil kanskje handle noe. Hun vender seg mot dem, det er to kvinner igjen. Det er ikke godt å si om det er ubeslutsomhet som gjør at kvinnene kommer i par, om de trenger en medhandlende søster for å kunne fatte en beslutning, eller om det er frykt for å være alene

selv i butikker. De er jo ikke alene, betjeningen er der, betjeningen kjenner dem bedre enn de aner. Hun behandler de to damene pent. Hun får dem til å kjøpe seg et plagg hver, det trenger de.

Etter at de har gått, stiller hun seg opp borte ved vinduet i hjørnet. Innenfor den store glassruten står hun og ser ut på gatekrysset med mennesker i motgående bevegelser, noen over i den retningen (blir det fra vest?), noen motsatt, altså fra øst, noen fra nord og sør, de tenker sikkert ikke på himmelretningene, noen av dem som befinner seg i krysset, det er bare hun som står her og funderer på hvordan himmelretningene faller i krysset, hvordan krysset har det med himmelretningene så å si. Hun merker sin egen irritasjon over at hun ikke vet det, får en innskytelse og vil spørre Enoksen, men han er jo ikke kommet ennå, og nå ser hun at noen har kommet inn. Det har kommet enda flere kunder inn, og hun har ikke hørt det, det er to damer igjen, hun skynder seg å smile og beklage, beklager at hun ikke hørte at de kom, kanskje virket ikke klokken, er den ute av funksjon, hvordan kom de seg inn uten at hun hørte dørklokken? Damene vil gjerne vite når salget begynner. Men salget er over, salget kommer tidligere og tidligere for hvert år. Alt som er igjen, er et stativ med varer til halv av halv pris.

De er to på jobb; Johanne er også her. Johanne er eldre enn henne, hun fylte førti i fjor. Selv er hun bare 36, hun synes ikke det er så verst alt tatt i betraktning. Johanne er en kvinne med et litt variabelt humør, hun er ikke alltid så pratsom, hun heller. I dag har hun litt å snakke om, hun har vært syk. Ligget hjemme i store smerter. Johanne snakker nokså mye om migrenen sin. Hun har ulike teorier om årsaken til anfallene. Nå har hun begynt å føre dagbok også, forteller hun, hun fører en migrenedagbok. Der skrives anfallene opp på en kalender. Hun datofester dem. I tillegg holder hun seg med en enkel notatbok hvor hun skriver opp hva hun spiser hver dag. Hvilke matvarer hun fører inn i kroppen sin, hvilke krydder hun bruker i

middagen til og med. Det høres svært omstendelig ut, det hele, men det ser ut til å gi Johanne en viss glede. Hvis jeg kan komme til bunnns i årsaken, må jeg først se noen sammenhenger. Jeg prøver å finne en sammenheng, sier Johanne, med tyngde. Hun har gjort det hele til et forskningsprosjekt.

Fru Dahl er ankommet, hun er allerede inne på det ene prøverommet. Det tar sjelden lang tid fra fru Dahl kommer inn i forretningen, til hun er i gang. Hun har ingen hemninger. Fru Dahl prøver en mengde klær. Sprader rundt i butikklokalet med klærne på, sier hun må kjenne hvordan de føles i bruk, hun tøyer og strekker den uformelige kroppen sin, setter av svettemerker i blusene. Fru Dahl svetter så lett der hun sprader rundt og sjelden kjøper noe. Hun sier hun vil holde seg oppdatert på utvalget. Hun lar gjerne falle en bemerkning eller to om sin søsters manufakturforretning i Oslo, som har så mye bedre utvalg. Men hun kan ikke bare handle klær hos sin søster, hun ønsker ikke å la byens eget næringsliv i stikken, må jo støtte de lokale også, sier hun til sin venninne fru Karlsen som alltid er med. Står vi ikke sammen om å holde denne byen gående, ler fru Dahl. Som dessuten ikke vil at søsteren skal føle at hun er en sikker kunde. Må holde henne i ånde, sier fru Dahl. Søsteren har kommet lett til det, hun giftet seg rikt. Fru Dahl kjøper kanskje en bluse, men ikke den hun har satt av svettemerkene i, hun klager sågar over at blusen er flekkete og får dem til å finne frem en i samme størrelse på stativet. Fru Dahl er nokså tykk og en gang forsøkte hun å lure vekk en bukse, hun rullet den hardt sammen og stakk den ned i vesken, det var en brun veske i imitert skinn, med lange, stive håndtak. Naturligvis hadde de sett henne, det ble hun som måtte ekspedere henne. Hun spurte etter buksen, om hun ikke hadde tatt den med ut fra prøverommet. Fru Dahl hadde ikke reagert med en mine. Den henger igjen, hadde hun sagt, vent, så skal jeg hente den. Så hadde hun gått inn på prøverommet igjen og kommet tilbake med

buksen i hendene. Den var for vid i livet til meg, beklaget fru Dahl, ellers var det ikke noe å si på buksen.

Stadig kommer det nye kunder innom. Som regel er det kunder som har vært der før, mange ganger. Det er ikke mange nye kunder å se. Kundene kommer og går. Innimellom snakker Johanne videre. En god stund er det interessant å høre på henne, hun visste ikke at det var så komplisert å ha hodepine. Johanne påpeker, hun har en spiss på stemmen når hun sier dette, at det ikke er hodepine hun har, migrene er ikke hodepine. Migrene er migrene, og hvis du aldri har hatt migrene, kan du ikke vite hvordan det er, sier Johanne. Når det er kunder inne, holder Johanne fred, da sier hun ikke noe, det har hun vett til. Kundene har førsterangen til informasjonsutgytelsene, men når kundene først er ute av døren, tar Johanne over igjen.

Annie Krog

Født i 1979
På loffen
annie@jung.no

Romanutdrag

Tinfou

Bestemor ble med oss til Sahara.

Jeg gikk bort fra beduinteltet og opp på sanddynene. Menneskene ble små. Ørkenen var voldsomme sandbølger bak meg. Jeg snudde ryggen til teltet og hørte Mamma grynte der nede. Jeg visste at jeg ikke ville klare å finne veien tilbake hvis jeg mistet teltet av syne. Bestemor stod i sanden med baken opp.

På restauranten i Zagora viste hun frem hva hun hadde funnet. Hun hadde samlet sand med tomme sneglehus og fossiler i en plastpose. Jeg så at det var en brukt brødpose fra Ingebrigtsen. Hun holdt et sneglehus i hånden og sa: – Det kommer av at det var vann i ørkenen en gang. Mamma smilte.

Senere satt Bestemor i huset med plastposen sin. Når de yngre venninnene fortalte at de skulle på busstur til Finland med pensjonistforeningen, viste Bestemor frem sanden og sneglehusene. Hun gjorde det år etter år, helt til hun ikke klarte å klyve opp på stolen lenger. Sandposen lå i det øverste skapet på soverommet, mellom serviset fra Japan og negerdamen i mørkt tre fra Togo.

Port-au-Prince

Vi skulle ha en annerledes ferie, sa Mamma, vi dro til Haiti.

Flysetene på den andre delen av turen var moderne og gammeldagse samtidig. Myke, med tykk polstring, mørkeblå. Denne flyplassens varme var klam og full av søt svettelukt. Full av ranke, sorte mennesker, så mange i hvite klær og denne kontrasten var så slående, det hvite mot det skinnende sorte, og selv om de var vakre så hadde de ikke deodorant på.

De første barna jeg så hadde også hvite klær, skoleuniformer med blå slag. De marsjerte mens de sang, og Mamma hadde sagt at de snakket fransk her, men sangen var slett ikke fransk og jeg prøvde å oppfatte ordene, skjelne dem, men de fløt rundt ørene mine og kom ikke ordentlig inn.

Hotellet var stort. Det var hvite mennesker der, rosa mennesker, fete amerikanere, skranglete engelskmenn, franskmenn som fniste og skålte dovent. Frokosten var bra. Ti typer frukt og tyve måter å tilberede egg på. Tre svømmebasseng, en flytende bar. Mamma ville opp i fjellet for å besøke en kirkegård. En krøpling kom mot oss mens vi gikk mellom små mausoleer, Mamma så ham ikke, jeg måtte dra hardt i henne før hun ble oppmerksom på ham. Han holdt noe opp mot oss og sa på fransk at det kostet en dollar.

– Nei, sa Mamma, vi skal ikke kjøpe noe, og så smilte hun til ham. Han ble stående, han var skjev og det ene benet hang og slang, vi gikk videre.

- Hva feilte det ham? spurte jeg.
- Han hadde ødelagt benet sitt, sa hun.
- Hva var det han ville? spurte jeg.
- Han ville selge oss en suvenir, sa hun.
- Det så ut som en dukke, sa jeg.
- Det var en voodoodukke, sa hun. – Den slags suvenirer skal vi ikke ha.

Berlevåg

Han var vakker. Høy og mørk. Han fisket med line. Han hadde mokasiner og skinnjakke med strikk i livet. De kalte ham Hvalen.

Han slentret inn på puben mens jeg knep meg over neseryggen for å beherske meg. Jeg spilte biljard med ham og gikk til sengs med ham, jeg måtte anstrenge meg for ikke å smile. Jeg ringte til Isa og sa at jeg hadde funnet en fyr jeg likte, jeg lurte på om hun visste noe om ham.

– Hvalen? spurte hun. – Det er ingen som liker ham her i Berlevåg.

– Hvorfor ikke? spurte jeg.

– Nei, sa hun. – Du burde finne deg noen andre. Han er ikke noe fin engang. Han har aldri hatt dame på ordentlig.

– Men hva er det som er galt med ham?

– Galt og galt ... Han var feit før. Og herregud, han er jo mye yngre enn deg! Dessuten, du har jo en IQ på tusenogfjorti.

Jeg leste Ezra Pound og prøvde å forstå noe (hva om helst, bare forstå noe) en dag han kom og hentet meg i farens gamle Volvo. Det var like før han kjøpte sin egen bil, en sølvgrå Honda Accord, for fiskepengene sine. Han ropte på meg fra gangen, jeg sa at det bare var jeg som var hjemme, han kom tuslende inn på tennissokkelesten. Jeg hadde lest «Flodfiskerens hustru», og der, mens han stod i døråpningen og smilte med den ene munnviken, kjente jeg hvordan Ezra strakte seg gjennom tid og rom.

– Nåh, sa Hvalen. – Hva faen leser du?

– Den heter «Fjord-fiskerens elskerinne», sa jeg.

– Javel? sa han.

– *På den tiden holdt jeg aldri rundt deg i søvne, selv om jeg hadde lyst, sa jeg. Jeg så ikke på ham.*

– *Jeg så hvordan munnen din buet seg og tenkte at du var for pen, helt til jeg stod opp. Uten å innrømme noe. Nå har du reist til Tromsø, de sier du egner*

der. Måkene skriker trist over hodet mitt, jeg tenker på hendene dine; grove og vare, og vet at hvis du vil komme tilbake, så send en tekstmelding. Da skal jeg dra for å møte deg. Så langt som til Gednje.

Vadsø

– Jeg har alltid sett for meg at det å ha et klesplagg av menns forhud må være det mest behagelige å ha inntil seg. Jeg måtte selvsagt ha mange forhud for å lage dette klesplagget. Og selv om jeg helst skulle hatt en lang kappe, ville det kanskje vært lettere å gjennomføre hvis jeg valgte meg et mindre klesplagg, som en underskjorte. Eller en kort nattkjole. Å, å ligge i en seng med helt nyvasket sengetøy og perfekt hardhet i madrassen, å være nydusjet og tørket med et håndkle med ideell tykkelse, et som ikke loer, og så iføre seg forhudsnattkjolen sin! Tenk, så nydelig det ville føles, og så godt man ville sove etterpå.

– Du tenker nå på så mye rart, sa Hvalen, og løftet tennissokkføttene ned fra skaiskammelen. – Skal du ha mer Bacardi, eller begynner du å fantasere om å lage deg telt da?

– Mer Bacardi, sa jeg, og da han gikk ut på kjøkkenet med glassene, åpnet jeg vinduet. Det bølget straks varm luft inn, den føltes nesten seig, temperaturene den sommeren var sinnsforvirrede. Det luktet stekt lyng. Han kom inn igjen fra kjøkkenet med isbiter i glassene og glodde olmt på meg.

– Hva faen er det du driver og åpner vinduene for? Prøver du å ta livet av meg sånn at du får tak i forhud min? Jeg lukket vinduet, kikket opp på ham og prøvde å flire. Da han satte glasset ved siden av meg, ble jeg svimmel, og det kjentes som jeg opphørte å eksistere da han bøyde seg ned over meg og kysset meg med de utrolige leppene sine.

– Du klarer vel å skjenke i til deg selv? spurte han, og satte seg ned i skaistolen. Han hadde det fliret om kjeften igjen.

Nordvågen

Jeg våknet av at jeg var så fyllesyk at jeg hadde lyst til å dø. Jeg snudde meg, og så rett inn i Hvalens øyne.

– Vet du hva du gjorde i går? spurte han. Jeg så på ham. Jeg sa ikke noe.

– Du begynte nesten å kline med Loffen.

– Nei? sa jeg.

– Jeg kom inn på kjøkkenet, sa han. – Der stod Loffen med armene sine rundt deg, men jeg kom rett før dere skulle begynne å kline.

– Herregud, sa jeg, og bøyde nakken min for å skjule ansiktet, slik at jeg, så å si ufrivillig, fikk pannen min til å berøre brystkassen hans; svær, glatt. Så lo han.

– Ta det med ro, sa han. – Det skjedde jo ikke noe.

Jeg husket i et glimt at det hadde skjedd noe. Jeg husket en kjøkkenbenk, og Loffens munn og Loffens skjegg og jeg husket en slapp tunge i en våt munnhule. Jeg sa ingenting. Jeg la kinnet mitt mot brystet hans. Han la den ene hånden sin over ryggen min.

– Jeg har pult kjerringa til Loffen, sa han.

– Hva? spurte jeg.

– Jeg ble forbanna på ham en gang, og tok henne på badegulvet mens ungen lå på rommet ved siden av og han var på sjøen, sa han.

– Vi må gjøre det slutt, sa jeg.

– Hva! sa han. – Fordi jeg har pult kjerringa til Loffen?

– Jeg er ikke bra for deg, sa jeg.

– Satan, sa han, til å være så smart er du bra dum. Han drog meg ennå tettere inntil seg.

Jeg så ut av vinduet mens han lå oppå meg. Tåken veltet nedover fjellet, nedover verdens nordligste slalåmbakke, nedover den sorte og grå jorden og nedover snøgjerdene. Nordvågen og fjellene. Til og med om sommeren, når det er midnattssol, henger fjellene over Nordvågen og nekter solen å slippe til etter klokken seks om ettermiddagen.

Mehamn

Det var kaldt, det var storm, det var mørkt. Hvalen og jeg stod på kaia og håpet at hurtigruta ville komme. Det var relativt enkelt å legge til, men båten måtte komme seg ut igjen også. Mehamn var ikke noe blivende sted for en hurtigrute. Vi hadde fått beholde rommet i tretten timer ekstra, men han syntes ikke det var så rart. Jeg skrøt av hvor fint det var at vi egentlig skulle ha sjekket ut klokken tolv om dagen, men så fikk vi være der helt til natten.

– Ja, hvor skulle vi vært, da? spurte Hvalen.

– Det er jo ikke hotellets problem, sa jeg. – Dette var virkelig et eksempel på service som for eksempel Oslo-hotellene kunne lært noe av.

– Oslo-hoteller, sa han.

– Ja? sa jeg.

– Du har nå vært overalt, sa han.

– Nei, sa jeg. – Ikke overalt.

– Men du reiser jo hele tiden, sa han, hvorfor kan du ikke bare bli på ett sted?

– Det snakker *du* om? sa jeg. Vi stod i ly for vinden, bak et bygg med Nor-Cargo-skilt, men vi måtte likevel stå helt tett og nesten rope for å høre hverandre. Jeg var litt engstelig for at han skulle fryse, men han hadde jakken åpen og virket uanfektet av kulden.

– Du reiser jo også, sa jeg. – Du står opp nesten hver morgen klokken fem og reiser ut.

– Jeg er jo på havet! Jeg reiser ingen steder, jeg er på jobb og så er jeg hjemme igjen og sover i senga mi, ikke i senga til noe Oslo-hotell. Han så ikke på meg mens han snakket, og jeg skjønnte ikke hva han ville.

Båtsfjord

Vi ramlet inn på puben. Laila prøvde å holde meg oppe og fniste.

– Husker du hvor mange du har drukket nå?

– Ja! sa jeg, bare seks! Jeg fikk nemlig ikke lov til å drikke mer enn elleve tequila på én kveld. Hvis jeg drakk mer, risikerte vi at jeg falt på et nymalt hus igjen og fikk blå flekker på BH'en og i håret. Dessuten ble det så tungt for Laila når jeg ikke kunne gå og hun måtte slepe meg etter ringen som satt bakpå dongerifrakken min. Men i kveld hadde jeg allerede drukket ni tequila, og Laila hadde kommet ut av tellingen for hun hadde også drukket ganske mye og hun tålte så mye mindre enn meg. Mannfolkene ved biljardbordet jublet da de så oss. Gnomen løftet biljardkøa over hodet til hilsen, og Geirulf slo seg på overarmene og ropte:

– Nå blir det liv! Vi strenet mot stambordet vårt, Mor kom bort til oss. Vi hadde spesialservice, Mor forlangte at alle andre skulle komme bort til disken og bestille. Vi fikk tre og tre tequila, og spilte som gudinner. Jeg var på det perfekte stadiet; jeg var full, ikke dritings, jeg spilte uten hemninger, med teknikk.

Så kom Hvalen inn. Stod ved døråpningen på den andre siden av puben og sa ingenting. Teknikken min forduftet. Laila rynket brynene. Hvalen kjøpte seg en pils og slentret langsomt mot biljardbordet. Vi nikket til hverandre. Laila ble sint.

– Du spiller som en frosk, sa hun, og hun sa det ikke på en snill måte. I løpet av kvelden fant jeg ut at jeg skulle gå bort til Hvalen. Jeg prøvde å reise meg, men datt på gulvet i stedet. Heldigvis lo alle. Unntatt Laila. Jeg klarte omsider å gå bort til bordet hans, og dumpet ned i sofaen ved siden av ham.

– Jeg ... sa jeg.

– Det var du som gjorde det slutt først, sa han.

– Jammen ... sa jeg. Og så snudde han seg mot Geirulf og snakket med ham. Geirulf prøvde å dra meg med i samtalen, men jeg klarte ikke å si noe. Dagen etter var Laila fremdeles sint.

– Vet du hva du gjorde i går? spurte hun.

– Hva mener du, sa jeg.

– At du gikk bort til Hvalen mens jeg var der, sa hun.

– Ja, sa jeg.

– Hvorfor i helvete bad du meg bli med deg hit? spurte hun.

– Det er jo jul, sa jeg.

Florø

Mamma hadde flyttet igjen. Hun hadde begynt å skrive nynorsk og arbeide i hagen.

– Det er jo ikke akkurat Finnmark, sa hun, men det kan jo være like greit. Jeg hadde ikke noen plan med å reise til henne.

– Det var synd at du skulle bli så fortvila, sa hun. Jeg skjønnte ikke hva hun snakket om. Hun hadde begynt å gjemme akevittflaskene. Jeg visste ikke om det var på grunn av den nye mannen hennes eller meg. Den første kvelden tok hun frem pyjamasen min og spurte om det var greit at jeg fikk syrommet. Ikke visste jeg at hun kunne sy, og ikke visste jeg at jeg hadde pysjamas. Men det var en fin pysjamas, i mørkeblå thaisilke.

– Hvis du har kommet deg til hektene igjen til da, kan vi dra på Kinnaspelet, sa hun.

– Det kan være fin atspredelse for deg, og så kan du spise masse sild, og så kan du kanskje tenke på en deltidsstilling på kulturskolen? Jeg kan ikke bare ansette deg uten å ta det opp først, men vi trenger alltid vikarer, og du har jo en masse relevant erfaring. Jeg svarte ikke, jeg gadd ikke å krangle med henne. Jeg ville bare sove.

Mens jeg lå på madrassen på syrommet tenkte jeg at hun alltid har vært sånn. Jeg har aldri likt sild, jeg har aldri hørt om Kinnaspelet og hun tok det som en selvfølge at jeg visste hva det var, den eneste ordentlige kulturelle erfaringen min er fra årene i barneskolen da jeg spilte i korps. Hodet mitt lå under et bord, oppå bordet stod en symaskin. Den så moderne og skremmende ut. Hyllene i rommet var fulle av tøy og dyner og malesaker. Jeg skjønnte ikke hva hun pønsket på.

Alesund

– Så rart det er å møte deg her, sa Hvalen, og så seg rundt i leiligheten min. Den var for stor i forhold til mengden og størrelsen på møblene mine.

– Jeg har vært inne med båten flere ganger, sa han. – Det var Isa som sa at du var her. Hva drikker du?

– Hjemmebrent og appelsinjuice, sa jeg. – Det er kopp på kjøkkenet.

– Nei takk, sa han, og kneppet opp buksen – Det er *dette* jeg har savnet.

Først lå vi på sofaen en stund. Så gikk vi inn på soverommet mitt. Jeg hadde en køyeseng, vi la oss i den nederste, vi stanget ofte hodene våre i sengen over. Han reiste seg et par minutter etter at vi hadde gjort oss ferdige.

– Hvordan får du råd til å reise så mye? spurte han.

– Det koster nesten ingenting å reise i Europa, sa jeg. – Men når jeg skal til et annet kontinent, skriver jeg pornonoveller.

– Det er du nok god på! sa han, og kledde på seg. Han hadde en slaskete, lys dongeribukse som så ut som den var fra åttitallet.

– Skal du ligge der? spurte han.

– Ja, svarte jeg.

Totness

Jeg satt på verandaen i gyngestolen Henry hadde båret ut for meg. Det var tidlig kveld, det begynte å bli svalere, jeg så at lårene mine var smekre i den nye Ralph Lauren-shortsen, sirisslydene trådte sterkere frem etter hvert som lyset ble mykere. Jeg gynget slapt og drakk av whiskyen jeg hadde funnet i Andorra og dratt med meg helt hit til Surinam. En nydelig, utgammel Scapa som ble solgt til samme pris som en ung Bowmore. De stakkars fjellfolkene hadde ikke visst at de hadde gull blant gråstein.

Scapaen var ødelagt av at Henry hadde hatt is i glasset. Jeg vet man sier at ordentlig gammel whisky skal ha litt vann, helst fra pipette, at det spalter molekylerne slik at smaken frigjøres. Jeg vil ha whiskyen min bar. Smaken og heten må sprengte plass i hodet mitt.

Henry hadde laget Cæsar-salat, han kom ut til meg med forkle og en Strongbow-boks.

– Hvor gammel var egentlig han fyren i Finnmark? spurte han, og satte seg på trappen.

– Hvalen ... han var bare et barn, svarte jeg. – Et barn i en voksen kropp. Han var alt annet enn intellektuell, han var umoden og han var sneversynt. Henry lo.

– Hvorfor var du sammen med ham da, i så mange år?

– Jeg var ikke sammen med ham, svarte jeg. – Bortsett fra et år eller noe sånt, da han var nitten. Jeg tålte ikke den vanvittige intuisjonen hans, at han alltid visste hva jeg følte, og at jeg var så tiltrukket av ham. Jeg var notorisk utro i løpet av den tiden vi var sammen, bare fordi jeg ville ødelegge.

Jeg drakk en slurk. Hodet mitt brant ikke så mye som jeg skulle ønske at det gjorde.

– Han hadde strekkmerker på ryggen. Svære strekkmerker som så ut som piskeslag. Jeg spurte ham aldri om det var fordi han plutselig

hadde blitt høyere, eller om det var fordi han hadde vært overvektig. Han var så vakker at det var en vits. Høy, mørk, svakt skjeve øyne og høye kinnben som gjorde at han så ut som en kjempesame, myke og fyldige lepper som ... jeg vet ikke hva jeg skal si. Hele kroppen hans var ... overjordisk. Jeg gjorde det slutt, men klarte ikke å ta et valg om aldri å treffe ham mer før det hadde gått fem-seks år.

– For en viljestyrke, sa Henry.

– Er du ironisk nå? spurte jeg.

– Nei, svarte han. – Jeg er dødsens alvorlig. Jeg kommer aldri til å forlate deg, selv om jeg vet at du er dårlig for meg. Du kommer til å forlate meg. Men jeg skal nyte den tiden jeg får. Sånn er *min* viljestyrke. Dessuten er det mat nå.

Hvaler

Jeg kan ikke huske hva jeg holdt på med, men radioen stod på og nyhetene kom med melding om at en bil med tre unge menn på vei fra Vadsø til Kirkenes hadde kollidert.

Jeg visste med én gang at han var med.

En mann var død, sa nyhetene.

Jeg sendte en melding til Isa. Hvalen? spurte jeg. Ja, svarte hun.

Den vaklevorne verandadøren stod åpen og det var sommer ute og det kom en fugl inn, en liten gråspurv som lagde fryktelig mye bråk og jeg ble så redd. Den hadde viklet seg inn i gardinen. Det var en sånn lang, pen gardin, hvit og liksom gammeldags selv om den var fra Ikea, den stod veldig godt til det gamle huset som burde ha vært fylt av kniplinger og bestemødre i gyngestoler i alle hjørner, og naboene hadde blåst opp barnebassenget og hagene lå så nært hverandre at den vakre gardinen min ofte ble våt når ungene lekte. Hver minste lille bris fikk gardinen til å flyte og bølge seg på en måte som fikk meg til å tenke på alver og ferske silketråder og soloppganger i en skog med en lysning som er så liten, og trærne rundt står så tett, at det bare er så vidt solstrålene trenger gjennom og faller på mykt gress som skjuler bitte små skatter.

Asker

Laila og jeg snakket sammen i telefonen mens jeg så på film. Hun var alene hjemme.

– Jeg kan ikke noe for det, men jeg digger Val Kilmer, sa jeg. – Val Kilmer med solbriller og hestehale og hele den åttitallsgreia over seg. Som her i Heat. Eller Owen Wilson. Ikke som i Royal Tenenbaums eller Starsky & Hutch, men bare ... som seg selv. Det samme lyse håret og munnene deres, og den åttitallsgreia. Val Kilmer er så sexy at jeg kjenner musa danse rekedansen bare jeg tenker på ham.

– Jeg trodde du likte samer og mongolske typer. Eller kraftige kinesere og japanere. Hva er det med deg og åttitallet? Hva skjedde med deg på åttitallet? Du er så ødelagt i hodet.

– Jeg tror det er fordi jeg er født i niogsytti. Jeg rakk aldri å skjønne hvordan jeg skulle være kul på åttitallet, ikke før det var for sent. Det er annerledes med deg. Du rakk det.

– Jeg er bare ett år eldre enn deg, di tåpfetta. Hvordan skulle jeg rukket noe på ett år? Val Kilmer og Owen Wilson ser ut som de har vært gjennom en Blenda-vask for mye.

– Du er en kuk. Ett år betyr så mye. Ett år er et liv når man er ti, for eksempel. Val Kilmer er så pen at det gjør vondt.

– Hvis det gjør så vondt å se på ham, så synes jeg du skal slutte.

– Gnomen har kreft. Han ringte i går.

– Uff da? Har du kontakt med ham fremdeles, altså? Hva slags kreft har han?

– Tykktarmkreft. Tenkte jeg skulle sende ham en pakke med fine ting i. Han skal være på sykehus i fem uker og få strålebehandling. Faen, der ble Val Kilmer truffet.

– Jeg trodde du aldri så en film flere ganger? Du har da sett Heat før?

– Heat er en av de få filmene jeg har sett flere ganger. Har bare blitt sånn fordi den har gått på en eller annen kanal. Hvis jeg zapper

innom den, kommer jeg meg ikke videre. Tror jeg så den på kino første gangen, kanskje med Kent-Bernt. Jeg får vondt i hjertet av Gnomen. Men mest fordi jeg har dårlig samvittighet.

– Hvorfor skulle du ha det? Bare det at du har kontakt med ham fremdeles er jo stort. Sendte ikke du postkort til ham før? Hva er det med deg og ham? Enda viktigere, hva er det med deg og åttitallet? Åttitallet var det verste tiåret siden svartedauen. Herregud, skjerp deg. Ta deg en drink. Har du ikke whisky i huset?

– Har dårlig samvittighet fordi jeg tok telefonen da Gnomen ringte bare for å høre om Hvalen. Så fortalte han om kreften. Han sa at han ikke ville at jeg skulle høre om det fra andre, gjennom rykter. Jeg som nesten ikke snakker med andre enn ham der oppe. Jeg vet ikke om han mente det med ryktene eller om det var fordi han er ensom. Tror det var fordi han var ensom. Jeg kan ikke drikke på enda en måned på grunn av magesåret, det sa legen i går, det vil si to uker.

– Kan du ikke vente en måned som han sier? Klarer du det ikke?

– Jeg klarer ikke å være i landet så lenge. Jeg reiser sørover. Tviler på at jeg kommer meg lenger enn til Frankrike. Vet du, en gang sa jeg til Hvalen at jeg tjente penger til å reise ved å skrive pornonoveller.

– Hæ? Hvorfor gjorde du det?

– Det var vel situasjonen. Der og da var det bedre enn å si sannheten.

– Hvorfor skulle sannheten være så jævlig?

– Alt var så bedritent akkurat da at jeg ikke ville at den bedritne meg og den andre meg skulle ha noe til felles.

– OK. Jeg har funnet ut at jeg ikke liker Gouda noe særlig.

– Det er jo weird. Du har alltid spist Gouda.

– Fant nettopp ut at jeg aldri har likt det.

– Hvorfor har du spist det da?

– Jeg har vel trodd at jeg ikke har hatt noe valg. At det ikke finnes noe bedre.

- Det finnes en hel verden av oster der ute.
- Jeg tror ikke jeg liker dem.
- Jeg tror ikke du har smakt dem, Laila.
- Alle trenger ikke være som deg, alle trenger ikke smake alle ostene i verden. Noen av oss kan nøye oss med salami.
- Det er sinnsykt mye fett i salami. Men jeg spiste en gang en jævlig god eselpølse på et tog på Korsika.
- Kan ikke du bare holde kjeft og se på filmen? Hva gjør Val Kilmer nå?
- Val Kilmer gjør ingenting. Hun fra Judging Amy kjører rundt med Al Pacino.
- Amy Brennemann? Eller hun kule gamle?
- Amy selv.
- Jeg visste jeg hadde sett henne før. Spurte du Gnomen om Hvalen?
- Nei, jeg gjorde ikke det. Jeg spurte om ham og kreften. Da han ikke ville prate om kreften, pratet vi om da han var til sjøs.
- Kommer han til å overleve?
- Jeg tror ikke det. Seksogseksti og fyllik. Og nå vet jeg sikkert om Hvalen uansett. Det stod i avisen. Men jeg vet ikke når begravelsen er. Jeg tror ikke jeg bør reise opp dit da. Jeg har tenkt på det.
- Går togene hos deg ennå? Skal jeg komme ut dit, eller skal du komme hit?
- Siste toget gikk vel halv tolv, og nå er den ... hva er den?
- Den er akkurat fire. Jævla sommertid.

La Gaude

Det ligger to hunder på gulvet, en liten og en stor. Det er klamt og overskyet, lenger oppe i fjellene er det allerede uvær. Det ser ikke ut som noen av bordene er ledige, alle har fulle askebegre, blader, lottokuponger og aviser på, men de fire gjestene i lokalet står eller sitter ved bardisken. Jeg setter meg ved bordet som har minst rot, på stolen ved siden av meg står en kasse med japanske pornotegneserier. Når det kommer en mann med enda en hund inn i lokalet, begynner de to andre hundene å løpe etter den nye. De løper under bordet mitt og mellom bena mine, og gjestene ignorerer både dem og meg. Pelsen stryker mot leggene mine og det er så godt at jeg ikke bryr meg om at jeg er allergisk.

Damene har rare hårsveiser og klær med mange, skinnende farger. Det føles som jeg går med en lommevulkan, jeg er seig og trett og noe kommer kanskje til å bryte ut. Den lille hunden tasser jevnlig mellom meg og den store hunden, som ser ut som den liker å ligge og sløve mer enn noe annet. Hver gang den lille hunden har vært hos meg og snust på skoene mine, går den tilbake til den store hunden, som sakte løfter hodet sitt opp fra gulvet og snuser på den lille. De fleste gjestene går, bare hundene og den tynneste og slitneste av damene sitter igjen. Hun vipper den ene foten opp og ned slik at sandalen med strass smeller illevarslende mot barkrakken.

Det kommer en ny mann inn, han er kanskje femti, han har skitten shorts og setter seg ved bordet bak damen. Bartenderen hilser og skjenker et glass rosévin uten å bli bedt om det. Han skyver bort noen av papirene som ligger foran mannen for å få plass til glasset. Den nye mannen og damen ved disken har ikke hilst på hverandre, likevel sier hun, uten å snu seg:

- Jeg har sagt til deg at du skal være stille!
- Du har sagt til meg at jeg skal være stille! svarer han.

- Ja, nå får du roe deg ned.
- Skal jeg roe meg ned!
- Ja, nå synes jeg at du skal roe deg ned!
- Sier du til meg at jeg skal roe meg ned!?
- Ja, nå sier jeg faen meg at du skal roe deg ned!
- Pøh, hun sier faen meg at jeg skal roe meg ned!
- Hah, det sier jeg faen meg, for noe jævelskap.
- Hva! Og du snakker om jævelskap!
- Jeg kan faen meg snakke om jævelskap, ja! Mer jævelskap enn du kan forestille deg!
- Ja, jeg kan forestille meg at du kan snakke om jævelskap!
- Faen meg! Nå får du roe deg ned, eller så skal du få se på jævelskap!
- Ha, hun sier jeg skal roe meg ned, hun og jævelskap og faen. De slutter like abrupt som de begynte. Etter at de har vært stille en stund, sier bartenderen:
- Nå synes jeg dere skal roe dere ned. Ingen av dem svarer. Det begynner å tordne utenfor, og regnet høljer ned.

Knut Olav Homlong

Fødd i 1969

Bur i Stavanger

khomlong@online.no

Roman

I EIT FORSØK på å finne ut kva det er som skjer, byrjar eg enno ein gong å skrive dagbok. Eg skreiv dagbok i ein periode på nokre veker ein gong på nittitalet, åtte år sidan, må det vere. Grete hadde gjort det slutt, på ein måte, ho orka ikkje lenger høyre på den daude stemma mi i telefonen. Eg sat på ein stol, trur eg, av og til, attmed bbb-hylla rett innføre stovedøra, der telefonen stod, ein vinraud tastafon, som det heitte, sat med røyret inntil øyra og svarte kort og livlaust etter lange, svarte pausar når Grete ringde, det var ho som ringde, frå Tromsø for å høyre korleis det gjekk, endå ho visste korleis det gjekk, og ho spurde kva som var gale, og sa at dette gjekk ikkje lenger, og eg spurde henne, etter lange, svarte pausar, kva ho meinte med å spørje om kva som var gale, og kva ho meinte med at dette ikkje gjekk lenger, eller kva det var ho meinte ikkje gjekk lenger. Eg levde eit bedrøveleg liv på den tida. Vakna kvar dag og kvar einaste dag ein gong mellom halv ni og halv ti, aldri før halv ni og aldri etter halv ti, og såg på klokka og tenkte ikkje, trur eg, eg kan ikkje vite, for eg hugsa aldri noko meir frå desse oppvakningane, desse fyrste oppvakningane mellom halv ni og halv ti, enn akkurat det at eg var vaken utan førevarsel, berre brått og uformidla tilbake, som stemma på radioen som er tilbake idet ein skrur på radioen att etter å ha slege av fordi ein heilt alvorleg ikkje orka å høyre meir på denne stemma, ein slår av, og stemma er vekke, og ein høyrer stega til sekundvisaren på den batteridrivne klokka på veggen og gjenlyden av den gamle

husverten på veg opp i tredje, og frå enden av den visstnok private grusvegen, ein blindveg, som går forbi under kjøkkenglaset, høyrer ein så vidt ei bildør, det går nokre sekund slik, og så slår ein på att radioen, ein skruer på den turkise knappen og slår dermed med eit knepp på radioen og skruer dermed med den same knappen òg opp volumet litt på radioen, ein veit som alltid ikkje kvifor ein slår på att, for ein har ingen grunn til å tru at det skal vere noko anna på radioen no, berre nokre sekund etter at ein sist høyrde på radioen, enn den stemma som ein heilt alvorleg ikkje orkar å høyre på, men som ein no igjen høyrer på, som om ho aldri skulle ha vore vekke, og som om ein ikkje i nokre sekund og for berre nokre sekund sidan hadde høyrte andre lydar, frå rommet, kjøkkenet ein sit i, og frå troppeoppgangen og frå enden av blindvegen som går under kjøkkenvindaug, stemma er der igjen, og det kunne, så vidt ein kan avgjere, godt vere slik at stemma avsluttar, idet ho er tilbake, i den svarte plastboksen som er radioen på kjøkkenet, og dermed er tilbake i kjøkkenet, ikkje snakkande frå radioen, men snakkande gjennom radioen og rett inn i ein, og snakkande rett gjennom kvar einskild av veggflatene i kjøkkenet og inn i ein, det kunne altså, så vidt ein kan avgjere, godt vere slik at ho avsluttar, idet ho er tilbake, det ordet som ho vart avbroten midt i idet ein slo av radioen ti-femten sekund før. Og på den same måten, som på eit bilete av eit lik, var det eg kvar morgon i denne tida slo opp augo, for fyrste gong etter natta, det vil seie fyrst og fremst dei seinare delane av natta, og var tilbake i rommet, som om eg berre hadde blinka med augo, berre slege augeloka lett att og i same rørsle slege dei opp att, slik opna eg mellom halv ni og halv ti kvar dag augo, liggjande på sida i dobbelsenga, og eg såg då inn i tala på klokkeradioen, som spelte musikk, går eg ut ifrå, lys og keisam pop, og såg dermed med ein gong kva klokka var, kor langt på dag det var, som oftast vakna eg nærare halv ni enn halv ti, som oftast før ni, eit åttetal var det fyrste som slo inn i sinnet mitt ein slik morgon,

og eg veit at det må ha utløyst ei bølge av lette gjennom magen og bekkenet ettersom åttetalet heilt udiskutabelt og heilt kategorisk plasserte dette tidspunktet i morgonen, så pass til normalitet hadde eg òg hatt befatning med at eg kunne setjast tilbake i ein tilstand av morgon, av kvardag, skulekvardag, med dei same lydane frå radioen som alltid, og med dei same luktene, nyoppskore brød og nytrakta kaffi, og den same trøttleiken midt mellom augo og i skuldrane og dei same gjeremåla framføre meg, pakke sekk, gå ut på gangen og vente på Ingar som kjem slentrande langs støypekanten, alt dette framkalla berre av dette talet åtte som lyser raudt i det svarte vindauget på klokkeradioen. Men eg hugsar altså ikkje eigentleg noko frå desse fyrste oppvakningane, kvar av dei og kvar einaste av dei er berre den fyrste i ei rekkje med oppvakningar, kor mange kvar morgon og kvar dag veit eg ikkje, berre at oppvakningane endra karakter utover morgonen og utover dagen, etter kvart som tidspunkta dei fann stad på, ikkje lenger lét seg plassere i morgonen, men i den lange føremiddagen, der til å byrje med nitalet var det fyrste som slo inn i sinnet mitt då eg slo opp augo, så eittalet og nullen, eller to eittal, og så ikkje lenger i føremiddagen, men i ettermiddagen, der eg opna augo fyrst til to-, og så til tre-, fire- og til slutt femtalet etter det no konstante, innleiande eittalet. Klokkeradioen viste altså til slutt eit klokkeslett mellom tre og fire om ettermiddagen, og eg hadde vakna fyrste gong mellom halv ni og halv ti, men som oftast før ni, og hugsar aldri noko av denne fyrste oppvakninga, anna enn akkurat klokkeslettet, men hugsar stadig meir av dei påfølgjande oppvakningane, etter som svevnen mellom dei var vorten stadig lettare samstundes med at kroppen var vorten stadig vaknare, til eg midt på ettermiddagen kjende at eg låg og sveitta med attlatne augo etter å ha sett på dei utolelege siffera på klokkeradioen. Klokka kvart på fire, altså nøyaktig på det klokkeslettet då normalarbeidsdagen var ferdig, forsvann lamminga. Skamkjensla som hadde vakse ut over føremiddagen og så

vakse i aukande fart ut over ettermiddagen, var der enno, men motsatsen, det som hadde byrja som lette og så gått over i forventning, spenning, sjølvoppfordring, og så gått over i eit konstant indre rop til musklane om å gjere slutt på lamminga og løfte kroppen opp frå senga og få kroppen opp i ståande stilling, var no vekke. Eg visste no, klokka kvart på fire, at det var for seint å gå opp på instituttet for i dag, og at det var for seint å ringje opp på instituttet for i dag, og eg kunne igjen tenkje: i morgon tidleg, og så byrje tenkje framover, på moglege aktivitetar for resten av ettermiddagen og for kvelden. Eg gjekk inn på det vesle badet, som låg midt i leilegheita. Her vaska eg meg eller dusja før eg gjekk inn att på soverommet og kledde på meg. Så ut på kjøkkenet til frukost, nesten alltid rista grovbrød med smør og appelsinmarmelade, berre av og til havregraut, eller like ofte havregraut. Alltid kaffi, og alltid utsikten rett inn i ei av endeleilegheitene i den litt nyare rekkja med blokker på hi sida av grusvegen, og alltid utsikten ned på eit kort stykke av den smale og bratte bakken som enda oppe ved universitetsbygga, men som var stengd for all gjennomgangstrafikk. Berre to dagar i veka hadde eg noko fast program. Tysdag bandøving klokka fem, måndag korøving i domkyrkja klokka halv sju. Dette var òg det det hadde blitt til av musikkinteresse mi og musikkaktivitetane mine, og altså det det hadde blitt til av musikken, som alltid hadde fylt livet mitt heilt, utan at eg på noko tidspunkt hadde vore ein musikar og aldri ein god musikar. Då eg var liten var musikken det som fylte livet mitt heilt, slik lufta fyller eit kva slags som helst rom, same kva som elles måtte vere der, og same kor tomt eller fullt rommet måtte vere. Musikken fylte altså alt som måtte vere av holrom i livet mitt, då eg var liten, og på akkurat same måten fylte musikken livet mitt i skuletida og på same måten i den stadig verre skuletida og til slutt i den redselsfulle gymnastida, då musikken redda meg, ikkje i form av den konstante indre musikalske aktiviteten som fann stad til alle døgnetts tider i

hovudet mitt, anten i framgrunnen i det mentale landskapet mitt eller i bakgrunnen, medan eg tilsynelatande berre var oppteken og altså tilsynelatande heilt var oppteken med å løyse likningar eller skrive norsk stil eller med å lese, anten av lyst, noko som var sjeldan, eller av sjølvpålagd eller oftare av andre pålagd tvang, altså ikkje musikk i form av ein slik altgjennomtrengande og altfargande mental substans, men musikk i form av eit praktisk musikalsk prosjekt, eit band, var det som redda meg i gymnastida. Vi var fire stykke, eit heilt vanleg firemannsband med to gitarar, og vi øvde på ein ungdomsklubb, alltid seint på kveld og gjerne langt utover natta og av og til heile natta, dreiv med musikalske aktivitetar om natta, ikkje eigentleg øving, vi snakka alltid om speling, og eg synest enno det er dekkjande, vi møttest alltid for å spele, men ikkje fyrst og fremst for å avspele songane våre, som vi laga sjølve, eller rettare sagt som vokalisten vår laga, det var ikkje desse songane fyrst og fremst som var grunnen til at vi møttest, vi møttest for å prøve oss fram og for å musisere, men ingen av oss var musikarar og aldri gode musikarar, på dei fyrste opptaka er det berre så vidt vi heng ihop idet vi desperat avspelar ein av songane våre, den fyrste av songane våre. Vi flirte forferda då vi hørde på dette fyrste opptaket over PA-anlegget på ungdomsklubben, og viste dermed kor framande vi var for det å spele musikk i lag, og kor framande vi var for kvarandre, men vi heldt fram med å gjere opptak i dette lokalet med den meiningslause akustikken, og det viste seg at det ikkje var songane våre som var grunnen til at vi spelte i lag, vi var uthungra på kontakt og spelte i lag langt utover nettene og av og til heile natta, timeslange bluesgreier, lange dynamiske linjer, heilt ned i styrkegrad, så vi hørde duren i lysrøyrene, og så seint opp i styrkegrad, og med heile merksemda retta mot kvarandre, mot kvar av dei andre, og mot kvar enkelt lyd. Ingen av oss var musikarar, men vi forstod, kvar på vår kant, at vi måtte gje plass til kvarandre, dette forstod vi utan å snakke om det, forstod dette utan å formulere det,

men hadde store vanskar med å lære dei mest elementære ting. Men vi hadde likevel, og kvar på vår kant, forstått det viktigaste, det som alltid er det viktigaste og det heilt grunnleggjande for alt musikalsk samspel, nemleg lyttinga, alltid å bruke ein endå større del av merksemda på det å lytte enn på det å produsere lyd. I pianissimo, enorm intensitet i det å lage lyd, men altså enno større intensitet i det å lytte; i fortissimo, akkurat den same intense konsentrasjonen i det å lage lyd, og i tillegg det reint fysisk krevjande i det å lage lyd, men altså enno større intensitet i lyttinga. Slik kunne det sjå ut, som formulert tanke, men nokon slik formulert tanke fanst ikkje i gymnastida, og fanst ikkje for mitt vedkomande før mange år etter gymnaset og heller ikkje før nokre år etter at den bedrøvelege tida i Bergen var over. Det var ein kordirigent som formulerte denne tanken for meg, men ein seinare dirigent, ikkje dirigenten i domkyrkja i Bergen, dit eg i denne tida gjekk kvar måndag klokka halv sju, nesten same korleis dagsforma var, og skulka berre desse korøvingane ein eller kanskje to gonger i løpet av eit heilt år. I to og ein halv time var eg her i den gamle asymmetriske steinkyrkja i lag med mellom sytti og hundre andre musikkinteresserte og konsentrerte meg her ikkje om noko anna enn musikken vi arbeidde med, Messias til jul, Dvorak til påske, nyare musikk i mai, men no i november altså Messias, og etterpå gjekk eg langs brusteingatene i vågsbotnen og tvers over byen på veg heim, men stakk som vanleg innom Rica på veg heim, ikkje på sitt mest overfylte og røyktjukke tidleg ein måndags kveld, og sette meg ved disken og fekk ein halvliter, og etter ei stund kom gjerne Rashid og sette seg og drakk eit par øl med meg, men denne kvelden skulle han av ein eller annan grunn heim, så eg gjekk på Garage åleine, og vart altså denne stille måndags kvelden, då det ikkje var ei sjel å sjå i døra på Garage bortsett ifrå vakta, nekta på det mest kontante, idet eg fekk klår beskjed om at eg var for full, ein påstand eg på den eine sida ikkje var i nærleiken av å kunne ta alvorleg, og

samstundes ein påstand som eg sjølv straks prova utover all tvil idet det neste eg gjorde, var å gje meg til å diskutere saka med dørvakta, som eg elles, og iallfall i edru tilstand, godt visste var ein fyr som det hadde lite føre seg å diskutere slke ting med. Og så gjekk eg altså heim, bortetter Nygårdsgata, med ein heilt klår intensjon om å leggje meg omtrent klokka elleve og stå opp att omtrent klokka åtte eller omtrent klokka halv ni, medan det som i røynda skjedde, var det som pla skje, nemleg at eg gjorde ingenting av betydning, åleine i leilegheita, til klokka var tre eller halv fire, då eg gjekk og la meg, og så slo opp augo att ein gong mellom halv ni og halv ti, men aldri før halv ni og heller aldri etter halv ti, men altså utan å hugse noko frå denne fyrste av mange oppvakningar i løpet av morgonen, føremiddagen og ettermiddagen enn akkurat det at eg hadde slege opp augo og sett dei raude tala på klokkeradioen.

DET ER SOL ute, men berre to plussgrader. Det blæs. Det kan ein slå fast med det same. Gjennom persiennene over skrivebordet ser eg ut på det tørre graset og det tørre lauvet og dei tørre trea i hagen, og eg kan roleg slå fast at det blæs. Nedanfor hagen, som ein vel må kalle det, det er ikkje ein hage, nedanfor hagen som ein likevel må kalle det, går vegen, lys asfalt med sand og grus og støv. I vegkanten på vår side to grøne bossdunkar og to svarte dunkar til matavfall. Eg trur eg ser lufta dirre så vidt over dei svarte dunkane, som vert varmest i sola. Gjennom den dirrande lufta, dersom ho dirrar, ser eg grus og tørt gras på hi sida av vegen, dirrande, og ein stor haug med gammal snø, dirrande, svart av asfaltstøv og sand, alt saman dirrande, viss det

verkeleg er slik at lufta over dunken av gråsvart plast dirrar. Vi ser ikkje sjøen herifrå, men vi veit at sundet ligg der, og bak dei låge fjella på Kvaløya, havet. Det er ein disig dag. Eller kanskje det er støv, eller skitne ruter. Eg trur mest på skitne ruter. Det er to plussgrader, og det blæs. Det kan ein slå fast. Eg saknar opne vindaug. Eg saknar det opne vindauget på badet. Eg saknar barberinga med høvel framføre ein spegel og gamle kvite fliser, og til venstre eit ope vindaug, av den typen der du skuvar opp den nedste halvdel. Stå der oppe i andre etasje og sjå skrått ut vindaug, ned i hagen til naboen, ein usteld og overgrodd og tørr hage rundt eit einetasjes hus med tak av ubehandla tre, av alle ting, den same sorten treplater, fjølbitar, ser det ut til, som er brukt på veggane, som ein ikkje ser her oppe ifrå. Eit heilt år hadde eg det slik. Desse trehusa såg ein over alt der borte. Rett utføre det opne vindaug, men så langt ned at eg måtte gå nærare for å sjå meir enn berre rekkverket, der, nedfor glaset, gjekk den bratte tretroppa vår ned i to avsatsar utanpå veggen. Om ettermiddagen kunne ein setje seg på den øvste avsatsen i ein av dei ustø lerretsstolane og balansere føtene på rekkverket av ubehandla plank og hønsenetting. Der var det sol, men ingen eigentleg utsikt. Berre låge hus og lauvverk, og der nede i enden av troppa, betongplattingen i bakgården, der studentane delte det andre huset på tomta. Vi skulle kjøpe bil, det hadde vi bestemt lenge før vi reiste. Det var så mange annonsar at vi konsentrerte oss om bmw. Seks-sju bmw-ar kvar dag, for det meste 2002-ar frå syttitalet. Eg kunne godt tenkje meg ein slik liten todørs sedan med krigersk uttrykk og litt for stor motor. Så eg står altså der på badet. Og så byrjar det skje ting. Så roper Grete frå kjøkkenet, ein morgon, ein føremiddag, til meg, som står på badet, eg barberer meg kanskje, for alt eg veit, ho roper og spør om eg veit kva dette er for noko, sekshundreogtredve csi, seks tre null og så bokstavane c, s og i, og eg roper tilbake kva? eller hæ? og ho seier det ein gong til, tek opp att, og seier at det er ein bmw,

ein bmw sekshundreogtredve csi, veit eg kva det er for noko, har eg vore borti det nokon gong? Ja, no skjer det ting, for no lèt eg opne vindaugene vere opne vindaugene og takplater av tre vere takplater av tre, og sjå, der kjem eg springande ut av badet og spring inn på kjøkkenet, ut på kjøkkenet, gjennom den smale, teppelagde gangen, eigentleg berre ein halv meter av denne smale, teppelagde gangen før eg står ute i kjøkkenet der Grete sit i frukostkroken, som det heiter, ei open løysing, og der sit Grete med avisa, Chronicle, framføre seg, oppslegen på bilannonsane, med den gule tusjen i høgrehand. Ho ser ned i annonsane og seier har du vore borti det? Og eg seier det er no den tøffaste, seier eg, det er no den tøffaste, og endå ein gong det er no den tøffaste bilen som er laga nokon gong nokon stad, og Grete seier syttisjumbilmodell, og så seier ho prisen. Og eg tenkjer syttisjumbilmodell, og så tenkjer eg på prisen, og prisen er ikkje høg, prisen er to tusen dollar. Eg spør to tusen? og Grete seier to tusen, og eg seier ring, og Grete ringjer og legg att beskjed, og no sit vi her, på veg. På den amerikanske vegen, med store, grønne skilt på sida av vegen og store, grønne skilt over vegen, dei store, grønne skilta med stor, kvit skrift, vegnummer og namn på byar og avkøyrslar. Vi har takluka open og med dei to svarte plastbrytarane i konsollen mellom seta har vi heist ned dei to små bakvindauga, så no har vi gjennomlufting utan trekk og utan altfor mykje støy. Klimaanlegget verkar ikkje, men alt anna verkar: elektriske speglar og vindaugsheiser, den elektriske takluka, den originale Blaupunkt-radioen med mekanisk programmering av fem stasjonar og med to digre basselement under baksetet som er forma som to bøttesete, i tjukt, svart skinn, slik som resten av interiøret. Men vi sit framme, i like gode sete, med god plass mellom oss, og med eit langt panser i fargen metallisk rosetre mellom oss og motorvegen. Radioen er på, og vi høyrer på pbs, dei har pengeinnsamling til finansiering av drifta denne veka, og vi har ikkje vore her i meir enn ein og ein halv månad, så dette er vår fyrste penge-

innsamlingsveke på pbs, så vi er ikkje leie av det utidige maset om pengar, berre send oss litt meir pengar no, så skal vi slutte å mase, vi kjenner oss litt som kaliforniarar, som nordkaliforniarar, vel å merke, litt som ekte berkeleyfolk, utan kabel, men med ein gammal bil med radio. Vi er på veg til byen, Grete til ein samankomst for utanlandske universitetsfolk, eg til Shout!, der eg skal vise meg fram og late dei høyre stemma mi og late dei ta bilete av meg, kanskje filme meg òg, kven veit korleis det fungerer. Det var Jennifer som kom med ideen, eg trur det er Jennifer ho heiter, ho visste heller ikkje heilt korleis det fungerte, sa ho, men ho visste at byråa tok bilete av folk og snakka med dei. Kanskje hadde ho prøvd det sjølv ein gong, men det er ikkje sikkert alle byråa gjer det på same måten. Ho meinte eg verka sympatisk og hadde ein interessant aksent. Det sympatiske låg nok, tenkte eg, i at eg sa lite. Ho gjekk rett på sak: har du prøvd deg som skodespelar? Nei, det hadde eg no ikkje. Og det har eg no ikkje, slik artar det seg iallfall så lenge eg held på avstand eit par vonde minne frå gymnaset. Vi sit, ho og eg, ute i det kombinerte kontoret og venterommet til Lisa, og Jennifer, ho heiter Jennifer, går rett på sak, men ho er høfleg og avmålt. Eg synest du skal prøve, seier ho. Eg merkar at eg sit og nikkar, og om litt seier eg kanskje det, og akkurat det er det eg tenkjer òg: kanskje det. Det vert ein pause, og i denne av alle pausar tenkjer eg på endå ei setning: Det er berre presens. Det er berre notid. Dette er alt som finst. Jennifer er her. Eg er her. Den store, blå dunken med drikkevatn på den kvite vasskjøleren i keramikk med den vesle, kvite tappekranen i plast og stabelen med kvite plastkrus er her. Den opne glasdøra ut til tregolviet på terassen er her. Skrivebordet med telefonen og trebrettet med sand der nokon har laga endå eit nytt landskap med den vesle raka i mørkt tre, den vesle kammen i mørkt tre, desse to tinga på skrivebordet er her. Og bak skrivebordet Tracy, ikkje til å undre seg over at ho har eit amerikansk namn, ubestemmeleg ung, femogtjue? tredve? Ho er medisinar, ferdig

utdanna. Eller tek ho kiropraktikken ved sida av? Tynn og ubestemmeleg. Smalt ansikt, smale hender. Ho er her. Ho sit bak skrivebordet. Døra ut er her. Og den attlatne døra inn til behandlingsrommet, der Lisa sakte går mellom dei tre raudbrune skinnbenkane der det ligg folk på magen og pustar, den døra er her. Eg og Jennifer ventar. Jennifer er òg smal, tynn og ubestemmeleg, kanskje over førti, heilt sikkert over førti, smalt, alvorleg ansikt. Ein gong fortel ho, når eg spør kva ho får ut av behandlinga, men likevel nokså uoppfordra, at ho ein gong vart valdteken. Ho seier ikkje kor lenge det er sidan, men ho forklarar korleis ho vart halden, og korleis ryggrada hennar har halde fast på det, ikkje klart å gje slepp på det. I denne fasen arbeider ho mykje med nakken. Richard kjem ut og smiler og seier hei til oss før han går bort til Tracy, som smiler tilbake bak skrivebordet. Då han går mot utgangsdøra og opnar henne, rett ut mot troppa utanpå huset, akkurat som vår tropp, snur Tracy seg bak skrivebordet og smiler igjen og ser på meg og seier at no kan eg berre gå inn, så eg reiser meg medan eg smiler tilbake og seier ok og takk skal du ha og så snur meg og smiler til Jennifer og så opnar døra og går inn til Lisa og den ledige benken og dei to andre benkane der det ligg eit menneske på kvar og pustar. Eg legg meg ned og tenkjer på Richard, som har tenner som ein tredveåring og rygg som ein nittiåring, så eg vil tippe ein stad mellom femogtredve og seksti. Han er så nøgd med behandlinga at han har fått faren sin, den kreftsjuke faren sin, til å prøve det same. Faren, den verkeleg alvorleg kreftsjuke faren, er berre litt eldre enn Richard sjølv, eller kanskje til og med litt yngre, og verkar skeptisk. Etter kvart kan det verke som han kjem til at femtenminuttsøktene til Lisa iallfall ikkje er noko meir livgjevande for svulsten enn for han sjølv, så han kjem att, til nye behandlingar, eller justeringar som det heiter her. Eg møter han etterpå, eg er på veg ned og han på veg opp troppa på utsida av huset, også dette eit toetasjes hus med kledning i gråblanke plater i den

oljerike, tropiske? subtropiske? tresorten ein ser overalt. Vi smiler og spør korleis det går, og eg seier bra og han seier ikkje så verst, og så går han opp til Lisa og eg går ut gjennom den vesle hagen og ut gjennom porten eller døra i det mannshøge ubehandla tregjerdet, og så er eg ute på Solano, som ligg i sola med bilar og butikkar og det heile. Eg følgjer fortauet eit par hus nedover og går opp troppetrinna, i mørkt ubehandla tre, til puben på Solano, som ber namnet til tobakkshandelen som ein gong heldt til i det einetasjes trehuset med dei små romma. Inne luktar det søtt øl og tobakk og vanilje. I dei tre djupe og holete lenestolane framføre peisen til høgre sit det folk og les aviser frå dei store bunkane. Dei to treborda til venstre er opptekne, ei dame som les og eit yngre par, jau, eit yngre par, ein ung mann, ei ung dame. Dei gjer ingen ting. Sit med kvar sin latte som mjølketyrste born og ser ut som dei ventar på eit signal. Eg gjev dei ikkje noko signal. Gjennom døra rett fram, inn i den neste stova, som har opning mot den vesle bakgarden, ser eg den vanlege gjengen, som eigentleg berre har éin fast medlem, dei andre kjem og går, men det sit støtt to, tre, fire, fem mann der, og alltid han, den eine faste medlemmen. Eg går inn til høgre, forbi lenestolane, bort til det som sikkert var butikkdisk ein gong, og bestiller øl. Jenta er blid og spør kvar eg er ifrå. Eg seier eg er frå Noreg. Eg har ingenting å skjule. Å, seier ho. Der er sikkert alle mykje høflegare enn her, seier ho. Dette kjem litt brått på meg, og ho får eit dårleg svar. Eg prøver å gjere godt att med å skryte av plassen, og ho er ikkje mindre blid. Det går godt, dette. Eg tek halvliteren, den amerikanske pinten, med meg og går inn ved sida av bardisken til den faste gjengen, som altså berre har éin fast medlem, den kortvaksne, lute, nikotinmagre og ubestemmelege, ubestemmeleg som ingen andre, eg trur han har kome hit frå austkysten, men til og med Berkeley er for kaldt for han, han vil ha tropisk klima. Ein gong såg eg han på dansegolv et etter ein konsert med eitt eller anna band nede på den baren på San Pablo. Og

nokre dagar seinare kom han til å nemne den plassen til nokon av dei tilfeldige medlemmane i den faste gjengen. Det er ein bra plass å danse, sa han. Han dansa med capsen, av irsk type, på hovudet, brukte dette hovudplagget som ein rekvisitt i den utspekulerte dansen sin, som var ein dans med ei dame, det kunne sjå ut som han kjende henne, kanskje var han gift? Dei dansa jass. Korkje meir eller mindre. Han såg ikkje meg. Vi helser, utenkjeleg å ikkje helse, og eg set meg ned ved det vesle trebordet i hjørnet, tek fram lesestoff og røyk. Gjer meg oppteken. No er det ein eller annan roman dei snakkar om. Og det får meg, av alle, til å tenkje på, av alle ting, gymnaset. Dei snakkar om ein eller annan roman, eg tenkjer på gymnaset. Gjenopplever, er det for sterkt? gjenopplever gymnaset. Dei snakkar om den siste og den førre romanen. Om dei to siste, om den fyrste, om dei to fyrste romanane. Om den tredje romanen, den hugsar dei ikkje tittelen på. Kjem ikkje på det. Dei har det på tunga, alle fem, dei sit på kanten av stolane, to av dei, ikkje den faste medlemmen med capsen og det tørka ansiktet, han sit og vippar med foten og røykjer, men to av dei andre. På kanten av stolane. Kjem ikkje på tittelen på den tredje romanen. Og eg tenkjer på gymnaset, og det er rart, for vi snakka lite om romanar på gymnaset. Litt, av tvang, eller av sjølvpålagd plikt. Dei kjem ikkje på tittelen, men dei hugsar innhaldet i romanen. Det som er inni, hugsar dei. Dei har ikkje gløymt. Men så er det den fyrste romanen att, og den andre og den siste, den nyaste, den som ikkje alle har lese. Eg røykjer og tenkjer på gymnaset, asfalten på vegen til gymnaset. Den svarte, og av og til grå asfalten på vegen til gymnaset. Grusen og til og med sanden og støvet og det våte dropspapiret, av alle ting, på vegen til gymnaset. Regnet og trea og husa og kiosken og dei relativt få bilane på vegen til gymnaset. Det byrjar bli mykje om desse romanane no. Det er som om dei som skriv, ikkje verkeleg skriv med mindre dei i fullt alvor sit og kokar i hop eit eller anna overspent melodrama med menneske, menneske på menneske, og

med personar, med figurar, med karakterar, med menneske, menneske på menneske på menneske, og med karakteristikkar, med presise, av alle ting, personteikningar, med figurar, med sterke portrett, med skikkelsar, klumpete innretningar som trampar rundt i blottlagde heimar og ter seg, og oppsøker kvarandre og unngår kvarandre på dei mest klossete vis, som dultar borti kvarandre, i reint metaforisk forstand, som skallar i kvarandre, metaforisk, sparkar kvarandre, i reint metaforisk forstand, i skinnleggen under bordet og kjem med orsakingar, rungande, gestikulerande orsakingar, og lurar på om det har gått bra, gjekk det bra? gjekk det bra? Men som så held fram med å trampe rundt i sine blottlagde heimar, frå rom til rom, utan varsel i god marsjfart rundt svingen og ut på kjøkkenet, denne karikaturen av eit kjøkken, denne sterke skildringa av eit kjøkken, denne fine, men kvifor då så margskjerande pinlege? antydninga av eit kjøkken, kjem rundt hjørnet og trakkar, idet dei utløyser eit langt og langvarig, aldri endande ras, eit endelaust ras av ulydar, smell, rammel, tunge brak, fleire smell, kort sagt eit langt ras av støy, trakkar, idet dei utløyser eit slikt ras av støy, inn i den siste av alle situasjonar dei skulle ha trakka inn i, denne av alle situasjonar, dei av alle, dei burde visst at rundt dette hjørnet venta ikkje berre eit kjøkken, så fint skildra, men dertil ein situasjon, også han fint skildra, ei sann perle av ei utmålande og gjenkjenneleg skildring av ein situasjon, men dei burde visst meir, ikkje berre kjøkken, ikkje berre situasjon, der, ved bordet, men dertil den siste, den siste av alle situasjonar nokon skulle trakka inn i, og aller minst dei, av alle. Eg tenner på røyken igjen, ser meg diskre rundt og drikk av ølet. Den faste gjengen har gått over til å snakke om Napoleon. Det er den faste medlemmen som fortel korleis Napoleon ein gong takla eit soldatopprør, soldatane var utslitne, utvakte, svoltne, og dei fraus. Det var kulden hærføraren utnytta for å få dei inn att i rekkene. Det er greitt, sa han. De kan gå. Men fyrst må de levere frå dykk våpen, oppakning og uniform. Det slår meg at

Napoleon snakkar i presens, slik eg òg har det med å gjere: Eg sit her og røykjer og drikk, eg og Jennifer sit på venterommet til Lisa, eg og Grete sit i kvart vårt svarte skinnsete på veg over bukta, ho til samankomsten, eg til kva det no eigentleg er for noko, det som skal skje på dette agentbyrået med det påfallande enkle visittkortet. Berre ei kvit flate med ein liten logo dregen litt ned mot høgre hjørne: ordet Shout! i raudt, i ein dot.com-aktig grotesk. Eg snur kortet, og det er like blankt på den andre sida, men her er det ingen logo, berre kvitt.

Ellisiv Lindkvist

Født i 1973

Bor i Oslo

ellisivl@online.no

Kortprosa

Alt jeg skriver, er sant

Du trenger ikke forestille deg noe. Jeg finner ikke på noe. Jeg har ingen fantasi. Jeg har bare lyst til å fortelle om meg selv. Hvordan det er å være meg. Hva jeg tenker og føler. Det kan jo være så mye liksom, på en måte, litt av hvert. Alt jeg skriver, er sant. Alt er virkelig. Noe annet finnes ikke. Jeg har blitt banket. Jeg har blitt voldtatt. Jeg har vært sammen med en psykopat. Jeg har prøvd å ta livet mitt. Hva mer vil du vite? Hva mer kan du kreve? Jeg vet at jeg bor i et av verdens rikeste land, men hvorfor er jeg så ulykkelig? Jeg spiser lykkepiller. Men det er jo tåpelig å kalle dem det. Man blir ikke lykkelig av å bli mindre ulykkelig. Jeg er begavet. Jeg er vakker. Jeg er tynn og søt og pen og helt uimotståelig for enkelte menn som foretrekker en viss type kvinne. Slik som meg. For jeg er jo en type. En type kvinne. En som drar på hyttetur med turkis glitterdress. En som siterer Ibsen på tangokurset. Og senere siterer jeg Éluard. Enda senere Tor Jonsson. Ja da, jeg har lest Glassklokken (en bok for alle) og Mrs. Dalloway. Jeg har også lest Jeg tør ikke fly. Og jeg tør fly. Jeg har flydd opp og ned Norge tusen ganger. Jeg har flydd på kryss og på tvers. Jeg er ikke redd for å fly. Det er to hundre ganger større sjanse for å dø i en bil enn i et fly. Dette handler ikke om døden. Det handler om livet.

Jeg er en mann

Jeg er en mann. Jeg er nøytral. Jeg snakker sant. Jeg lyver aldri. Jeg er objektiv. Jeg er en mann. Jeg kan skrive. Jeg har utdannelse. Jeg har leilighet. Jeg har lappen. Jeg er en mann. Jeg kan løpe. Jeg synes kvinner er vakre. Jeg kan snakke. Jeg liker å pule. Jeg er en mann. Jeg kan lese. Jeg er intelligent. Jeg er klok. Jeg får lett orgasme. Jeg er en mann. Jeg kan lage mat. Jeg kan smile. Jeg vet hva kvinner liker. Jeg betaler regninger. Jeg er en mann. Jeg liker menn. Jeg liker å pynte meg. Jeg har høy sosial intelligens. Jeg har tredve skjørt. Jeg er en mann. Jeg bruker sminke. Jeg har hull i ørene. Jeg er empatisk. Jeg har en vagina. Jeg er en mann.

Venninner

Jeg vil ha venninner med høyere utdanning og klare ambisjoner. Jeg vil ikke ha venninner som gifter seg og får barn. Jeg vil ikke ha venninner som gifter seg i kirka og lar faren følge dem til alters. Jeg vil i hvert fall ikke ha venninner som skifter etternavn og tar mannens etternavn. Jeg vil ikke ha venninner som tror vi lever i et likestilt land, som ikke ser realitetene. Jeg vil ikke ha venninner som føder barn, og som dermed gir opp egen karriere. Jeg vil ikke ha venninner som er gravide. Jeg vil ikke ha venninner som bare snakker om og er opptatt av barn. Jeg er ikke interessert i venninner som bare kan gå ut på onsdager for da har pappaen barna. Jeg vil ikke ha alenemødre til venninner. Alenemødre burde tenkt seg bedre om før de fikk barn. Jeg vil iallfall ikke ha alenemødre som bor i Distrikts-Norge til venninner. Hva skal jeg med slike venninner? Jeg vil ha tøffe, sterke og kule venninner. Venninner som har utdanning, ambisjoner og penger. Venninner som er likestilte, feministiske og seksuelt frigjorte. Som er trygge, morsomme og ambisiøse. Venninner som er urbane, kulturelle og kommer fra ressurssterke middelklassehjem. Venninner som er voksne, og som liker å ta seg en øl, ja, som kan gå på fylla. Jeg vil ikke ha venninner som er alkoholisererte eller avhengig av andre stoffer. Jeg vil heller ikke ha venninner med psykiske plager og depresjoner. Jeg vil ikke ha syke venninner. Jeg vil ikke ha venninner som går på trygd. Jeg vil ha vellykka venninner. Jeg vil ha venninner.

Slike ting som piker liker

Porno, dildoer, menn med muskler og store peniser, kraftkarer som kan ta dem hardt mens de sier griseete ting inn i ørene deres, grisespråket gjør dem så kåte, så kåte, de stønner, de skriker, de får ikke nok, de skriker, mer, mer, hardere, hardere. Pornoblader, pornofilmer, dildoer, vibratorer i alle farger og størrelser, menn i alle farger og størrelser, de får ikke nok av menn og vibratorer og grisesnakk inn i ørene, peniser og vibratorer i alle hullene samtidig. Mer nå, fortsett, sier de. Hvis mennene forstår hva de sier, for munnen er full, mennene fortsetter, uansett, de gir seg ikke, de lener seg over dem, knuller små pikene slik de liker, og hvisker i øret deres – nøff nøff.

Leilighet

Vi som deler leilighet, går rundt på femti kvadrat og støter borti hverandre, en dobbel nødvendighet; hjelpeløst som om vi er tvangsplassert her og stilltiende må holde ut. Vi som deler leilighet av praktiske og økonomiske årsaker og derfor ikke klarer å komme oss ut, det har noe med følelser å gjøre også, likevel er det det rent materielle og finansielle ved situasjonen vi skylder på. Vi som deler leilighet og stirrer lengselsfullt ut av vinduene enten det er sol eller regn der ute, går fra rom til rom som vår egen skygge, kaster et blikk over skulderen for å se om vi blir forfulgt. Og av og til når vi støter borti hverandre, trekker oss unna, redde for hva vi kan finne på å gjøre med hverandre.

Ikke urimelig

Jeg er ikke urimelig, sier jeg. Så lenge du har jobb, leilighet og bil. Så lenge du har penger, betaler regninger, mat og øl. Så lenge du handler mat, lager mat, vasker opp, rydder, støvsuger og vasker golv. Så lenge du maler, snekrer, henger opp lamper og pusser opp. Så lenge du masserer meg, trøster meg, gir meg komplimenter og orgasme. Så lenge jeg får bestemme hvor skapet skal stå og du flytter det dit. Så lenge jeg får bestemme hva du skal ha på deg, hvilke fester og konserter vi skal gå på. Så lenge du ikke er sjalu selv om jeg flørter, danser, snakker, kysser eller ligger med andre. Så lenge du aksepterer dette, vil jeg elske deg slik du sier du elsker meg betingelsesløst og gjør alt for meg. Jeg bare setter opp noen få og enkle kjøreregler. Jeg er ikke urimelig. Jeg elsker deg jo.

Hun også

Hun er en stjerne. Kanskje den vakreste kvinnen. Hun lager sine egne forestillinger. Hun gjør alt selv. Hun er superpen. Hun har utstråling. Hun lager gode forestillinger. Hun får gode kritikker. Alle vet hvem hun er. Alle i miljøet. Hun kan få hvem hun vil. Hun er skuespiller, billedkunstner, danser, produsent. Hun er alt i ett. Hun er talentfull. Hun vet hva hun vil. Hun kan snakke. Hun kan snu en forsamling. Hun har *det* blikket. Hun er alltid pen. Har pene klær. Har sjarm. Har en veltrent formfullendt kropp. Hun kan få hvem hun vil! Og så velger hun en mann med barn. Slik at også hun, som har vært den perfekte illusjon om det vellykka livet, slik at også hun plutselig må gå på utstilling med et barn ved sin side og spørre vakten om barnet kan få gå på installasjonen. Vakten sier at det kan barnet, bare det ikke løper. Hun gjentar dette til barnet. Og jeg syns så synd på henne, for hun hadde alt, og nå har hun et barn.

menn har sagt til meg

Du har vakre øyne. Så pen du er når du blir engasjert. Jeg liker deg. Du er smartere enn meg. Jeg liker at du banner. Du er litt frekk. Du har alltid så fine klær. Du er nydelig. Skal vi ta en kaffe? Kan jeg ringe deg? Kan jeg få telefonnummeret ditt? Kan jeg få spandere middag på deg? Skal vi gå på kino? Du kan ikke mene at Ibsen er bedre enn Hamsun. Du er en spennende kvinne. Jeg er forelsket i deg. Du er den beste dama i byen, ok i verden. Hva vil du at dine barn skal hete? Blir du kåt av å skrive? Hva mener du egentlig? Hvordan overlever du? Hvordan foretrekker du egget? Ikke presenter deg hvis du ringer. Jeg er glad i deg. Du har så myk hud, babyhud, hvor gammel er du egentlig? Du har så sexy rumpe. Så lett du blir kåt. Jeg liker at du kommer. Fortell meg om første gangen. Hvor mange menn har du hatt? Har du hatt sex med en kvinne? Har vi ligget sammen nå? Du har så følsomme tær. Du er en småling. Jeg tror du liker det. Din lille grisejente. Jeg skal teste meg. Jeg har ingen kjønnssykdommer. Jeg synes vi har et bra sexliv. Du er den råeste kvinnen jeg har møtt. Er du gravid? Hvorfor har du ikke sagt det før? Tar du med deg søpla når du går? Jeg elsker deg. Vil du gifte deg med meg? Hva har jeg sagt? Jeg vet at du har en annen. Treffer jeg deg igjen. Hvem er du egentlig? Jeg savner deg. Hvorfor vil du ikke være sammen med meg? Jeg er ikke gift. Jeg er skilt. Hva gjør en pen jente som deg sammen med en mann som meg? Skulle jeg aldri sagt det? Hvorfor svarte du ikke på brevet? Er det fordi jeg har barn? Hvorfor kan du ikke si det som det er? Jeg har møtt en annen. Jeg er glad du forstår. Jeg satte pris på tiden sammen med deg. Kan vi være venner? Hvorfor går du ikke? Hvorfor er du sammen med meg da? Dra hjem nå. Du er mislykket. Du burde slanke deg. Du kommer aldri til å skrive noe bra. Hvorfor er du redd for å leve? Ta livet av deg da hvis det er det du vil. Du er dum. Du er barnslig. Du er utrolig selvopptatt. Du er sprø. Du er syk. Du er ufordragelig. Jeg hater deg. Jeg avskyr deg. Dra til helvete.

Jeg synes ikke det er vakkert

Sa hun inn i en avis. Jeg følte meg truffet. For jeg hadde trodd at det var slik det skulle være. Jeg innså at jeg var ganske dum. At det var så mye jeg ikke hadde skjønt. At jeg hadde vært kjempesulten en rekke ganger og blitt uutholdelig mett, ikke bare mett, men kvalm. At jeg hadde kastet opp. (Forsvinnende liten fantasi.) At jeg ikke hadde sett, ikke forstått. At jeg hadde holdt på og trodd og lengtet og ventet at noe skulle bli annerledes. At kjærligheten fantes et sted. Elsk meg bort og så videre. Jeg var en kyssogklemfugl. Jeg holder ikke ut å tenke på det. Så ikke strukturene, skjønte så lite. Det eneste som hjelper mot tanker er hud. Men har man ikke tanker lengter man likevel etter hud. Det er de eneste tankene man har. Æsj. Så pubertalt. Æsj. Så tåpelig. Æsj. Så begrensende. Forsvinnende lite intellekt.

Hvorfor kan ikke jeg?

Hvorfor kan ikke jeg skrive dikt? Der jeg sier at heisekraner er vakre skapninger. De oransje heisekranene reiser seg som stolte aristokrater og rydder opp i byen, bygger boliger til menneskene. Heisekraner kan være vakre, med sitt innfløkte reisverk i jern. Jeg bor så høyt oppe i etasjene at jeg ser mer enn trær og fugler. Ha-ha. Teller kirkespir og tak på blokker, likevel lavere enn meg. Jeg ser ned på heisekranen. Den bittelille føreren sitter inne i et bittelite hus. Han styrer heisekranen rundt og rundt og rundt. Han sender et signal, tre til venstre, tre til høyre opp og ned. Han sender kodespråk til fuglene.

Søndagsmorgen

Det kommer jenter ut fra bygårdene. Jenter som er bustete på håret, smiler ned til asfalten og skynder seg forbi. Jenter som holder kåpa sammen med hendene for å skjule skjørt og utringete topper under. Jenter med uryddige ansikter, rester av trøtthet og gammel sminke, de lister seg over asfalten denne stille søndagsmorgenen. De er sultne, selv om de er fornøyde, de har ikke fått frokost, de har ikke sovet mange timene. De har ikke begynt å tenke på det som kan bli en bekymring, de bare savner tannbørsten, sminkefjernerer, noe å spise og en ren håndduk. Jentene som kommer fra hver sin bygård, hver sin leilighet, hvert sitt rom. Jentene som fortsatt er fornøyde over det lille de har blitt tildelt denne natta. Jentene som alltid vil ha mer, men ikke alltid får mer. Jentene som på forhånd har tatt på seg sitt peneste undertøy, barbert armhuler, legger og bikinilinje. Jentene som alltid må huske på alt, til og med ha kondomer i handveska. Nå går de her langs gatene med smilene festet til asfalten, noen av dem går innom seven-eleven, kjøper en pølse og støter borti hverandre. Jentene, som vet at de ikke får mer enn det de selv sier ja til, tar rikelig med ost og løk på pølsa. Jentene som sniker seg ut og hjem hver søndagsmorgen før byen riktig våkner og de vil bli observert av joggere, kjernefamilier og hundeeiere.

Don't be cruel – karaoke i Taivalkoski

– TV er her, sier Irma når vi kommer inn i lokalet. Jeg skjønner ikke hva hun mener, jeg ser bare TV-skjermene som viser teksten for de som skal synge. Vi går bort til baren. Jeg ser på menyen, sangmenyen. De andre diskuterer hva de skal drikke. Jeg ser på dama som har ansvaret for hvem som skal synge. Hun er lita og tykk med en altfor stram rød genser og antydning til bart på overleppa. Hun er sikkert nærmere seksti, eller ser sånn ut. Jeg finner en sang, går bort til henne, sier jeg skal synge den. Hun protesterer ikke, bare smiler og spør om navnet mitt. Jeg kjenner meg i storform, jeg skal synge, jeg er virkelig i slaget, nå blir de andre imponert. De andre bestiller drikke i baren og hun roper navnet mitt.

I det samme teksten vises på skjermen og det er meningen jeg skal synge, innser jeg det: jeg burde valgt en annen sang. En sang jeg kan. Denne sangen husker jeg ikke melodien til, langt mindre teksten. Ikke har jeg varmet opp eller sunget på flere måneder. Stemmen er rusten av vin, det piper, det gneldrer. Det kalles hybris. Jeg skulle være så forbanna modig, vise de andre at jeg ikke er redd for å dumme meg ut, melde meg på, uten-å-betenke-meg-noe-særlig-større-om, din dumme tosk. Nå skjønner jeg hva Irma mente med at TV er her. Finsk TV! Som om det at jeg står her foran alle disse fremmede menneskene, ikke er nok i seg selv, en kameramann filmer begeistret hele fadesen. Mens teksten altfor uforståelig flimrer over skjermen og jeg prøver forgjeves å treffe rette tonen eller rette ordet.

Når refrenget kommer, tar jeg meg sammen. Jeg gjør det til en greie, *a thing*, jeg overdriver, tar det ut, tar det opp, tar det ned. Jeg gjør det til et stunt, et klovnestunt riktignok, men like fullt et stunt. Jeg overlever. Etterpå sier jeg til de andre at nå kan hvem som helst synge. You were good, sier en av dem. Jeg smiler tilbake, jeg skjønner hva som ligger i et slikt *good*. I det ligger: vi så du ikke kunne den

sangen og det tatt i betraktning klarte du deg ikke så verst. Finsk TV kommer og forteller meg at jeg kan synge på nytt, ta en annen sang. TV-mannen smiler oppmuntrende. Jeg smiler tilbake: of course.

Damen med barten, som er ansvarlig for det hele, går på scenen og synger en finsk kjærlighetssang. Jeg går i hvert fall ut fra at det er en kjærlighetssang, finsk er den utvilsomt. Den lille stygge dama gjennomgår en transformasjon. Hun har gjort dette før, hun kan dette, hun mestrer det til fulle. Når hun inntar scenen, stråler det fra henne, den lille dama har en stor stemme. Det osrer en glede fra henne over å synge som gjør henne strålende vakker. Jeg er mildest talt imponert og tenker at det finnes mennesker som gjør karaoke til en kunst. Jeg har alltid latterliggjort karaoken tidligere. Nå har karaoken latterliggjort meg.

Men jeg har tross alt overlevd ydmykelsen. Jeg får vin som de andre har kjøpt og har ikke gjort noe verre enn å dumme meg ut. Jeg trøster meg selv med at jeg ikke kjenner disse menneskene. Jeg vet ikke om jeg kommer til å treffe dem igjen, jeg snakker ikke språket deres, jeg har ikke snakket med noen av dem i mer enn ti minutter. De vet ikke hvem jeg er, de vet ikke hvor jeg kommer fra og hva jeg har gjort tidligere. Nå kan jeg ha klovnerollen resten av kvelden, jeg kan være den som overtaler de andre til å synge. Det gir meg faktisk en berusende frihetsfølelse, for etter denne fadesen – til og med filmet av TV – kan ingenting verre skje. Jeg har plutselig et enormt register å spille på, jeg trenger ikke beskytte meg, eller være redd. Jeg har allerede dummet meg ut, nå kan ikke noe mer vondt skje i verden. Iallfall ikke her inne i karaokebaren i Taivalkoski. Jeg er klovnen. Jeg går opp og synger Love me tender.

Kjersti Kollbotn

Født i 1959

Bur i Tromsø

kjerkoll@online.no

Dikt

Eg er mamma utan augnelokk.

Eg er mamma. Eg skal vere god.

du vert lagt i halsgropa mi og eg kastar opp
det er altså slik eg luktar
no er det du som ber meg

eg slikkar opp restar av livmor
tenkjer vi skal vere i lag for alltid

det er meg du må elske

Fingrane mine langs etter veggane, kjenner linjene i furupanelet, det grove treet i fingertuppane, vere menneske mellom glipene som opnar seg og som eg kan stå i og vere i balanse mellom det som held på å dø og det som vil halde seg i live. Eg sit i alle stolane i rommet. Flyttar meg frå stol til stol og ser ut i rommet frå ulike vinklar. Stilla legg seg innåt huda mi og held meg fast. Vatnet kokar i kjelen på omnen, lyden av vatnet blandar seg med bulderet inne i meg. Eg tenkjer på mennene som sleit seg framover med ein slede i skruisen med eit mål for auga; å gå til Sørpolen eller Nordpolen. Vandringa over stovegolvet med smular i glipene mellom golvplankane. Her er ingen skruis. Golvet er horisontalt. Eg har ingen slede etter meg. Eg vandrar innom veggane i eit hus. Fram og tilbake. Vaskar skitne laken, skåler med feittrender, knivar, gaflar og skeier med restar av middagsmat.

Det vart ein hard vinter. Hardare enn nokon gong. Hard som skalken av eit gammalt brød.

Eg hadde ikkje sagt noko, berre brumma eitkvart ned under rundinga i kjolekanten mot halsen. Det banka under skinnet over halsbeinet. Eg strauk håret tilbake og skaut haka fram så stramt at brumminga gjekk over i piping.

Eg held fram med å pipe. Eg har gått bort til sofaen og sleppt kroppen ned mellom dei tjukke putene. Beina vert liggande på skrå utover og magen går opp og ned. Dette stramme på innsida held eg under kontroll gjennom å pipe ned i kjolekanten. Ein tanke stikk i attom tinningen, han tek over føtene, hendene, munnen, fingrane, neglene. Neglene yst på fingertuppane. Mammaer som bur i andre heimar, har ikkje slike negler som eg har. Dei har runde mjuke munnar og tunga er i normal i storleik, ligg ikkje som eit kjøtstykke i munnen og stengjer for alle dei vakre orda ei mamma skal ha i munnen sin. Munnen min er risp på risp. Ei flerre tvers over andletet. Eit glidelås.

Eg spør barnet om å lese eit dikt, og han les, med restar av kveldsmat mellom tennene og i ein altfor stor pyjamas les han dikt med stort alvor, orda rullar gjennom kroppen hans, hakkar seg ut gjennom munnen, etterlet seg eit spor, ei retning, ei opning inn i eit landskap som rører på seg, eit landskap som vert tint og det skal kome til å renne og renne, han opnar andletet mitt, opnar fanget mitt, isen i skålene tinar, og skålene sprekk, vi renn, vi renn og blandar oss, auser doser av glede inn i kvarandre, borer hol. Ut virvlar små knepp av lukke.

du kan puste
men berre i meg
og gjennom meg

når du drøymmer
skal det ikkje vere andre der enn meg
og når du gret
går eg min veg
og når du ler
vil eg også gå min veg

eg held buret reint
slik skal du puste fritt

Eg dreg hår ut av huda, har starta ved navlen og på innsida av låra der det første møtet mellom oss var. Navlestrengen som knytte deg og meg saman. Glatt og mjuk. Ein navlestreng, den som alle barn og mammaer har mellom seg, strengen som pumpar liv frå den eine til den andre. Slik skal det vere. Liv som i endelause somrar med sykklar, dragar, badebukser, blåe horisontar, rosinbollar ved hagebordet, og ein vasslange med vatn tappa frå kalde røyr i kjellaren, og alle skulle springe igjennom spruten, og så skulle alle hyle og springe ein gong til, og vi skulle ta slangen og sprute på kvarandre og vi skulle hyle endå høgare, slenge oss ned og be om nåde, nåde medan vi skulle le og le og ynskje at denne dagen aldri skulle ta slutt.

Eg dreg hår ut av huda. Det vart ingenting av ingenting. Eg er berre ei mamma. Denne eine. Eg er ingenting anna. Skeiv. Og eg tenkjer at det er betre at det er veldig skeivt, enn berre litt skeivt, det er i det heile betre at det er frykteleg skeivt. Alt blir tydelegare då.

linerlehaust

mor er død
eg går gjennom parken
mellom trestammar med kroner av liv
ho er i lauvet og himmelen er steinlagt

Liv klipt laust frå eit anna liv. Eg vart fødd ved ei elv som kan renne stor og bli større enn plassen ho har, og ho kan strøyme utover bøane der sauene beitar i oktober med frost i våt ull. Slaktinga ventar. Etter sommaren ventar slaktinga. Det er alltid noko som ventar. For sauene ventar slaktinga. Den konkrete. Den som tappar livet ut gjennom halsen. Raudt liv som dryp, drope for drope til det stansar opp. Eg rører i blodet. Eg veit ikkje neste trekk. Døden i ei grav to meter og tjue under overflata. Der talar ingen.

Fjellovergangen har vore stengd ein heil vinter. Den gule maskina opnar vegen med roterande blad. Lagar ein korridor mellom dei høge veggane av kvit snø som innsida av ei kiste. Eg skal heim. Det er vår. Eg er på veg heim. Eg er komen heim. Har køyrt atten hundre og tjuetre kilometer for å kome heim. Har køyrt over fjell med loddrette veggjar av kvit snø.

ta rundt far min
ein hard knute

tiår møtest i fire armar

Vi ligg i sveitten til kvarandre. Dyrdigre.

Naken mann i rommet. Han står mellom meg og barna. Han høyrer ikkje til her. Penisen hans er halvstiv og har ein drope hengande yst på tuppen. Alle ser på kvarandre og ser bort. Nokon som er her, høyrer til andre stadar. Det er berre tre som bur her på desse åttini kvadratmeterane heim. Dei to barna i pysjar med Ole Brum i raudt og blått peikar på den nakne og ler. Han er ein inntrengar, ein som ikkje har plass her, heller ikkje på kvadratmeter nummer åttini. Den nærast døra.

Eg handlar i rommet av fråver. Berre når ein nesten framand mann trenger inn i den altfor tronge fitta mi, er eg til stades i dette punktet mellom innsida og utsida. Når den digre penisen roterer i opninga er eg til stades og kjenner meg tredd innpå ei rett linje. Eg har ei retning som i ein tunnel med eit kvitt punktum, kutta tvert av i nedkant. Dette punktumet held meg fast når han, den nesten framande, stikk ein del av kroppen sin inn i min, som eit spett i vassjuk jord. Han trer meg innpå og held meg fast.

Eg er kåt. Denne kjensla av å bli brukt og at dei driv på med kroppen min. Ei produksjonsmaskin. Ei reindyrka. Ein situasjon fri frå kjensler. Eg er eit stykke kjøtt dei forsyner seg av. Ein situasjon utan omsorg og varme hender. Eg er berre til for nokon. Ein grei situasjon. Ein maksimal bruk av kvinnekroppen. Stempelet glir raskare og glattare inn og ut av meg. Stempla i eit punkt. Med ein kuk i skjeden og eit barn ved brystet.

Skyer har rulla over himmelen ein lang varm vår. Vi ligg tett innåt kvarandre og seier lite, seier nesten ingenting, ligg med opne munnar og ventar på regn. Vi vil ligge her til det kjem regn og tanken på at det kanskje ikkje vil kome til å regne, streifar oss ikkje. Vi ligg her under epletreet og graset veks sjølv om jorda er tørr, og graset vil kome til å vekse over oss slik at den blåe shortsens din og den raude kjolen min vil blande seg med grønfargen og vi blir slukte. Vi tygg på leppene våre. Tenner maular dei harde hinnene av hud som delvis har løyst seg. Vi drikk av stillstanden, rører ikkje kvarandre, berre med fingertuppane av og til, som av plikt, eller som for å få visse om at den andre enno er der.

Det tok til å snø. Epleblomstane felte tenner.

Eg har sleppt kroppen ut der det finst andre.

gud er ein gul gubbe

ein innrøykt gul gubbe
vibrerer på eit gatehjørne

lyser fred over ein praktfullt pult dag

drosjesjåføren har flott lue
og eit lukkeleg smil
lubne nevar grip om rattet

– dit du vil, syng han
– dit du vil, baby

Kristin Eriksen Bjørn

Født i 1965
Bor i Tromsø
kriebjo@frisurf.no

Noveller

Dødens sykkel

Venninna mi sykler på dødens sykkel. Den er for stor for henne. Rumpa hennes og setet er like breie og hun kan bare sitte i unnabakker, de litt slake, da kan hun sitte så vidt. Jeg sykler alltid bak henne, og ser hvordan hun vrir og strekker seg for å nå ned og samtidig holde rumpa på setet. Jeg sier at sykkelene er for stor, hun sier at den er passe. Arvid, som er den mest bråkete av guttene i klassen, bare ler. Han sier at det er komisk når jenter krangler. Men vi krangler ikke. Hun skjønner ikke og jeg prøver å få henne til å forstå. Det er det som skjer. Arvid skjønner ingenting og ler enda mer. Stakkars Arvid, han kan ikke lese ordentlig, enda han er ti år. Så det er mye han ikke skjønner.

Venninna mi burde virkelig ikke sykle på dødens sykkel.

Dødens sykkel har nye bremses, ellers er den akkurat som den var da ei jente som var like gammel som oss, kjørte seg i hjel på den. Hun kom ned den svingete bakken uten asfalt der vi også kommer ned hver dag. Nederst er det ganske bratt og det står en garasje der, og den garasjen gjorde at bilen ikke så henne, tull, sjåføren mener jeg, ikke så henne, og bremsene virket ikke og hun kræsja rett i bilen. Jeg vet ikke om hun døde med en gang, eller på sykehuset. Etterpå ble dødens sykkel trillet tilbake til huset de bodde i og satt i boden. Foreldrene til jenta flyttet like etter. Hun var enebarn, og Rigmor som er læreren vår sier at de ikke klarte å bo i huset etter at hun døde. Det ble for

trist. De flyttet og lot dødens sykkel stå igjen. Jeg vet ikke hvor de dro. Så flyttet venninna mi inn i huset deres.

Venninna mi har hvitt hår og store blå øyne. Hun er helt lys i huden. Hun kom midt i en time. Plutselig bare sto hun der, i døra, og så på oss. Så på meg. Mest på meg. Helt blå i øynene.

Faren hennes syntes det var noe tull at dødens sykkel bare skulle stå i boden, han sa det var en eigod sykkel, bare den fikk nye bremses. Det var ikke sykkelens sin feil at hun døde, sa han. Faren til venninna mi sier «at hun døde» med høy sterk stemme, som om «døde» er et helt vanlig ord. Han ler til og med litt etterpå. Jeg vet at Rigmor synes faren til venninna mi er skummel. Det er helt sikkert. Jeg vet vel hvordan redde øyne ser ut! Og jeg ser at hun skvetter på kosekveldene når han snakker, enda hun prøver å la være. Han snakker så høyt, og så skvetter hun. Han er stor og tjukk med svart skjegg og han velter ofte ting. Kaffekopper og termosflasker. Rigmor får redde øyne og synes synd på venninna mi, som vokser opp aleine med en sånn mann og må sykle på dødens sykkel.

Vi ble venninner allerede første dagen. Hun stilte seg ved siden av meg og skubba til meg med albuen. Det er sånn man kan gjøre når man er ny et sted.

Jeg har sykla på dødens sykkel en gang. Jeg gjorde det fordi venninna mi spurte om vi skulle byttelåne, og så sa jeg nei, og da hun spurte hvorfor fikk jeg ikke til å si at det var på grunn av dødens sykkel og så ble det ja. Men ikke ned den siste bakken. Ikke tale om. Der trilla jeg. Venninna mi sa ingenting. Bare sto og venta. Jeg trodde hun skulle brøle. Hun gjør det noen ganger. Brøler. Hvis jeg er sein, brøler hun til meg. Men da jeg kom trillende på dødens sykkel ned den siste bakken, bare sto hun der. Jeg holdt godt fast i styret med begge hendene.

Bremsa med håndbremsa, så den gjorde små nøkk hele tida. Hoppa av gårde. Jeg holdt godt fast så den ikke skulle dra meg ut i veien.

Den er tung og sterk, dødens sykkel. Man må holde den hardt, så den ikke dreper deg. Det tok litt tid. Hun bare sto der. Med de store blå øynene. Hun har ikke spurt om jeg vil låne den flere ganger.

Hun er ei veldig god venninne.

Den veien vi svinger inn på nedenfor garasjen er ganske trafikkert. Men de fleste kjører ikke fort. De tenker antagelig på han sjåføren som drepte jenta, og vil ikke gjøre det samme. Det er nok mange som er redde for å drepe sanne jenter som oss. Jeg syns det er rart at han ikke så henne, han hadde jo masse tid til å se henne før hun forsvant bak garasjen. Nå er det ei død jente og det er hans skyld. Det er han som burde hatt dødens sykkel, ikke venninna mi. Han burde hatt den i garasjen sin, sånn at han måtte skrive over den for å låse opp bildøra. Den burde ligge der, med ødelagte bremses og blod på styret, og mint han på det. Hver eneste dag. Det er urettferdig at det er venninna mi og meg som må huske det hver dag i svingen ved garasjen.

Jeg skal ordne det så venninna mi slipper å sykle på dødens sykkel.

Det hvite håret til venninna mi rekker til skuldrene og er helt glatt. Jeg kjenner på det ganske ofte. Det er så mykt. Utrolig fint hår. Rigmor liker det også. Hun klapper ofte på det. Jeg vet at Rigmor tror det blir mindre ekkelt å sykle på dødens sykkel og ha en brølefar og ingen ordentlig mor når man blir klappet på hodet og kalt Tonemor. Det ville jeg også trodd. Men venninna mi liker ikke å bli klappa på hodet av Rigmor. Hun vrir seg unna. Jeg skjønner ikke at hun ikke liker det. Jeg skjønner det bare ikke. Der er vi helt, helt forskjellige, venninna mi og jeg. Rigmor har aldri klappa meg på hodet, men så har jeg heller ikke så glatt hår. Rigmor har små hender, og hun har en brun flekk ved siden av tommelen som ser ut som en smilemunn, og inni hånda er huden glatt og varm. Nå i det siste har venninna mi begynt å rykke løs hvite hår og dele ut til dem som vil ha. Hårene hennes sitter ikke ordentlig fast. De løsner bare hun tar i dem. Hun

deler dem ut, går rett bort til sjetteklassinger om så, og deler ut hår som Rigmor har klappet på. Hun bryr seg ikke om de snur seg vekk. Da klistrer hun bare hårene fast på genseren deres. Og så ler hun og springer. Jeg springer ikke. Ingen blir sinte på meg. De blir sinte på sånne som venninna mi. Og Arvid. Arvid blir alle sinte på. Men når han springer etter venninna mi, bare ler hun. Hun bare ler!

*

Tok tegnestifter fra oppslagstavla og stakk i bakdekket på dødens sykkel! Midt på dagen, midt i skolegården. Ingen spurte hva jeg holdt på med. Hadde det vært Arvid, hadde de garantert begynt å lure. Han finner på så mye tull. Men ikke jeg. Jeg lot som jeg holdt på med min egen sykkel og var ikke redd for å bli sett i det hele tatt. Det er visst sånn at noen ganger blir jeg usynlig, og kan gjøre nesten hva som helst uten at noen ser det. Jeg bare ser rett på folk og gjør ting, og de ser meg ikke.

Etter skoletid trillet vi syklene hjem sammen, venninna mi og jeg. Jeg var så glad fordi hun ikke virket lei seg, jeg tenkte at hun allerede merket hvor mye bedre det var uten dødens sykkel. Vi hadde det så fint, trillet syklene og snakket lavt så ingen andre kunne høre.

Venninna mi og meg er det beste som har skjedd meg.

Men dagen etter sto Rigmor foran tavla med armen rundt venninna mi og klappa henne på hodet og sa Tonemor, og spurte om noen visste hvem som hadde gjort *hærverket*. Snakket om at vi måtte være snille mot hverandre og ikke gjøre *hærverk*. Og om at de ikke ville la pøbelen få ta styringa, derfor hadde faren til venninna mi allerede fikset sykkelen hennes. Den var så god som ny, sa Rigmor. Jeg sa ingenting, men tenkte, hallo Rigmor, det er dødens sykkel du snakker

om, det må være faren hennes som har tvunget deg til å snakke sånn, men Rigmor fortsatte med å si at det er helt vanlig at noen ikke har mamma, mens andre har det, og at i vår klasse er det ingen som mobber og gjør *hærværk*. Så sa Arvid at han hadde sett meg ved sykkelstativet. Jeg snudde meg og så overrasket på ham og etterpå så jeg på Rigmor og det var helt sakte inne i meg, veldig, veldig sakte. Rigmor sa at han skulle passe seg, og ikke kaste falske mistanker. At det var en alvorlig ting å kaste falske mistanker om *hærværk*. Jeg sa ingenting. Da jeg var ferdig med å se på Rigmor, begynte jeg å se på venninna mi. Det hvite håret hennes klistret seg fast til genseren til Rigmor. Venninna mi så ikke på meg. Hun så på Arvid.

Hun blir visst aldri sint på Arvid.

Det lå en appelsin i skolegården. En gammel appelsin, som halvparten var spist av. Den hadde ligget der lenge, i hjørnet ved søppeldunkene. Ingen hadde kastet den i søpla.

Sikkert fordi den luktet så stygt. Jeg sto med den i hånda. Venninna mi sto sammen med Arvid og delte ut hår til noen femteklassinger. Jeg sto aleine ved søppeldunkene, og så hadde jeg plutselig kasta den appelsinen i håret hennes. Hun skreik. Og skreik! Hylte!

Ga seg liksom aldri, hun som ellers aldri skriker, bare brøler, og som sykler på dødens sykkel som om det var ingenting. Hylinga hennes hadde ingen slutt. Men ingen skjønnte at det var meg nå heller. Enda femteklassingene pekte på meg, og Gustav så på meg, og Rigmor kom bort til dem og snudde seg og så på meg hun også, men ingen sa noen ting, *ingen ting* sa de, så bare med svarte kuøyne, særlig Rigmor, ikke redd, men noe annet, hun så meg rett og slett ikke og jeg hadde vondt overalt, skikkelig vondt, kropp verker når de er usynlige, det er visst bare sånn det er. Rigmor trøstet venninna mi og sa at det bare var en appelsin, at det ikke var farlig, bare litt ekkelt, men venninna mi skreik og skreik og det tok aldri slutt.

Likevel ville hun gå hjem i lag med meg.

Det er så mye jeg ikke skjønner.

På vei hjem stoppa vi i barneparken. Alle småungene var henta, og vi fikk ha karusellen for oss selv. Den er grønn og ganske liten, og vi får fart ved å sparke fra med den ene foten. Eller hvis vi er to kan en springe og gi fart og den andre bare stå oppi. Det er om å gjøre å holde seg godt fast. Den snurrer vanvittig fort. Det må være noen som smører den, sa venninna mi. Sikkert vaktmesteren. Hvor har du det fra, sa jeg. Meg selv, sa hun. Hvor har du det fra, sa jeg igjen. Har hørt Arvid si det mange ganger. Har tenkt at det var en lur ting å si: Hvor har du det fra? Hvor har du det fra! Jeg tenkte hun skulle si: Fra faren min. Hun fortsatte å si: fra meg selv. Hun *hadde* kanskje tenkt det ut selv. Hun går kanskje rundt og tenker på vaktmestre, hun venninna mi. Ha-ha, liksom. Hvis hun ikke hadde det fra Arvid. Det kan hende hun hadde det fra Arvid. Faren hans er liksom vaktmester. Ha-ha. Jeg sto og lo og holdt meg fast og venninna mi sprang så vanvittig fort. Jeg lo helt til jeg ble kvalm. Jeg blir som regel kvalm til slutt. Jeg måtte gå av. Jeg må som regel det. Hun blir aldri kvalm, selv om jeg springer og springer og hun henger utover kanten og det hvite håret henger i lufta, og noen av dem løsner og begynner å fly av sted, de lander aldri, de er så tynne og lette og seiler av sted i vinden fra karusellen og jeg får dem i munnen, eller over øya, det kjennes ut som spindelvev og venninna mi sier aldri stopp. Aldri, aldri, aldri. Jeg sprang og sprang og tenkte at nå må hun si stopp snart, *stopp*, men det gjorde hun ikke, hun hang utover kanten, den var grønn, knall grønn og hun holdt seg fast, så vidt, så det ut som, hendene hennes hvite mot det grønne, hun lente seg bakover og det hvite spindelvevet dasket mot ansiktet mitt, og jeg sto i ro og orket ikke springe mer, jeg stod stille og dyttet henne når hun for forbi, dyttet på det grønne, dyttet på henne, *fortere*, ropte hun, *mer*, ropte hun, og det sluttet aldri og hun hang utover og jeg tok tak i det hvite håret og dro, dro bakover. Hendene hennes slapp taket, de sprika liksom overrasket, hun sa ingenting, munnen hennes

åpen, spindeltev overalt, inne i munnen, i øynene, masse hvite striper, og jeg dro og sprang bakover for ikke å få henne over meg, jeg ville ikke falle, det var hun som ikke sa stopp, jeg fikk henne til å stoppe, hun stoppet skikkelig. Hun skulle aldri syklet på dødens sykkel. Hun ligger på asfalten. Hun gråter ikke. Jeg tok sykkelen min og snudde meg ikke, når jeg kommer hjem skal jeg si at venninna mi ramla av karusellen, at det kom noen ungdommer og plaga oss, de pleier å plage oss fordi hun sykler på dødens sykkel, og så dro de henne ned av karusellen og så forta jeg meg hjem for å hente hjelp.

Du kunne ha tenkt noe helt annet

Du husker tegninga i historieboka på barneskolen om hvordan svartedauden kom til Norge som et skip med dødssyke mennesker og tilsynelatende friske rotter. Dette skipet la til i Bergen havn september 1349. Tegninga i svart-hvitt viste rotter som pilte ned leideren i baugen av skipet, den fremste løftet hodet og blottet tennene. Tretti millioner døde i Europa i løpet av tre år på grunn av de infernalske rottene. Det er den sykdommen man vet om har spredt seg raskest og medført størst dødelighet. Fra smitte til død gikk det maksimalt førti dager. Maksimalt. De fleste døde i løpet av et par uker. Så mange døde, at det tok flere hundre år før folketallet igjen var blitt det samme.

I Kina begynte et utbrudd av byllepest på 1850-tallet. Da epidemien kom til Hongkong på 1894-tallet, og ble kjent av europeerne, startet et medisinsk kappløp for å forske på denne sykdommen, fordi man gikk ut fra at denne byllepesten og pesten på 1300-tallet hadde samme årsak. Den sveitsisk/franske bakteriologen Alexandre Yersin fikk store forskningsmidler for å finne årsakene, og dermed hindre at Europa ble utsatt for lignende katastrofer igjen. Det samme gjorde den japanske bakteriologen Shibasaburo Kitasato. Hans resultater ble offentliggjort på japansk og engelsk, og Yersins på fransk, og avhengig av hvor man befinner seg i verden blir den ene eller den andre regnet som finneren av pestbakterien, men man kan vel si at Yersin vant kappløpet, i og med at den Gram-negative faktulative aerobe stavbakterien som forårsaker byllepest har fått navnet Yersina pestis.

Først hundre år seinere var det noen som stilte grunnspørsmålet om igjen: Om byllepesten og svartedauden virkelig var samme sykdom. Det er nemlig iøynefallende forskjeller. Byllepesten spredte seg sakte og hadde ikke nær så stor dødelighet. Dessuten, i øyenvitneskildringer

av svartedauden, og dem er det mange av, nevnes bare unntaksvis byller.

At svartedauden sjelden, nesten aldri, medførte byller, kunne du selvfølgelig ikke vite, da du som tiåring så bildet av den fresende rotta på vei ned leideren i Bergen havn. Klart du trodde på etterfølgerne til Yersin og Kitasato som sa at byllepesten og svartedauden var den samme sykdommen, og så for deg pestofrene med ansikter fulle av blåsvarte byller. Spesielt tenkte du på den jenta, like gammel som deg selv, som var den eneste overlevende på en avsidesliggende gård, som seinere fikk navnet Ødegården. Denne jenta hadde sett alle sine: mor og far og småsøsken, bestemor og bestefar, tre onkler og noen tjenestefolk, bli overmannet og forvandlet til det ugjenkjennelige av de grusomme byllene. Jenta tenkte at fikk hun ikke dø, så måtte hun vel leve, og slepte likene av alle hun hadde vært glad ut i snøen. Det var tele, så hun slepte dem ut i en haug i snøen, og ulvene kom og spiste på dem. Da våren kom, og jenta endelig ble funnet av noen nedenfra bygda som hadde sett røyken fra låren i taket, lå beinrestene av familien hennes spredt utover et stort område.

Du kunne ikke vite at familien til den jenta, som du kalte Marja, ikke hadde hatt byller. Navnet Marja var gitt henne i kjærlighet fordi hun var et elsket barn. Hun måtte stå tidlig opp og jobbe hele tiden mens det var dagslys, men hun var et elsket barn. Fikk sjelden kjeft. Hun lo mye. Du så for deg rottene som kom over åskammen, i gryningen, det var nesten mørkt, så bildet var i svart-hvitt, men de kom over åskammen og den fremste løftet hodet og hveste. Og de pilte nedover åssiden, en flokk av dødens rotter, og du så dem kravle under husveggen, og inn i rommet der Marja og alle de som var glade i henne lå og sov. Og det slår deg nå, at det er det siste du ser av rottene, i tankene dine om Marja, du trengte bare rottene for å sette svartedauden i gang, når noen først var syke, forsvant rottene, og menneskene smittet hverandre. De måtte jo det, for at

familien til Marja skulle dø fort nok. Det sto i skoleboka at alle døde fort. Og du var et moderne barn, og visste at mennesker kan smitte hverandre. Du hadde hatt røde hunder. Men vitenskapen holdt altså enda fast på rottene, og noen gjør det enda* men du var altså så nær, så utrolig nær å stille det avgjørende grunnspørsmålet *om det virkelig var mulig at svartedauden kunne spre seg så fort, hvis den måtte gå veien om rottene*. Og det ville vært et viktig spørsmål, ikke som påpekinga av at keiseren ikke hadde noen klær på seg, det hadde da minimal betydning, det du vet, ble han avsatt, for eksempel? Ble det demokrati etter at akkurat den lille gutten hadde sagt sitt? Ikke det du vet, H.C. Andersen skrev en allegori, en søt og morsom allegori, men den fikk ingen betydning, den handlet ikke om virkelige keisere, men du, du kunne stilt spørsmålet som fikk mennesker til å skjønne at de både burde og kunne stille spørsmål ved den medisinske vitenskapen, og i 1975, da du var ti år, kunne dette absolutt hatt betydning.

På den tida spiste folk som mora di all den medisinen vitenskapen sa at de burde spise. De tvilte ikke et øyeblikk på om legene hadde rett. Så tenk om du hadde sett undrende ut i lufta og sagt: Hvordan kunne svartedauden spre seg så fort når smitten gikk via rottene? Og kanskje far din ville gløttet opp bak avisa og sagt: Hva sa du jenta mi? Og kanskje ville han tenkt videre på det, tenkt og tenkt og tenkt, og til slutt sagt noe til legene før det var for seint. Før mora di hadde spist så mye medisin at ingenting kunne bli ordentlig igjen.

Eller kanskje du måtte snakke litt videre, snakke ut i lufta som om du egentlig snakket til deg selv, som om du lekesnakket på en måte, men du visste at han hørte hvert ord, og du sa at rottene skulle

*<http://biologi.uio.no/plfys/haa/system/virus.pdf>, senest redigert i desember 2004, står det under overskriften Pest: «Bakterien lever i rotter, og smittede dyr dør raskt. Imidlertid kan noen rotter være reservoar for bakteriene. Store deler av Europas befolkning ble utryddet under svartedauden 1348–49. Bakteriene går til lymfeknutene hvor den gir betennelser som kalles byllepest.»

ha fått i seg viruset fra haugene av lik, og de syke rottene skulle ha spredt viruset til mennesker via mat eller andre ting. Men det jo ville ta lang tid. Og det måtte være svært mange syke rotter rundt for at de skulle rekke å smitte alle disse menneskene. Tretti millioner mennesker døde i løpet av tre år, hele bakken skulle vært full av døende rotter, umulig å unngå dem, Marja og familien hennes skulle ha vasset i råtnende rottelik, de lå i drikkevann og brødbokser, tørt ut av takrenner og sadeltasker, datt ned fra trærne og poppet opp av jorda. Alternativt kunne det jo være sånn at det var et par rotter som var «reservoar for bakterier», som tuslet ned den leideren i Bergen havn i 1349, og smittet en bergenser eller to, og at først *etterpå* begynte bergenserne å smitte hverandre, og like etter folk fra andre steder. At man trengte rotter for å frakte sykdommen fra land til land, for så overlate resten til de innfødte.

Nei, ville både du og faren din konkludere, menneskene smittet hverandre, dråpesmitte, fra pust til pust, mellom mennesker som var glade i hverandre. Vitenskapen har kanskje ikke rett i alt, likevel, ville faren din sagt og klappet deg på kinnet, før han gikk og ringte til legen som skrev ut resept etter resept til mora di. Mens du tenkte videre på mor til Marja som bøyde seg over vogga der de to tvillingbrødrene hennes lå, et år gamle var de, og de lå og hev etter luft, for slitne til å gråte, og øynene deres så rett ut i lufta, og de øynene var så vanvittig redde, og mor til Marja bøyde seg over vogga og prøvde å fange blikket til den ene tvillingen, prøvde å roe han med blikket sitt, hun løftet han opp og klemte han inntil seg og sa så, så, mamma er her, det er ingenting å være redd for, og prøvde å fange blikket hans uten å få det til, og så la hun kinnet sitt inntil kinnet hans, og pustet inn pusten hans, og pusten gikk rett ned i lungene, og så fikk hun også pest. Lungepest. Det er lungepest det er snakk om. Ikke byllepest som Yersin og Kitasato forsket på. Folk ble blåsvarte i ansiktet fordi

de ikke fikk puste, fordi lungene var ødelagt. Det er derfor det heter svartedauden. Det heter ikke bylledauden.

Men du tenkte ikke mye på hvordan de syke så ut, den gangen da du var ti år, du tenkte mer på Marja, og på hvordan hun så ut da folkene nede fra bygda fant henne om våren, om hun var sånn som mora di var når hun var syk, og ansiktet hennes ikke passet sammen lenger, eller om hun var helt vanlig, og bare sa Hei, og de sa Er du helt aleine du, da, og hun sa ja.

En tur på butikken

Du går ikke på butikken før du er helt sikker på at hun har gitt opp å vente på deg. Du går rundt kvartalet for å ankomme butikken fra andre siden, slik at du kan se Arrdamen skrått bakfra, hvis hun sitter på den vante plassen sin, og eventuelt snu uten at hun ser deg. Men campingstolen hennes er tom. Det rød og blåstripete trekket er nesten hvitt der hun pleier å ha sitteknokene sine. Hun har fryktelig spisse sitteknoker. Men så er hun tynn også. Du blir ikke så lettet som du hadde tenkt du ville bli over at hun ikke er der. Du blir mest urolig. Du ser deg rundt. Bøyer deg ned og ser under bilene. Det er bare fire av dem. Du slår seg til ro med at hun ikke er der. Hun er ikke så liten at hun kan huke seg sammen bak et bildekk, heller. Det er umulig. Helt sikkert umulig. Så du tar sjansen. Går over plassen og kjenner den varme butikklufta slå mot deg når dørene glir opp. Det lukter plast og banan, og noe annet: folk, kanskje, og det kjennes bra. Endelig, tenker du og går opp den lille skråen i gulvet mot handlevognene. Det er da Arrdamen spretter ut bak søppeldunken i hjørnet. Tenk gjemme seg bak søppeldunken i hjørnet, typisk henne, gjemme seg bak søppeldunken og så sprette ut og slå deg i ryggen med en hard knyttneve og si: Redd nå, hva? Trodde jeg var gått nå, hva?

Hva skal du gjøre nå da? Du kjenner at du blir mindre og mindre, til du ligner henne på en prikk, bare at du har blå kåpe og hun har grå. Du kjenner at beina dine skrumper, det kommer inn kald luft mellom leggen og støvletten, du svaier litt, det kjennes utrygt å stå, som om beina vil knekke snart. Og nesen din vokser, nå kan du se neseryggen hvis du ser ned i gulvet, og det gjør du akkurat nå, ser ned i gulvet mens Arrdamen dytter deg ut av butikken, vanligvis ser du ikke din egen neserygg når du ser ned i gulvet, men nå ser du den, litt uklar og dunete, men den er der. Krum. Akkurat som hennes.

– Tenkte du kom til å trekke deg, din feigskit, hveser hun. Du ber inni deg om at butikksjefen skal se deg. Den rolige, bløte, mørke butikksjefen. Han kunne gjort noe. Hindret det fryktelige som skjer deg. Men nei. Han står i fruktdisken. Den reine fruktdisken. Som dusjes hele tida med finfordelt vann som får fargene til å dirre og luktene til å samle seg i lommer du og butikksjefen kan gå inn og ut av. Ut av appelsin og inn i banan. Ut av banan og inn i grønne epler.

Du blir dyttet nedover og ut. Ut på parkeringsplassen igjen. En mann står og kaster tomflasker i containeren utenfor. Han snur seg og ser på dere. Arrdamen og deg. Han smiler. Han tror visst dere hører sammen. For ham virker det nok innlysende. En grå og en blå liten dame med krumme neserygger. Du ser ned i bakken, du ser småsteinene sprette på asfalten når du skubbes av gårde, du tenker på butikksjefen. Dere passerer hjørnet. Arrdamen slutter å dytte. Småsteinene slutter å sprette. Legger seg rolig sammen med sigarettneipene. Arrdamen tar tak i kåpekragen din. Du gjør som hun sier og kler av deg. Arrdamen saumfarer hver kvadratcentimeter av huden din. Av og til sukker hun. Du trenger ikke spørre om hun finner noe. Hun løfter opp det venstre brystet ditt, står med det i hånda og kikker under.

– Wow, sier hun. Det må jeg si. Virkelig imponerende. Og på så kort tid.

Du aner ikke hva hun snakker om.

– Kan jeg også få se, sier du.

– Wow, sier hun en gang til og holder brystet til side.

Du må innrømme at det er et imponerende arr. Tjukt, rødt og lidenskapelig. Som kronblader i en fersk blomsterknopp. Tjukke og sammenfiltra. Litt blanke og klissete. Som om du har blitt stukket med kniv, og såret har blitt snurpa sammen i all hast.

– Det var det jeg visste, sier hun. Da har jeg ikke tatt helt feil av deg, likevel.

Lene E. Westerås

Født i 1969
Bor i Tromsø
lwes@frisurf.no

Monologutdrag

Kartkoordinatene stemte til en viss grad. Det var nord, sør, øst og vest. I nordøst fant du engelen. Den falne og svikefulle. Det var her du fant sannheten. Sannheten var en fallen engel. Og i sin ærlighet bar han sviket. Dette er hva du husket:

Der hvor elven slynget seg i meanderbue, fant du den røde, ildfulle sveven. Det mest ildfulle røde. Det innerste i rødt. Det innerste røde badet i rødt. Bak det uforfalskede røde. I meanderbuen fant du ildsveven. Røde kronblad i elveslyngen. Og i ildsvevens midte det rødeste røde. Det ekte røde. Den tilhører svevefamilien, sa du. Den er tvekjønnet, sa du. Nye svever fødes uavlatelig. Svermer med rødt. Ulike svever. Ukontrollerbare buketter. Du visste du hadde kommet inn til det røde og du sa at nye svever føder nye arter. Og nye arter føder nye svever. Som lenger og lenger inn mot rødt. I meanderbuen plukket du ildsvevebuketten. En bukett med det innerste, mest ildfulle røde.

Det innerste blå. Evigheten. Som et bestemorkjøkken. Et kjøkken i huset. Det blå kjøkken. Så sa du at blått er havets farge. At når man lengter, lengter man etter døden. Etter det du aldri får tilbake.

Man kan ikke bare gå rundt og tro at alt i verden er et blått kjøkken i bestemors hus. Det skal ikke være så enkelt. Det var derfor du sa at djevelen bærer blått der han står på kjøkkenets dørstokk. Havet er ikke beroligende. Og man kan ikke tro at lengselen bare er en lengsel.

Man kan ikke tro at det er et rom i et hus i et hvilket som helst hus. Du kan ikke tro at når du satt der på bestemors kjøkken, så var du i evighetens hus. Det var ikke det. Forstår du det nå? Det var djevelens hus. Det var badestedet hvor han hentet sine badegjester. Inn til det blå havet. Det var det du sa. At havet var døden. Ikke et bestemorkjøkken. Og kanskje heller ikke et hus. Tror du at det virkelig var blått?

Husker du at vi gikk gjennom steinaulaen? Gjennom steinaulaen hvor taket var vekk. Husker du hvordan isfuglene fulgte oss gjennom steinaulaen. Først vi, deretter åtte isfugler. Som en blårød flamme etter oss. De er råkefugler, sa du. Du visste slike ting. Råkefugler med svarte, lange dolkenebb. Blå rygg og rødt bryst. Og vi gikk der, midt i steinaulaen. Du sa det var sjeldent, at isfuglene fløy sammen. Du sa at de levde ensomme store deler av livet. At de sjelden fløy sammen. De blå isfuglene med dolkenebb. Husker du vi gikk gjennom denne steinaulaen. Og de åtte isfuglene fløy over oss. Husker du det? Den blårøde flammen.

Så sa du at du så avrevne lemmer i svarte sørpedammer. At du så avrevne lemmer der. Ikke som på en vanlig høstdag, løv og nedfalne kongler, furuknoller eller brukne grankvister. Men avrevne lemmer. Badet i sørpe. Samtidig hørte du grå skrik. Disse skrikene som når de så vidt passerer strupehodet forplanter seg i lydbærende luft og legger seg som et eget blaff utover tuftene. Disse skrikene som aldri helt forstummer, men vaker til det er de hørende som forlater. Grå skrik. Noen lemmer var uten kropp. Noen. Men aldri kropp uten hender. Badet i sørpedammer under grå skrik. Du sa du ble vant til det. Ble vant til å subbe gjennom sørpedammer med lemmer smøyende rundt støvlevristene. De grå skrikene fulgte etter. Der du skiftet retning, var de alltid ett skritt foran. Det ble din eneste gjenkjennelighet. De grå skrikene og avrevne lemmer. Du ble vant til det, sa du. Mange lemmer var en del av noe. Og du visste at de tilhørte. De tilhørte noen. Gjenkjennelig. Du talte dem. Du talte dem til gjenkjennelighet.

I kromgul maling av sink fra Sibir malte du solsikkebildet. I strøkene la du inn drømmene og drømmefangeren fanget farger fra det. Du malte solsikker på aldersbestandig kartong, og i bladene brukte du lange strøk. Lange strøk for drømmene. Lange strøk langs takkete hjerteblader. På randkronene byttet du pensel og du malte randkroner og midtkroner. Du malte mønstrede frøhoder. Du malte inn drømmer i kromgul maling av sink fra Sibir. Randkroner og frøhoder. Du brukte én dag, og du vendte deg med solen.

Du overnattet i sommerens by. Du overnattet i sommerens by, og byen startet der hvor flostripen overtok havet. Sanden mellom det grønne havet og sommerens by. Sanden fortsatte under havet, og du satt i ankelhøyt gress. Du sa du var lykkelig her. Det var i det grønne havet og gresset du var lykkelig. Du gjemte på lykken og puttet gress i skoene. Du puttet gress i skoene og gikk gjennom sommerens by. Sanden bar du i hånden, og i hånden furte den seg inn. Sanden lå i hudlinjene og slipte lange spor. I sporene lå linjen til livet. Inni hånden holdt du din livslinje. Furene fra sanden. Sanden og gresset. Og det grønne havet. Sanden og havet. Kan du huske du sa du var lykkelig her? Du sa du var lykkelig i sommerens by.

Innover byen buktet gatene seg. Bak hvert gatehjørne oppsto en ny grein. Gategreinene grep steinene og brosteinene grep veien. De sa at alle veier fører til Rom, men ikke denne. Denne veien fører ikke til Rom. Vi gikk gjennom byen og fulgte brosteinene. Vi gikk forbi mennesker. Vi gikk forbi biler med mennesker i. Vi gikk forbi butikker og kaffebarer. Vi kom til regnet, og regnet overrumplet oss. Hardt regn. Vi stoppet på en kaffebar og var omringet av mennesker. Det var de arbeidende mennesker. De drivende og de djerve. Vi satt blant menneskene og vi så at de var vaktsomme. De vaktet regnet, og regnet vaktet vinrankene. Menneskene var utålmodige, og de var rastløse. Fra vinduet så vi regnet. Gjennom regnet så vi tårnet. Palasstårnet. Palasset i honningfarge. Vi satt i kaffebaren og så mot tårnet. Gjennom regn, gjennom glass. Vi var fanget av regnet og regnet skyllet ned. Vi satt på kaffebaren bak glass i babylonsk fangenskap. Gjennom regnet så vi pavepalasset, tårnet, og vi så mennesker.

Utenfor byens borg er sigøynerbarna. Sigøynerbarna bor ved borgen inni byen, og borgen eroderes utenfra. Ved Roms klokke våkner byen, barna og borgen. Og byen eter borgen. Eter borgen utenfra som sigøynerbarna eter byen innenfra. I morgenlyset kunne du se dem. Du sa du så dem. Sigøynerbarna i otta. Borgen i byen. Byen lever gjennom borgen under sigøynerbarnas føtter. Byens sokler. Borgens alt, et forbeinet fotstykke. Du sa du så det. Du sa du så sigøynerbarna være alt. Og du sa du så iglene på sigøynerbarnas bein. Som hengende vorter. Fast i huden. Iglene i åpne rift. Du sa du så sigøynerbarna være alt, og alt var sannheten. Du sa det bare én gang. At det var alt. Byen, borgen og barna. I otta så du alt.

Åtte vogner ventet på stasjonen. Det ventet åtte vogner, og arbeidsdagen var kald. Ved åttetiden ble vognene fylt. Vanligvis kull, men denne gangen gammelt jern. Jern ble fylt i jern. En gammel stasjon var lagt ned og hugget opp, og nå fylte de gamle tog i gamle tog. En perrong fyller to vogner. Seksten sviller fyller fem. Det fylles jern på jern og dagen blir eldre. Ved tolvtiden går toget. I luften henger røyk tilbake. Røyken siver over svillene. I svillene vibrerer etterklngen. Det er én arbeidsdag, og arbeidsdagen fyller jern i jern. Dagen er kald og blir eldre, det nærmer seg nord.

Du sa at ventetiden var gjerrig. Ventetiden var påholdne barn, og den var gjerrig. Du satt i forgården ved fontenen. Marmortøsen i midten skulle være hvit, men var grønn og grå. Du satt under eføy. Under mørkegrønne klengerøtter. Du så menn arbeide. Du så menn bære lange rør og skarpe steiner. Du satt ved fontenen og ventet. Du sa du så vannet fosse fra munningen. Og menn med rør under hengende eføy. Barna gikk forbi, og solen flyttet skyggene. I forgården så du barna mate duene, og duene spiste alle rester. Du ventet på benken i forgården. Ventetiden var gjerrig, sa du. Du ventet ved fontenen og fulgte barna med øynene. Du så menn bære skarpe steiner, og du så skygger. Du satt i forgården under slepende, mørkegrønn eføy.

Ved elefantenes sorgdepot glemte du språket. Det var ikke slik du tenkte, sa du, at *du* skulle glemme språket der *elefantene* aldri glemte. Men du glemte språket ved elefantenes sorgdepot. Gjennom det tropiske savannelandet fulgte du matriarkens ultralyd. I ultralyden fant du språket, og språket tok deg til akasietrærne. På akasietrærnes torner skar du opp huden, og huden lagde nye spor. Du sovnet ved elefantenes sorgdepot, og du våknet i ny ham.

Der hvor dyrene klumper seg sammen i huler, ligger tundraen åpen. Du går på en vei av bøffelknokler. Det hvite er tilbake i hvitt, og du kjenner knoklene gnisser. Du følger en gammel gravskikk og går på bøffelknokler. Du ser summen av alle farger, og du går mot åpningen. I det hvite ligger blekheten. Blekheten i det inderlige. Du tar feil av knoklene og det inderlige og går inn feil inngang. Her finnes ingen farger, og du leter etter månen, men månen er i hvitt, og her er bare svarte kullrester. Du forsøker å finne ut til åpningen, men alt er i svart, og du ser bare svart. Du går ikke lenger på bøffelknokler, du går på kull, og kullet spiser seg inn i deg. Du tenker på månen og at månen er *din* gravskikk. Men det hvite er vekk. Og i kullet ligger bare mangelen på hvitt.

På tundraen fant du berghulen. Du inntok berghulen, og du kjente at det var is på bergveggen. På bergveggen var det is, og i avglansen så du engelen. Den falne og den svikefulle. Og du så at den var vakker. I engelen fant du skjønnheten. Det gustne og det blendende.

Dette er hva du husket.

Etterord

I mars 2005 deltok jeg på den første europeiske creative writing kongress (www.cwc2005.com) med Det tyske litteraturinstituttet i Leipzig som vertskap. Institusjoner og skriveverksted fra tolv europeiske og tre ikke-europeiske land presenterte sine undervisningsopplegg i skrivekunst (inklusive Maksim Gorkij-instituttet i Moskva). Universitetet i Iowa, som startet det første creative writing-programmet i USA 1897, var spesielt invitert. Et hovedtema på kongressen var det helt sentrale spørsmålet: Kan man lære å dikte og kan man lære det til andre?

Kan man lære å skrive skjønn litteratur? Det er vanlig å tvile på det. For diktningens medium er språket og språk er noe alle kan. På den andre siden har vi myten om dikteren som unntaksmenneske – dikteren som er født (eller dømt) til å dikte.

Men selvsagt kan man lære mye om mangt. Om å leve. Om å elske. Om å dø. Mennesket eier oppfinnsomhet og skaperkraft. Lyster og tilbøyeligheter (det man har lett for, får man ofte lyst til) kan oppdages og omsettes fra virksomhet til verk. Talent er en menneskelig ressurs som ikke kan kjøpes og ikke er likelig fordelt, men det finnes og kan dyrkes som en hage eller kvesses som et sverd - og det kan forfalle. Dessuten kan man vinne eller forsvinne i kampen om oppmerksomhet på det litterære markedet. Jeg har en yndlingsmetafor fra den gang nevøen min ble olympisk mester i kombinert. Diktning er å kombinere satsning på hoppkanten med utholdenhet i sporet; det er å forene motsatte tilbøyeligheter og krefter. Det er å samle i stedet for å splitte. Først når en syntese er skapt, kan den analyseres som verk.

Veien mellom lysten og resultatet kan skriveutdanning tilby innsikt i. Deltakere på tekstverksted og seminarer kan i fellesskap oppøve

sin bevissthet om skriveprosessens mange steder og stadier. De kan lære av egne og andres erfaringer; av erfaringen til nybegynneren som blir satt under skrivepress for å teste ut uprøvde muligheter eller av den drevne skribenten som blir presset til å gå så langt hun kan for å finne sitt uttrykk – og enda lenger. En fordom sier at skolering fører til ensretting, men i virkeligheten fører skjerpet oppmerksomhet om skriftens bestanddeler til økt evne til å gjenkjenne det særegne – og evne til å yte motstand mot klisjefylte formuleringer og standardformularer. For å skape et gunstig klima for både dristighet og presisjon må man fremme respekt og tillit mellom deltakerne så de våger både å gi og ta imot såvel kjærlig som hard kritikk.

Målet for skrivestudiet må ikke være å produsere bøker på samleband eller å tilpasse studentene til et publiseringsmaskineri. Uansett hvilket nivå man er på, må diktningens ambisjon være det perfekte, mens det pretensiøse aldri blir annet enn uskjønne grimaser. Det handler om å elske den særegne, åpne og levende litteraturen fram. Det handler om å holde språk og samfunn i ånde.

Som leder for skriveverkstedet ved Forfatterstudiet på UiTø gjennom fem samlingsbaserte grunnkurs med tolv måneders varighet, har jeg bivånet mange skapende utbrudd og gjennombrudd – begyndelser på kraftfulle kreative prosesser. Jeg har sett den salige skriverusen når satsningen lykkes og den tunge motløsheten når man ikke makter å gjennomføre løpet (selv ikke i kontakt med ulike forlagsredaktører). Det er bakgrunnen for at denne antologien Trykk 2005 består av bidrag fra deltakerne på det første videregående studiet i skrivekunst ved UiTø og i Norge 2004–2005. Studiet kommer til å veksle med grunnfaget som en frittstående påbyggingsdel hvert annet år.

Studiet startet som et kultur- og næringssamarbeid mellom Nordnorsk Forfatterlag, Nordnorsk Kulturråd og de tre nordligste fylkeskultursjefene for ved hjelp av midler fra Landsdelsutvalget for

Nord-Norge og Namdalen, å etablere et Nordnorsk Litteratursenter med skriveakademi som en del. Undertegnede ble bedt om å lage fagplan for skriveakademiet, og fylkeskultursjefen fikk i oppdrag å integrere studiet i eksisterende utdanningstilbud i Troms. Et prøveår ble gjennomført på UiTø 1993–94 og evaluert som svært vellykket, deretter gikk studietilbudet inn i den regulære studieplanen.

Grunnfaget ble sist gjennomført 2002–03 og har i årenes løp resultert i flere bokutgivelser, dramatiske og dramatiserte tekster, en filmatisering samt kabarettekster og lokalhistoriske (musikk)spill. Studiet kan trygt sies å ha styrket litterære skrivemiljøer i Tromsø og skapt ny vitalitet i landsdelens forfatterlag. Kunstnerisk leder for studiet har hele tiden vært forfatter Liv Lundberg og universitetsfaglig ansvarlig først Nils Magne Knutsen, deretter Henning Howlid Wærp.

Tromsø, mai 2005

Liv Lundberg

kunstnerisk leder, forfatterstudiet i Tromsø

Takk

Vi står til knes i gjeld til Liv Lundberg og Henning Howlid Wærp.

Stor takk skal også adresseres til ambulerende energi- og kunnskapsinvesterende leseløver: Staffan Söderblom, Hanne Ørstavik, Per Aage Brandt, Ane Farsethås, Erling Kittelsen og Geir Gulliksen.